

planinski

V E S T N

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895 >>>

11

3,40 EUR november 2012

TEMA MESECA

Doživljanje gora

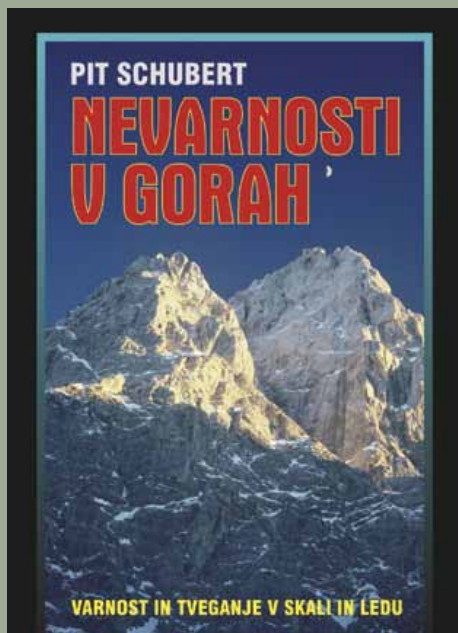
INTERVIJU

Monika Kambič
Aldo Zubin

Z NAMI NA POT

Jezersko
Mokrine

Nevarnosti v gorah (P. Schubert)

Knjiga svari planinca pred vsem, kar se mu lahko pripeti slabega v gorah. Opisani so dogodki, posledice, tudi nekaj sodnih epilogov in ugotovitev o objektivnih in subjektivnih vzrokih nesreč. Besedilo spremlja skoraj 300 odličnih slik.

Padec, zdrs, strela, nepripravljenost ali pretirana samozavest, neznanje prizadetih, vremenske razmere, slaba oprema in še sto drugih vzrokov nesreč so po vsem svetu povzročitelji poškodb, smrti in škode. Tipični so za gorski svet in za ljudi, ki se tjakaj odpravljajo ne glede na njihov namen ali narodnost. Spričo tega nas med branjem ne bi smelo motiti, če se opisano ne dogaja pri nas, ampak v glavnem po nemških in avstrijskih hribih. Primeri se lahko kjerkoli v gorah, v tem je bistvo in univerzalnost priročnika na to temo.

Gre za dogodke, za točno in objektivno opredelitev. In za nauk, ki ga iz tega opisa pridobi bralec, ne glede na to, kje živi. Slovenski planinci dandanes hodijo, plezajo, smučajo in utirajo pristope na gore vsega sveta in prav tam poleg uspešnih podvigov doživljajo tudi marsikaj bridkega, še zlasti v okoljih, kakršnih v naših gorah niso vajeni.

Obseg: 271 strani.
Teža: 705,00 g.
PZS, 2001.

CENA: V času od 15. 11. do 14. 12. 2012 lahko knjigo kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 16,25 €*

(redna cena: 32,50 €).

*DDV je obračunan v ceni.

Stroške poštne plača naročnik.

Informacije in naročila:

Slovenski planinski muzej

- Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana,
- telefon: 08 / 380 67 30 ali faks: 04 / 589 10 35,
- e-naročila: info@planinskimuzej.si.

- Planinska zveza Slovenije, Planinska založba,
- po pošti: Dvorakova ulica 9, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,
 - telefon: 01 / 43 45 684 ali faks: 01 / 43 45 691,
 - brezplačna številka: 080 18 93,
 - e-naročila: planinska.zalozba@pzs.si ali
 - preko spletne trgovine PZS.

KOLENDARJI 2013

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
ALPINE ASSOCIATION OF SLOVENIA

Dvorakova 9
SI-1000 Ljubljana
p. p. 214

www.pzs.si

UTRINKI SLOVENSKEGA PLANINSTVA SHOOTING STARS OF SLOVENIAN MOUNTAINEERING

Koledar ob 120-letnici organiziranega planinstva v Sloveniji smo pripravili v sodelovanju s Slovenskim planinskim muzejem in z izbranimi fotografijami, poslanimi na natečaj PZS. Preplet sedanosti s preteklostjo ter zgodovinski pregled z arhivskimi fotografijami in opisi dogajanja skozi 120 let planinske organizacije daje vpogled v množičnost in pomembnost planinske dejavnosti v slovenskem prostoru. Besedilo je v slovenskem in angleškem jeziku. Koledar je oblikovan v retro slogu, koledarski del je opremljen trimesečno v luninimi menami. 13-listni koledar je tiskan na kvalitetnem papirju in vezan z zlato špiralo. Format koledarja: 33 cm x 48 cm. Možnost dotiska na pasici, višine 5 cm.

Cena z DDV: **3,90 €.**

POZDRAV Z GORA 2013 GREETINGS FROM THE MOUNTAINS 2013

V koledarju Pozdrav z gora 2013 so izbrane fotografije, ki so bile objavljene v Planinskem vestniku. Planinski vestnik je v več kot stoletnem izhajanju ogledalo dela planinske organizacije, gorniške kulture in odraz doživljanja gora Slovencev, pri katerem so sodelovali najvidnejši kulturni delavci, oblikovalci, pisatelji in fotografi. Fotografije na koledarju predstavljajo del gorske narave v različnih letnih časih, ki vas bodo spremljale skozi leto 2013. Koledarski del je opremljen trimesečno z luninimi menami. 13-listni koledar je tiskan na kvalitetnem papirju in vezan s špiralo v sredini. Format zaprtega koledarja: 40 cm x 30 cm, odprt format koledarja: 40 cm x 60 cm. Možnost dotiska na pasici, višine 5 cm.

Cena z DDV: **4,50 €.**

Naročila sprejemamo po e-pošti:

koledarji@pzs.si

in brezplačni tel. številki:

080 18 93 (24 ur/dan, vse dni v letu).

To je naš svet

Vladimir Habjan

Kraj in čas: konec oktobra, južna stena Planjave.

Iz najine pobude, da greva v južno steno Planjave, se nas skupaj nabere kar osem prijateljev, vsi člani Alpinističnega odseka PD Kamnik. Smer: Rugar-Križaj, ocena IV+/II-III, 300 m (po naši oceni je dolžina kar blizu 500 metrov). Še v noči se pobiramo po domovih in se naključno srečamo na križišču na obvoznici. Na Jermanci je prostora malo, a vendar skombiniramo tako, da sta oba avta "pod streho". Kratek dostop in že smo pod steno. Če smo še malo prej razmišljali o tem, da bi se ločili, saj tak "avtobusni" izlet v steni ni najbolj varen, so te misli enostavno odplavale – ne bomo se delili. Vsi se zapodimo v grapo in višje v plošče. Tam se nekateri že varujemo, drugi ne. Eden drugemu pomagamo, si popravljamo opremo, se šalimo in se neizmerno zabavamo. Fantje se zapodijo naprej in iščejo prehode. Do kotanje nam je smer znana (z Ireno sva že plezala Grapo), potem gre v "neznano". Formiramo naveze, kakor je pač kdo pri roki, po trije, po dva. Gredina se konča v gladki steni, zato zavijemo po strmi polici levo. Uroš potegne naprej, ostali mu sledimo. Stena se postavi pokonci. Spet potegne Uroš. Spremljamo vsak njegov gib, visi nad globino, a počasi in vztrajno pridobiva metre in ... čez je! Eden po eden premagujemo težko mesto, Irena vmes zapoje, da čez steno zavalovi še pesem. Kar toplo nam je pri srcu. Toplo pa je tudi drugače, saj je za oktober neizmerno vroče. Eden privleče kremo, drugi pijačo, tretji čokolado. Mažemo se, pijemo, jemo. Spet se zapodimo v plošče, naveze formiramo, kot je kdo pri roki, vendar vemo, da je vsak vodja naveze suveren. Stena se končno položi. Še malo ruševja in poležemo po tleh. Občutek je močan in prijeten. Kaj je boljšega kot v odlični družbi preplezati zanimivo smer, kjer eden drugemu pomagamo in se obenem zabavamo? Še skupinska fotka in gremo dol. V sestopu z Ireno sodelujeva še v kratki reševalni akciji, ostali naju medtem počakajo in že smo v dolini. Jaz z zatečenim kolenom, da me morajo kolegi podpirati do avta, drugi veselo proslavijo, kasneje še pri Urošu doma na žegnanjski ...

To je zame pravo doživljanje gora.

Tri dni kasneje, okoli ene ponoči, dolina Kamniške Bistrice.

S težkim nahrbtnikom stojim na Malih vratcih nad Kokrskim sedlom (koleno je že OK). Luna daje dovolj svetlobe, da se vidijo obrisi gora, dolina pa je v gosti megli. Malce pihlja, veter pa daje občutek življenja, da vse to, kar vidim, ni le mirujoča slika. V južni steni se tu in tam prikažejo drobne lučke. To so kolegi, ki plezajo do ponesrečenke. Nekje sredi stene je in rabi našo pomoč. Pet jih je tam, ostali vso noč tovorimo opremo do tja. Tu sem, v svetu, kjer neizmerno uživam, ki me izpolnjuje do zadnje biti, v svetu, ki ga poznam in obvladam, s kolegi, na katere se lahko kadarkoli zanesem, in s poslanstvom, ki ne potrebuje nobenih dodatnih pojasnil. Naša ekipa je kombinacija starih mačkov in zagnanih mladcev, različnih sposobnosti, a vseh z istim ciljem – pomagati sočloveku. Pleza tisti, ki je tisti hip najbolj vplezan, najtežjo vrv nosi tisti, ki je najkrepkejši, naprej gre tisti, ki je najhitrejši ... vsi za enega, eden za vse.

Tudi to je zame pravo doživljanje gora.

Epilog je verjetno znan: plezalko je naslednji dan odpeljal helikopter, čeprav je dan prej kazalo, da to ne bo mogoče. Mi pa smo se že ponoči prebili do nje, prav tako zdravnik, in ji nudili zdravniško oskrbo.

Danes, tu.

Prelistavam revijo, ki jo držite v rokah. Jaz še v elektronski verziji, vi že v tiskani. Prinašamo vsebine, ki vam skušajo približati gore. To je svet, v katerem uživamo, ki nas izpolnjuje, sprošča, ki si ga želimo še bolj spoznati, kjer si želimo biti.

Verjamem, da je tudi z branjem možno polno doživljanje gora. Uživajte torej v tem svetu!

ZNAMI NA POT – OPISI TUR

- 33 Virnikov Grintovec
- 33 Pristovski Storžič
- 35 Goli vrh
- 35 Veliki vrh
- 37 Soteska Garnitzenklamm
- 37 Konjski špik/Roškofel/Monte Cavallo di Pontebba
- 39 Krniške skale/Gartnerkofel
- 39 Veliki Koritnik/Trogkofel/Creta di Aip

UVODNIK

1 To je naš svet

Vladimir Habjan

DOŽIVLJANJE GORA

4 Gore vidimo, slišimo, čutimo ...

Z Belce na Sleme
Marjan Bradeško

DOŽIVLJANJE GORA

6 Likovno upodabljanje gorske krajine

Pričarati občutenje, ki se ga sami ne zavedamo
Danilo Cedilnik Den

DOŽIVLJANJE GORA

8 Občutki pri fotografiranju v gorah

Včasih so močnejši skozi objektiv
Stane Klemenc

DOŽIVLJANJE GORA

10 S filmsko kamero po gorah

Zgodbe, polne življenjskih resnic in razmišljanja
Tine Marenče

DOŽIVLJANJE GORA

11 Moč in zadrega besede

Opisovanje lepote gora in njihovo doživetje
Igor Škamperle

INTERVJU

14 Tudi trma je dobra lastnost

"Multi" Monika Kambič
Marta Krejan

MINIATURA

17 Poti in stranpoti okoli Korošice

Breda Posl

REŠEVANJE NEKOČ

18 Leto 1946

Po sledih prve reševalske zgodbe
France Zupan

RAZMIŠLJANJE

23 Spomin in opomin

Ob bližnji stoletnici rojstva Vlasta Kopača
Borut Peršolja

NEDELJSKI IZLET

24 Lep vrh nad božjepotno vasico

Kamniti lovec – Cima del Cacciatore (2071 m)
Olga Kolenc

Z NAMI NA POT

28 Majhna deželica, obdana okrog in okrog od visokih gora

Jezersko
Vid Pogačnik

Z NAMI NA POT

41 Gore nad priljubljenim smučiščem

Mokrine/Naßfeld/
Passo di Pramollo
Janja Lipužič

Vsebine vseh Planinskih vestnikov od leta 1895 dalje na www.pvkazalo.si.

Jalovec s Slemena
Foto: Oton Naglost

Z OTROKI V HRIBE
46 Prvič – in za dolgo ne več?!
Naš družinski planinski izlet
Mateja Pate

PRIPETLJAJI V KITAJSKIH GORAH
48 Treking, kjer se je zgodilo skoraj vse
"Hribolazenje po kitajsko"
Mateja Komac

INTERVJU
52 Tiste stezice, k' so včasih bile
Aldo Zubin jih trga pozabi
Marjan Bradeško

RAZMIŠLJANJE
55 Alpinizem in mi
Medčloveški odnosi v gorah
Vanja Sossou

ZGODOVINA PLEZALIŠČ
56 Vipavska Bela
Nekaj spominov o nastajanju priljubljenega plezališča
Helena Škrl

TRIGLAVSKI NARODNI PARK
58 Pirotehnika – ne!
Ozaveščevalna akcija Triglavskega narodnega parka
Tanja Menegalija

OBNOVLJIVE ALPE
60 Zanimiv, raznolik in vsebinsko bogat alpski teden
Herman Berčič

GORNIŠKA MEDICINA
62 Poškodbe v gorah
Poškodbi, značilni za plezalce
Petra Zupet

ANKETA
64 Kri mlada pravi: poskočiva! Kri stara pa: posediva!
Rezultati ankete, priložene septembrski številki

VARSTVO NARAVE
66 Gobe na suhih travnikih
Glive vlažnice
Dušan Klenovšek

64 NOVICE IZ VERTIKALE

69 ŠPORTNO PLEZANJE

69 NOVICE IZ TUJINE

70 PISMA BRALCEV

70 PLANINSKA ORGANIZACIJA

72 GORSKO REŠEVANJE

72 V SPOMIN

planinski VESTNIK
REVILJA ZA LJUBITELJE GORA

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:
Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke,
ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.
112. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:
Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 87, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK:
Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:
dr. Andrej Stritar (namestnik odgovornega urednika),
Emil Pevec (tehnični urednik),
mag. Marjan Bradeško, Marta Krejan,
dr. Andrej Mašera, Zdenka Mihelič,
dr. Irena Mušič Habjan, dr. Mateja Pate, Dušan Škodić

ZUNANJA SODELAVCA:
Tina Leskošek, Gorazd Gorišek

LEKTORIRANJE:
Mojca Volkar Trobešek, Mojca Stritar,
Katarina Marin Hribar

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:
Schwarz print, d. o. o.

NAKLADA: 6150 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslani prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu **080 1893 (24 ur na dan)**.

MODRA ŠTEVILKA
080 18 93

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 34 EUR, 58 EUR za tujino, posamezna številka 3,40 EUR. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne opovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport RS, Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS in Javna agencija za knjigo RS.

Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: Zadnji sončni žarek se posavlja. Škratica v pozni jeseni: hladna, turobna, tiha... Foto: Oton Naglost

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje po gorah po navodilih iz te revije.

Gore vidimo, slišimo, čutimo ...

Z Belce na Sleme

Besedilo: Marjan Bradeško

Najprej je bil obris, silhueta gore v ranem jutru. Levo skoraj ravno sleme, zatem malce razgibanega obzorja, potem obris vrha. Votlo Sleme. Kmalu potem, ko sva krenila z rosnih travnikov na Belci, se je počasi, v vpadnici vrha, pokazala kamnita grapa. Gora, v sivini jutra še ploščata, je dobila oblike. Robovi so se izrisali, Smrajka je postala otipljiva točka, Votlo Sleme stičišče blago razbitega rušnatega grebena, grape, travnih strmali ... Tudi obarval se je svet. Iz zelenega dolinskega dna zgodnje pomladi so barve v pobočje prešle skozi nežno zelenino mladega bukovja v temnejšo zeleno poleglega ruševja že visoko v pobočju, dokler se pod vrhom niso razmazale v rjavosive ostaline zime, z nekaj zadnjimi belimi lisami snega.

Gozd naju je sprejel v svežem vonju. Nekaj iskanja in lovska potka naju je pognala kvišku. Drzni prehodi, razbite skale, mogočne bukve in že sva – na samotni, zaraščeni ravnici, ob lovski koči na Smrajki – čutila, da bo dan, kot jih je bilo že mnogo.

Stari štori, poraščeni z lesnimi gobami, zaradi zgodnje pomladi še večinoma gola tla, le vlažno, gnilo listje, značilni vonji trohnoobe. A vendarle, v zraku je svežina, pomlad neutrudno leže iz doline v strmali Julijcev. V takem iščeš besed, ki bi opisale doživljanje. Ko čutiš, da vse poka od energije, ko te žene, ko hočeš gor, pa

čeprav se tepeš z ruševjem, padaš vanj, ker si zašel preveč desno od gole, od plazov in vode zlizane grape, rineš in hitiš, a ne gre prav hitro.

In vendarle, nenadoma sva se znašla v strmem, a prehodnem svetu: prijazne skale, vonj ruševja, ravno pravšnja travna polica, da sva se ustavila. Dario je iz nahrbtnika potegnil eno svojih piščali in v tisti tišini, bilo je sredi dopoldneva, se je oglasila pesem. Taka, ki nastane sproti, ki jo rodi doživetje trenutka in okolja, tudi stanje duše. In najino stanje je bilo tisti trenutek vzneseno, potrebovala sva le nekaj predaha. *Spomnil sem se nekega podobnega trenutka, bilo je na Sv.*

Jakobu, ob enajstih zvečer. S severa so pritiskali temni oblaki, jug je bil jasen. V noč se je oglasil zvok japonske piščali šakuhači in vsi psi, od Topola do Govejka, so se odzvali. Prečuden zvok v prečudni noči jih je vznemiril. Tam v pobočjih Votlega Slemena pa naju ni vznemirjalo prav nič, nikjer nikogar, ki bi se odzval, le pesem piščali, ki se je zlila s tišino gore. Tedaj še nisva vedela, da bo kaj kmalu gora zaigrala na orgle, da bo zahrumela v glasu nevihte.

Nadaljevala sva po vse bolj golem pobočju, le alpski zvončki v svoji nežnovijolični barvi so kimali – pravzaprav so bili povsem mirni. Vse bolj.

skalovje, dež je lil čez razgreta obraza. Vodoravna steza proti Vrtaški planini je bila prava odrešitev, a med silnim hitenjem sva ugotovila, da je – zmagalo sonce. Vsa Gorenjska je bila topla, sončna, in očitno je ustavila in posušila pomladansko nevihto. Tako, z enim zamahom. A vendarle – dežja je bilo dovolj, da so se v zmagujočem soncu bliskale kapljice rose, ki so se navešile na skrivenčene smreke ob poti, tudi močno, košato ruševje se je svetilo, kot bi bilo potreseno s srebrom. Dišalo je po smoli, po opranem, svežem ...

Na Vrtaški planini naju je sonce že prijetno grela, prazna in tiha je tam čakala na poletne dni. Lesena bruna stanu so prebudila spomine. Koli-kokrat sem bil zgoraj? Kako bi opisal vse, kar sem tam doživljal? *Najprej je bilo vlažno poletje, ko sem brzel tam čez in občudoval ogromne obloglave osate. Potem je bila jesen, barvita, kot je skoraj ne pomnim, tiha, z blagim vetričem, ki je s severa počasi prinašal zimo. Potem je bila zima, ko sva z Mojco do prsi rila v strmo, zasneženo pot iz Mojstrane. In pred planino občudovala eno samo rumeno preprogo macesnovih iglic. Sneg je tisto leto namreč prehitel macesne in odurgli so svoje ogrinjalo kar na snežno odejo. Pa je bilo spet toplo, visoko poletje, ko sem prišel gor in me je družina, ki je skrbela za krave, pogostila z imenitnimi, pravkar pečenimi piškami. In je bila zgodnja jesen, gozd nad planino je bil potresen z orjaškimi jurčki, ko sva z Mojco naredila tisto dolgo, prelestno pot, vse do Turkovega routa. Planina me potem ni več videla.*

V tokratni temi razmišljamo o občutkih, ki jih, poleg športnega užitka, doživljajo obiskovalci gora. Za misli smo poprosili slikarja, fotografa, filmskega ustvarjalca in mojstra besedne umetnosti. Preberite.

Jutro pod Kredarico Foto: Marjan Bradeško

Sumljiva tišina je vladala. Naraščala. Skoraj tako, kot je nekoč zapisal France Avčin – ko tišina zveni. Le da tistikrat ni zvenela, bila je gluha, brez odmeva, tišina, tišja od tišine, zloslutnja nevihte. Ozračje se je sumljivo vlažilo, pritiskalo je in dušilo. Morda tudi zaradi izjemne strmine tik pod vrhom Votlega Slemena, ki je bila od zime še vsa razmočena. Tisti trenutek, ko sva stopila na vršno sleme, pa sva vedela, zakaj.

Pričakovala sva pogled, ko se razpro neskončna obzorja – pričakalo naju je kipenje megle, v črne, težke oblake

zaviti vrhovi, nemir, ki se je kaj kmalu tudi oglasil. Čudno "mletje" se je zaslislalo, grozeče je pričelo šumeti tam nekje med Škrnatarico in Kukovo špico, bučanje je naraščalo in nenadoma je votlo zagrmelo. Orgelska pesem gora se je vzdignila, pesem, ki jo težko uglasbi še tako dober skladatelj. Mrzlo je pihnilo, megle so se divje zakadile čez Vrh nad Mužiči, že so naju zagrnile, in midva sva bežala navzdol na Njivice ... Bilo je filmsko dogajanje, drama narave, dodelana do popolnosti, z učinki, ki jim niso kos niti sodobne tehnologije ... Prve kaplje so udarile, zamolklo grmenje je preraslo v rezko sikanje, kot bi sablje razbijale

Z Dariem sva se zapodila navzdol, v toplo dolino, ki je v zgodnjem popoldnevu kar puhtela od pomladi. Rumeni regrati so se natresli po vsej Gornjesavski dolini, reka je bila mlečna in se je penila, očitno je bilo v najvišjih gorah še dovolj snega ...

Tisti dan je bila gora eno samo doživetje. Hoja je bila le okvir, vsebino so ji dale oblike, barve, zvoki, občutja. Pritajen strah pred nevihto in veselje, ko je sonce spet zmagalo. Spomini in želje. Misli, ki se porodijo in izginejo, še preden jih osmisliš. Sprostitev. Čisto veselje, kot srebrom na razmočenih vejah. Ko si spet človek.

Da, prav tako jih doživljamo. **o**

Likovno upodabljanje gorske krajine

Besedilo: Danilo Cedilnik - Den

Pričarati občutenje, ki se ga sami ne zavedamo

Kadar smo v gorah sami in vidimo zanimiv prizor - lep, nenavaden, mogočen ... smo kar malo nesrečni, ker nimamo ob sebi nekoga, da bi mu pokazali tisto, kar nas je vznemirilo, in z njim delili čudenje. Morda zato poizkušam v svojih delih pokazati gledalcu, česar sam ni opazil, mu odkriti stvari na drugačen način, pričarati z likovnimi sredstvi občutenje, ki se ga sam ni zavedal. Vendar je to morda le eden od vzrokov, da upodabljam ta posebni svet.

Ko sem kot desetletnik v neki knjigi videl fotografijo K2 z ledenika Baltoro, sem ostrmel nad mogočnostjo prizora. Podoba se je tako globoko vtisnila vame, da sem 50 let kasneje na istem mestu na Baltoru občutil enako osuplost in vznemirjenje, ko sem sedeč na skali delal akvarel te izjemno lepe in mogočne gore.

Jerebica, akvarel: Danilo Cedilnik - Den

Spoznavanje

Seveda tudi vtis iz otroštva ni vplival na to, da je danes moj glavni motiv gorska narava. Gore slikam predvsem zato, ker so izjemno slikovite in ker jih še kar dobro poznam. Slikar Renoir je nekoč dejal: če hočeš dobro naslikati ženski akt, moraš model najprej "pobliže" spoznati. No, jaz sem gore pobliže spoznaval več desetletij, več ko sem hodil po vrhovih, bolj sem se odmikal od slikanja tihožitij, dolinske krajine in ljudi, zlasti portretov (pa tudi aktov), in vedno bliže so mi bili motivi gora.

Spoznaval sem zakonitosti zgradbe pogorij z drugih celin, predvsem pa naše gore: grape, police, previse, gladke plošče v stenah, škraplje, razdrapani svet podov, občudoval sem čudovite zastruge v snegu, čez katere sem gazil ali smučal, dolge, lepe zavite linije, ki jih je oblikoval veter, zraven pa nenavadne oblike srebrnih viharnikov, temne površine ruševja, mehko trav na planinah. Še bolj pa so me prevzele barve – hladne modrine oddaljenih grebenov, tople sivine bližnjih vrhov, bele, od sonca osvetljene skale, temni barvni kontrasti v senčnih grapah, menjavanje harmonij in toplo-hladnih nasprotij, odsev neba v mokrih gladkih stenah, ko se po nevihti zjasni.

Želel sem z likovnim jezikom povedati, kako zanimive so oblike in barve, s kompozicijo poudariti svojo zamisel, z detajli ustvariti celoto, zraven pa izraziti svoje veselje nad igro meglic, tesnobo ob strmih prepadnih grapah, umirjenost in otožnost v barvah jesenskih macesnov, prijatelj Vako je rekel – spokojnost, mráz v zimski pokrajini, strah pred zelenomodročno globino ledeniških razpok, tišino nad samotno planoto, pretečo negibnost snežnih opasti ...

Slika, ki jo nosiš v sebi

Ustvarjanje je samotno delo, neprestano raziskovanje okolice in sebe, polno dvomov in spraševanj. Leta in leta rišeš, slikaš, poskušaš se izraziti v grafiki; kot gorska steza je pot strma in nič označena, brezpotje, večkrat jo zgrešiš, bližnjic ni in pri vsaki sliki se poraja kup novih vprašanj, ki jih potem rešuješ v naslednjem delu. Vrh dosežeš le redko. Zelo težko je z orodji in materiali, ki jih imaš na razpolago, narediti tisto sliko, ki jo nosiš v sebi. Potem ponavadi slika stoji nekje v ateljeju, obrnjena k steni. Nekaj časa je ne upaš pogledati, ker ne veš, kam te je zapeljala, saj nikoli ne

nastane tisto, kar načrtuješ na začetku. Upodobljene misli in čustva postanejo mrtev predmet. Šele gledalec pa ji da življenje in smisel, saj je umetnik le nekakšen posrednik med motivom in gledalcem.

Gore so kot portreti ljudi. Upodobiš jih lahko od spredaj, od strani ali od zadaj. Portreti nekaterih ljudi so zanimivejši od drugih, enako je pri gorah. Redke so enako zanimive z vseh strani, vsaj jaz jih tako občutim. Škrlatica je najlepša iz Krnice, portret Špika od zadaj, z

Upodobljene misli in čustva postanejo mrtev predmet. Šele gledalec pa sliki da življenje in smisel, saj je umetnik le nekakšen posrednik med motivom in gledalcem.

vršiške strani, ni primerljiv s pogledom iz Martuljka, Štruca v Kamniških pa je zanimiva predvsem iz profila, saj nam nudi lepe primerjave. Lepo Špičje sem naslikal s trentske strani, Triglav pa ima več obrazov, prepoznaven je iz vseh dolin, seveda pa je najzanimivejša njegova razbrazdana podoba nekje s Stenarja. Še in še bi lahko našteval. Ko upodabljam te vrhove, jih tudi spremijnjam, včasih povišam in spustim manj zanimive podrobnosti, poudarim značilne lastnosti, z obliko in barvo poskušam prikazati njihov karakter. Še vedno so prepoznavne, vendar drugačne.

Kot neke sanjske gore

Včasih pa si jih sproti izmišljam, ko jih upodabljam. Kot neke sanjske gore nastajajo pod čopičem, pri tem v mislih plezam po strmih razih, naslikam prehode preko navpičnih pregrad, rešujem se na police, preko zasneženih žlebov se prebijam proti vrhu. In slikanje me prevzame tako, kot bi resnično plezal.

V visokih gorah je predvsem svetloba drugačna. Zaradi višine in ledenikov je bolj žarka, sence so temnejše, kontrasti

Trango, akvarel: Danilo Cedilnik - Den

so večji, barve čistejše, modrina jasnega neba je včasih skoraj vesoljska. Zanimiv problem je, ker moraš nositi sončna očala, kar pa seveda zelo spremeni barve. V naših Alpah pa je večinoma vse zabrisano z gostoto zraka in z rahlo meglico, ki omili ostre robove. In bolj bele so od drugih gora in najlepše v vseh letnih časih.

Likovni jezik je za jezikom glasbe in plesa verjetno najuniverzalnejši. Sporočilo podobno sprejemajo ljudje z različnih koncev sveta in iz različnih kultur.

Dober znanec, ki ima mojo sliko ledeniške razpoke, mi je povedal, da obiskovalce, ki sedijo v dnevni sobi pod to sliko, začne zebsti v hrbet. Zelo sem bil zadovoljen.

Morda bo ena od naslednjih slik ženski akt med vrhovi, olje na platnu. ◉

Viharnik, akvarel: Danilo Cedilnik - Den

Občutki pri fotografiranju v gorah

Včasih so močnejši skozi objektiv

Besedilo: Stane Klemenc

Kaj želi urednik tokratne teme izvedeti od mene? To mi gre na živce po malem že par dni. Ali imam pri fotografiranju kakšne občutke, se takrat raznežim in vzdihujem od lepot, ki jih videvam v naravi, ali takrat sploh kaj razmišljam? Ali pa takrat prevladuje v meni racionalna zavest, da moram vse dokumentirati, narediti obrtniško čim bolje, narediti vsaj kakšno dobro, boljšo sliko kot doslej, ali vse skupaj počnem samo zaradi ljubezni do fotografiranja in narave?

O tej temi običajno ne razmišljam, vse poteka spontano, samoumevno. Fotoaparati so del opreme, ki vedno sodi v nahrbtnik. Zavest in izkušnje so me naučile, da največ dobrih, neobičajnih oziroma redkih fotografij lahko naredim v slabem, spreminjajočem se

vremenu. Doma sem fotoaparati puščal samo, kadar sem šel na trening, na tek do vrha in nazaj – takrat ni časa za karkoli drugega.

Zdaj, ko razmišljam o občutkih pri slikanju, vem, da jih imam. Ko mi narava nakloni dobro svetlobo, me oblije občutek sreče in z veseljem

iščem motiv, najboljši zorni kot in izrez. Trudim se, da naredim vse potrebno kar najbolje za dobro sliko. Takrat sem umirjen, nikamor se mi ne mudi, najraje sem sam, da me nič ne vznemirja ali da sopotnik ne trpi zaradi mojega časovno neopredeljenega početja. Izgubim občutek za čas in sem pripravljen čakati v nedogled za pravo svetlobo ali kozoroga, da se bo postavil na pravo mesto in poziral, kot si želim. Lani na Kriških podih sem izredno užival in slikal kozoroge vse popoldne, pozabil na čas in moral na koncu hiteti v dolino z zadnjimi žarki svetlobe.

Nedavno mi je bila sreča naklonjena, da sem lahko dva dni slikal belega medveda – severnega. Bil sem zares srečen in hvaležen (medvedu, da je prišel), ko sem ga šest ur opazoval in čakal, da se naveliča ležati, spati in pokaže malo življenja ter se premakne na pravo mesto v čim bolj dinamični pozici. Včasih sem se mu v svoji zasanjanosti preveč približal, da me je moral prijatelj, ki me je za hrbtno varoval s puško, nagnati nazaj. Zaradi medvedove mogočnosti, lepote in prvega srečanja z njim so se mi izpolnile dolgoletne želje in doživetje skozi objektiv je bilo veliko močnejše, bolj občuteno, kot bi bilo samo z opazovanjem. Lep, zanimiv motiv v lepi svetlobi me povleče v posebno stanje sreče in samozadovoljstva. Če je motiv redek ali ga vidim prvič, pa sploh. Izredno zgoščene, zadovoljne

Ledene gore Foto: Stane Klemenc

Severni sij Foto: Stane Klemenc

občutke imam pri opazovanju in slikanju severnega sija. Takrat me tudi arktični nočni mraz ne ovira, da ne bi zasanjano pozabil na vse okoli sebe, tudi na spanje, in slikal, slikal ...

Tudi zdaj ob pisanju teh vrstic sem se tako vživel v spomine, da sem pozabil na smisel članka in samo upam lahko, da sem približno zadel urednikovo željo. Težko sem se pripravil k pisanju tako neoprijemljive vsebine, kot so občutki, spet pa se je pokazalo, da je prvi korak odločujoč. ●

Zaradi medvedove mogočnosti, lepote in prvega srečanja z njim so se mi izpolnile dolgoletne želje in doživetje skozi objektiv je bilo veliko močnejše, bolj občuteno, kot bi bilo samo z opazovanjem.

Severni medved Foto: Stane Klemenc

S filmsko kamero po gorah

Zgodbe, polne življenjskih resnic in razmišljanja Besedilo: Tine Marenč

Naš odnos do narave je zanimiv in zapleten, vendar je nekaj gotovo, ljudje smo del narave in jo potrebujemo. Spoštovati naravo pomeni spoštovati tudi sebe. Če se omejimo zgolj na čustveno-doživljajski vidik tega odnosa, lahko rečemo, da so ljudje in celi narodi zgradili prav poseben odnos do tipa pokrajine, ki najmočneje zaznamuje njihov življenjski prostor in obratno.

še nekaj več. V šolskem filmu **Gorski turizem in varstvo gorskega okolja** je izpostavljena okoljevarstvena nota – s pravilnim obnašanjem v gorah lahko pomembno pripomoremo k zmanjšanju našega vpliva na krhke in za naravo (in z njo človeka) zelo pomembne ekosisteme. Trideset oddaj **Gorske sledi**, ki so bile po ukinitvi oddaje Gore in ljudje dober poskus ponovne

Gore so, preprosto rečeno, mogočne in večne, ljudje pa majhni in minljivi. Doživetja "tam zgoraj" dojemamo neprimerno močneje in pristneje kot v dolini. Kljub temu da sta občudovanje in pripadnost goram skupna vsem, ki vanje zahajajo, jih vsak od nas doživlja na svoj način. Tako nekateri v njih iščemo predvsem mir in oddih, drugi svobodo gibanja in športne izzive, tretji pa navdih za umetniško ustvarjanje ...

V gore me vlečejo različni vzgibi, katerih intenzivnost se skozi življenjska obdobja spreminja. Najprej so gore pomenile predvsem dober poligon za preizkušanje mojih meja v alpinizmu. Kmalu pa so s svojo mirnostjo in barvitostjo na eni strani ter intenzivnimi doživetji in mogočnostjo na drugi strani v meni prebudile tudi željo po umetniškem ustvarjanju in potrebo, da to njihovo lepoto dokumentiram in jo

poskušam prikazati ljudem. Vsaj glede na izvedbeni vidik sem verjetno izbral najtežjo obliko dokumentiranja, upodabljanje v gibljivi sliki. Do tega je prišlo samo po sebi. Že na prvi odpravi v Kanado leta 2001 je bila z menoj kamera in nato me je zvesto spremljala na skoraj vseh večjih pustolovščinah v gorah.

Gore s svojo mogočnostjo in lepoto v človeku vzbudijo tako močna čustva in občutke, njihova zgodovina je tako polna velikih zgodb, doživetja "tam zgoraj" pa so tako poučna in življenjska, da je možnosti za umetniško ustvarjanje res veliko. S pravo mero ustvarjalne svobode se da ustvariti lepe in zanimive zgodbe, polne življenjskih resnic in razmišljanja, s katerimi je možno na pravi način nagovoriti širok krog gledalcev.

Pri ustvarjanju ali soustvarjanju filmskih zapisov o gorah nisem imel nikoli težav, da ljudem poleg zgodbe povem

Jesen Foto: Tjaša Kompara

obuditev redne planinsko-gorniške oddaje na naših televizijah, je nazorno pokazalo, da so gore neusahljiv vir zanimivih zgodb. Igrano-dokumentarni film **Sfinga**, ki je nastal po več letih delu kot plod pravega timskega dela celotne ustvarjalne ekipe, pa je potrdil, da so zgodbe, povezane z gorami, lahko zanimive za širši krog gledalcev.

Gore bodo zagotovo preživele vse generacije planincev, je pa vprašanje, kako se bo v bodoče, tudi po naši krivdi, spreminjala njihova podoba. Zato je ob dejstvu, da je gorski svet neizčrpen vir za planinsko-gorniško literaturo in upodabljanje, za fotografiranje in filmanje, naša dolžnost, da lepote gora in svoja doživetja v vsakokratnem, neponovljivem času ohranimo v besedi, sliki in filmu našim potomcem. ●

Moč in zadrega besede

Opisovanje lepote gora in njihovo doživetje

Besedilo: Igor Škamperle

"Na nebu, kjer ta luč bolj izžareva,
sem bil in videl to, kar obnoviti,
kdor pride dol, zaman si prizadeva."

(Dante, Božanska komedija, Raj I)

Vsi, ki hodimo v gore ali jih vsaj občasno obiskujemo, poznamo svojevrstno lepoto njihovega sveta. V različnih odtenkih barv, ki se nenehno spreminjajo in s katerimi spregovarja takratni letni čas, z množico oblik in živo igro pogledov se naravna lepota, ki jo srečujemo v gorah, vsakemu obiskovalcu daje zastoj, kot čist, trajno prisoten dar sveta in življenja. Ta občutek je močnejši in zares zaživi tedaj, ko smo na poti peš. Če se pripeljemo z avtomobilom, denimo na Vršič, ali se dvignemo z žičnico, doživetje gorskega sveta in njegove lepote ne bo zaživel v polni meri, kajti vstopanje v "drugi prostor" gora zahteva aktivno soudeležbo. Šele ta v nas prebudi domišljijo, zbistri čutila zaznave, nas osebno nagovori, omogoči življenje in nas zajame v omot,

ki iz planinske ture, gorskega vzpona, daljšega ali tudi krajšega, a lepega in dobro izpeljanega pohoda v hribe, ustvari pravo doživetje, ki nas razveseli in obogati.

Toda kako potem, ko sestopimo v dolino in se vrnemo domov, to opisati? Kako drugemu povedati, kar smo tisti dan ali na vsej poti doživeli? Zdi se skoraj nemogoče. Beseda ne zmore zajeti vseh malih in večjih odtenkov, ki so spremljali in ustvarjali živo prisotne dogodke in občutja na naši gorski poti.

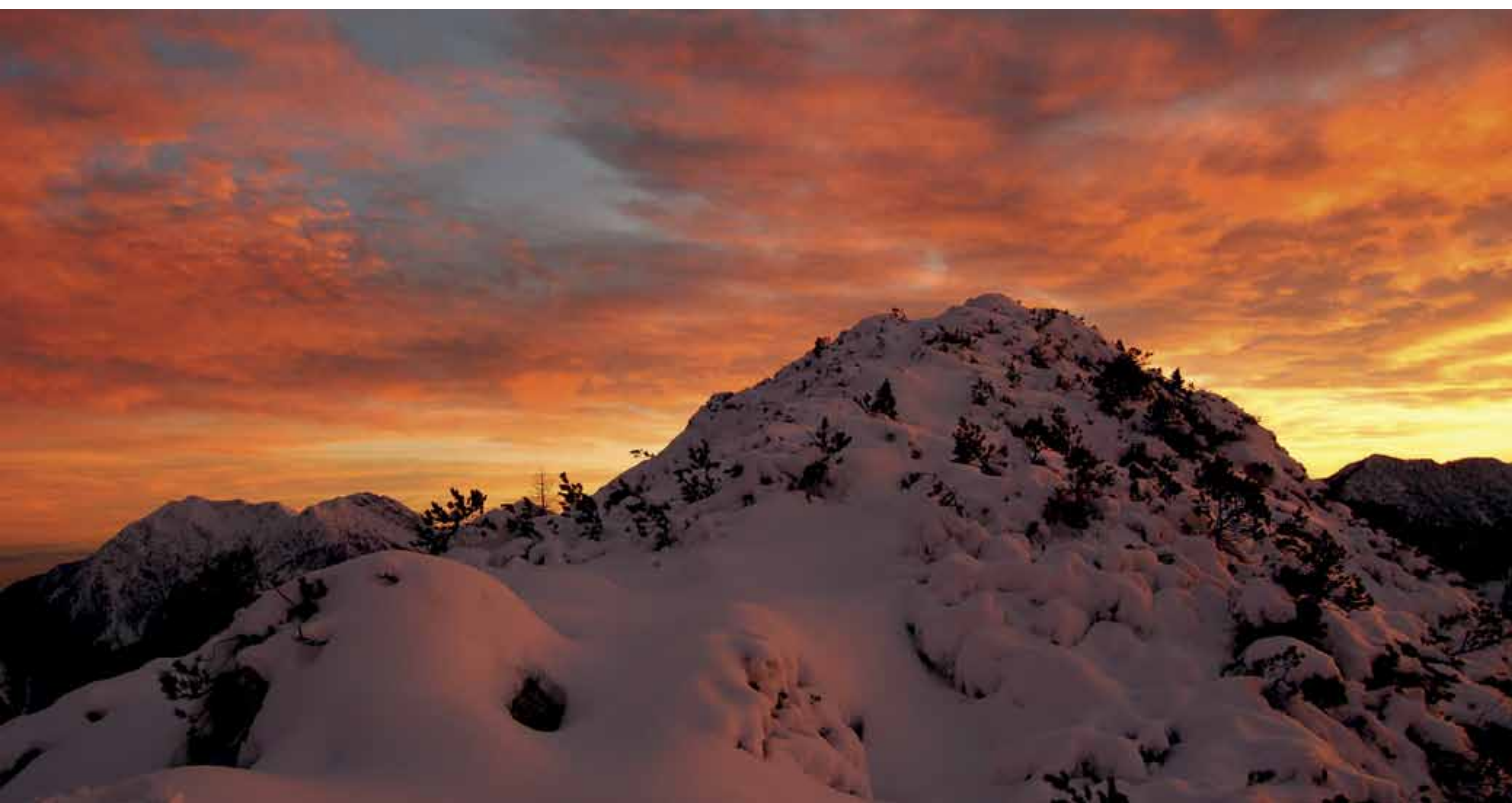
Beseda ustvari podobo

Smer pogleda pa lahko tudi obrnemo in rečemo, da je na neki način res tudi nasprotno. Šele dober, posrečen opis gora, panoramskih pogledov, imen vrhov in njihovih skalnih oblik, preliva svetlobe, konkretnih dogodkov in občutij v nas prebudi domišljijo, priključijo določene misli, ustvari pričakovanja, izbristi notranje oko zaznave

in nas prestavi v svojevrstno, tokrat fizično pasivno podoživetje, ki pa ni nič manj zanimivo in nagovarjajoče, posebno takrat, ko gre za gore in krajino, ki jo že poznamo ali pa jo še bomo obiskali. Nekateri posrečeni opisi gora, naj gre za poetični slog ali za pripoved o zahtevnem alpinističnem vzponu v težkih razmerah, poustvarijo svojo realnost in vsebinsko nadgrajujejo naš pogled, dajejo nam videti stvari, ki jih drugače ne bi, ter bogatijo našo zaznavo in doživetje.

Spomnim se velikega vtisa, ki so ga name naredili nekateri starejši planinski pisatelji in njihove knjige. Opisi gora, ki so jih ustvarili Julius Kugy, France Avčič in drugi, so sooblikovali tudi moj lasten pogled na gore in ga nadgrajevali. Vsakič, ko pridem v Trento in se znajdem med gorami v Posočju ali kje na Komni, v gorah nad Bohinjem in v širokem kraljestvu Triglava, se v meni prebudijo lastna doživetja, pa tudi izrazi, oblike zaznave in njihova skoraj pradavna, že mitska, a hkrati trajno prisotna poetična vsebina, ki mi sopripada. Skupaj s fotografskimi in likovnimi podobami so preprosto postali del mojega doživetja gora in lastnega življenja sploh. Knjigi, kakršni sta Kugyjeva *Julijske Alpe v podobi*, z

Foto: Andrej Erceg

ljubkimi opisi in kvalitetnimi starimi črno-belimi fotografijami, pa izčrpna ter izvrstno napisana knjiga *Sto slovenskih vrhov* prof. Stanka Klinarja (Ljubljana, 1991), sta deli, ki ju želimo imeti do zadnjega pri sebi.

Seveda je najlepše in temeljno živo ter neposredno doživetje gora samih; učinkoviti opisi njihovih poti, panoramski pogledi in včasih bajeslovna vsebina, ki so jo ustvarila, bolje rečeno, le priklicala na plan nekatera mojstrska peresa, pa niso manj pomembni. Čeprav sem Kugyja bral v zelo mladih letih, še preden sem začel plezati in se podal v zahtevne stene, se mi zdi, da je on sam, podobno kakor njegov vrstnik dr. Henrik Tuma, sicer manj poetičnim slogom, pa vendar raziskovalno pomemben mož, postal gora in bi se Julijci brez njiju za nas bleščali brez pesmi in brez zgodovine. Bila sta skoraj povsod, in kamorkoli bomo šli, od Pokljuke do strmih pobočij nad soškimi dolinami, bomo srečali njuni imeni: po policah, na travnatih strmih, v temnih kaminih, za skalnimi stebriči in po grebenih; njun glas nas spodbuja in še pripoveduje generacijam, ki znajo poslušati.

Podobno bi lahko rekel za planinski vodnik po Julijskih Alpah, ki ga je s sodelavcema pripravil Tine Mihelič in je izšel leta 1974. V zgodnjih deških letih, ko smo živeli doma v Trstu, sem ga kot čudežni predmet prenašal iz sobe v kuhinjo in sestri se je čudno zdelo, zakaj imam to knjigo zmeraj pri sebi. V deški glavi zorijo prva "urejevalska potovanja", kakor jih poznajo miti in stare civilizacije, od Argonavtov do Odisejevih poti. Pri meni so bile to predvsem poti v slovenske gore, ki sem jih poleti in še kdaj obiskal z mamom, s taborniki ali s planinskim društvom. Kmalu pa že sam. Krajinske ture in planinski vzponi so tudi po zaslugi prisrčnih opisov prebudili svet domišljije in pričakovanja, ki ga napolnjujeta konkretni načrt in mlada, a vedno trajna idejna vsebina. Z obema, s konkretno potjo in doživetjem na kraju samem, kakor z močjo besede, ki ustvarja fantazijo in priključuje bajeslovno pesem, si človek prisvaja prostor, udomačuje njegov čas, njegove značajске in duševne glasove, ki so v Martuljku, v dolini Vrat ali v Radovni malo drugačni kakor pod Krnom ali na Poreznu, in z njimi nahrani sebe. Kadar te kdo kaj vpraša, nisi izgubljen sredi tekoče mreže, ampak vedno nekje.

V letih, ko smo s prijatelji začeli plezati, so spet nekateri opisi alpinističnih tur, ki smo jih brali, spodbujali

in soustvarjali naše konkretne oblike doživetja ter poznavanja sten in gora. Knjige, ki so jih napisali Hermann Buhl, Lionel Terray, Walter Bonatti in mnogi drugi, so bile del dožemanja alpinistične dejavnosti nasploh. Še močnejše se me dotaknejo dela in opisi naših domačih avtorjev. Knjiga Nejca Zaplotnika Pot je verjetno postala pomemben del doživljanja gora za marsikaterega slovenskega obiskovalca gora in ljubitelja narave.

Nebo je na dotiku roke

Ko gremo v hribe, si navadno določimo neki cilj. Največkrat sta to gora in njen vrh. Ni nujno, lahko gremo le do neke kočice, na greben ali v plezalno steno.

Med vzponom človek stremi navzgor, k visokemu, oddaljenemu in skoraj nedostopnemu, izbranemu in onkrajnemu. Na vrhu se počutiš v stiku z nebom, postavljen v rahlo drugačno stanje, ki ga navdajata občutek zadovoljstva in določena skrb, posebno, ko si na gorskem vrhu sam. Nebo je na dotiku roke. Na tem zadnjem koščku zemlje pod nogami se počutiš človeško skromnega in pred tiho praznino nad seboj, ki se te dotika, majhnega in omejenega. Toda z obzorjem vse naokrog in širjavami, ki se raztezajo v vse smeri, ste si zdaj enakovredni. Z vsem veličastjem, ki te obdaja, sta si zdaj na ti. Tudi v primeru, da vrh obdaja gluha megla, brezoblično praznino

Vendar ima pot skoraj vedno neki cilj in največkrat jo spremlja vzpon, to je premikanje po vertikalni smeri. Vsaj na prvem delu poti. Vertikalnost ali premik v višino, ki spremlja poti v gore, ima sam na sebi pomen, ki nas nagovarja podzavestno. Povezuje se z elementom zraka ali zračnosti. Ta v človeški zaznavi ustvarja posebno vzdušje, ki nas osvobaja od "težnosti", ki ju premoreta osnovna elementa zemlje in vode, v splošni govorici gre za vsakodnevni svet v dolini, z vsemi svojimi skrbmi in obvezami. Zaradi tega so gore in njihovi vrhovi vedno pomenili odmik od posvetnosti in možnost prestopanja, tudi konkretnega in fizičnega, v drugačen in kvalitativno višji, izčiščen, popolnejši svet. Nekatero gore so svete, poznajo jih v vseh kulturah. Vrhovi so prava nebesna vrata, dotikajo se neba in človeka navdajajo s posebnim občutjem, v katerem se prepletata zadoščenje in rahla tesnoba.

Foto: Oton Naglost

poznaš po imenu in jo občutiš na dotik. Vertikalna smer, višina in zračnost, ki gore razlikuje od drugih prostorov vzvišenega, kakor so morje (brezmejna površina brez poti, z velikansko in neznano globino), puščava, polarni svet in pragozdovi, učinkujejo in omogočajo specifično doživetje, v jedru katerega je prav premik "navzgor".

Francoski mislec Gaston Bachelard je v knjigi o imaginaciji, ki jo spodbuja element zraka, zapisal, da človekove želje po premiku navzgor, v višine, ni moč natančno definirati, toda z njo, z izkušnjo višine, lahko pojasnimo vse. Zdi se mi dobra primerjava. Na vprašanje, zakaj hodimo v gore, bomo težko natančno odgovorili. Toda po zaslugi doživetja, ki ga dobimo v gorah, lahko pojasnimo vse drugo. Gora in njeno doživetje sta resnično tisti poldan

Mavrica Foto: Janez Stražisar

življenja, o katerem je pisal filozof Nietzsche, ustavljeni in trajni trenutek polnosti bivanja, ki ga napolnjuje moč žive prisotnosti na osi sveta. Kako pojasniti to realnost? Ni je mogoče. Toda z njo lahko pojasnimo vse drugo.

Človek gorske lepote ne more posedovati

Gore človeka naučijo majhnosti in skromnosti, dajo nam vedeti, da svet ni samo od človeka in za človeka, ampak smo v njem gostje, začasni prebivalci, ki si ga moramo znati deliti z vsemi drugimi bitji. Vzpon čez steno ali na goro ni toliko "spopad", kakor so včasih označevali drzne ture, ampak bolj soočanje z naravo, s seboj in z drugimi "prostori" sveta, ki nas spodbuja k novi orientaciji. K drugačnemu videnju, dožemanju in zaznavanju. Bolj kakor "spopad" nas gora in njeno doživetje vzgajata, da smo pripravljeni sprejeti izjemne položaje in nenavadnosti; uči nas razumeti "čudeže". Pripomore, da v sebi ohranjamo čut za čudenje. To pa je temelj srečnosti v življenju. S čim ga bomo odkupili? Z ničimer konkretnim. Toda z njim lahko odkupimo vse.

Kakor smo rekli, gore nas učijo skromnosti in nam posredujejo občutek majhnosti pred veličino sveta. Dajejo pa nam tudi moč in omogočijo zavesti, da se čuti osebno pomembno in v stiku z vzvišenim in presežnim. Z nečim, kar presega vsakodnevno posvetnost. Kar me je od nekdaj prevzelo in mi dajalo občutek transcendence, sta bila razgled z vrha in pogled navzdol. Na zemljo, ki jo, od tam zgoraj, gledaš navzdol. Dovolj je, da gremo na Nanos ali na Šmarno goro. Ko motrimo svet od tam zgoraj, z visokega, dejansko

iz nekega drugačnega stanja duha in zavesti, se počutimo dvignjene nad mnogotere stvari in skrbi življenja v dolini. S svetom smo, vsaj za ta kratki trenutek, prijaznejši. Občutek imamo, da nam lepota pogledov in narave pripada, da jo poznamo od nekdaj in smo jo imeli spet priložnost obuditi in okusiti. Vsak človek ima ta občutek, da mu določena lepota naravnih oblik in krajine pripada in jo osebno pozna.

V psiholoških in duhovnih vedah pravimo, da se v takšnih trenutkih prebudi občutek sebstva, stika s popolno resničnostjo, ki neizmerno presega individualni jaz, vendar se osebna zavest ne izgubi v njem, ampak stopa v stik z univerzalnim, ki je trenutno doživeto in hkrati trajno, v sklenjenem času in prisotno v edinem, kar je; ki je vse. Na vrhovih to velikokrat občutimo. Tudi zato so nekateri postali sveti. Gre za epifanijo, javljanje doživete polnosti. Takrat je tako, kakor bi tudi sami slišali glas iz grma, ki gori in ne zgori: "Sem, ki sem."

Krajina in njene oblike, pobočja, stene, grebeni, soteske in vrhovi služijo kot podlaga za porojevanje naših idej, imaginacije in doživetja. Pripomore ali kar spodbudi rojevanje čuta za vzvišeno, s tujko pravimo tudi sublimno, ki je drugačno od klasične ali običajne lepote. V antični dobi so vzvišeno pripisovali poetični stvaritvi, umetniškemu delu, skulpturi ali stavbi. V 18. stoletju, ko je baron Žiga Zojs spodbudil štiri bohinske može, da so se leta 1778 kot prvi povzpeli na Triglav, svoje k temu pa je prispevalo tudi novo zanimanje za botaniko, ki so ga na Kranjskem v tistem času razširili nekateri može in raziskovalci, med njimi predvsem brat glavnega mecena Karl Zojs, pa živahni in razsvetljeni

Baltazar Hacquet (o tej dobi bi pri nas lahko več pisali, naredili kakšen film in jo nasploh bolje poznali, začenši s šolsko vzgojo), v tistih letih se je v Evropi, najprej v Angliji, nato pa tudi na celini, razvilo občutje vzvišenega, ki so ga zdaj pripisali in spoznavali v naravi. Gore so z novim pogledom postale priljubljene kot kraj posebnega dela sveta, prežet z "neurejeno" lepoto, ki je prav zaradi posebnosti in vzdušja nevarnosti, nenavadnosti in težje dostopnosti vreden posebne pozornosti.

Skupaj s tem pogledom se je rojevala estetika romantične dobe, katere odmev sega v 20. stoletje, glede gorske estetike še posebno. Vzvišena ali sublimna lepota, za razliko od klasične in urejene, pa tudi za razliko od umetniškega baleta ali na drugi strani športnega rezultata, ohranja očarljivost skrivnostnega in nezapopadljivega; nečesa, kar se izmika natančni človeški meri, njeni takšni ali drugačni opredelitvi (športni, tehnični), predvsem pa posedovanju. Človek gorske lepote ne more posedovati. Ne more je stlačiti v muzej. Lahko jo obiskuje, doživlja, deleži na njej in jo vedno na novo raziskuje in odkriva. Ne more pa je strniti v neko opredelitev in postaviti pike.

Presežek lepega in bogatega

Morda je prav to tista srčika doživljanja gora, naj gre za skromni planinski pohod ali za zahtevno plezalno turo v gorski steni, ki nas navdaja s presežkom lepega in bogatega, ki ustvarja nadih in očarljivost. Gore so neizmerno večje od človeka, vendar je človek z njimi lahko nenavadno domač. Podeljuje jim imena in jih spoznava tudi v skritih in nevarnih koticih. Odkriva njihove vonjave, barvo, tišino in skoraj duševne ritme. Kakor bi drug drugega privlačevali in krepili, hkrati pa ostajali skrivnostni in drugačni. Gore so žive. Tistega, ki jih pozna po imenih in občasnem obiskovanju, na njenih poteh in z živimi bitji, ki jih naseljujejo, od rastlin, posebno dragocenih cvetlic do živali, vsakič znova nagovarjajo in z njimi živimo v času in prostoru, ki nam je dan, hkrati pa tudi izven časa, v nekem trajnem bivanju, ki je resnični poldan življenja.

Težko je celostno opisati doživetje gora. Do besede, kakor tudi do slike ali fotografije, ki nam priključijo nekaj njihovega duha, vzbudijo misel nanje in nahranijo podoživetje, ki je morda tudi novo pričakovanje, pa smo vedno prijazni. Skupaj nas spremljajo na skoraj vsaki uspešni poti v hribe in sooblikujejo naš pogled nanje. ●

Tudi trma je dobra lastnost

"Multi" Monika Kambič

Besedilo: Marta Krejan

Stereotipi so zanimiva reč, zato o njih še kar pogosto razmišljam. Seveda tudi zato, ker se z njimi srečujemo vsakodnevno, jih potrjujemo ali pa negiramo, tudi ustvarjamo, seveda. V mislih imam predvsem tiste o ženskah, za katere (tako kot za vse, najbrž) lahko rečemo, da vsaj eni od njih res držijo. Ampak vedno več je takih, ki postajajo zgolj predsodki, v glavnem pogojeni s preteklostjo. Vsaj moje izkušnje so takšne ...

Monika Kambič je zagotovo ena od žensk, ki razbijajo omenjene stereotipe. Trikratna alpinistka leta, uspešna ženska, ki skoraj vsako leto odide tudi na kakšno alpinistično odpravo v tujino. Pogosto se na vrh naveže z ženskami, vzpone, ki jih opravlja v takšnih navezah, pa ji lahko zavida marsikatera "močnejša" moška naveza. Tisto, kar pa še bolj kot zahtevni vzponi fascinira mene, je način njenega življenja na sploh: je mati trem otrokom, vrhunska alpinistka in podjetnica.

Dokaj netipična ženska si, tudi poklicno se ukvarjaš z delom, ki ga v večini opravljajo le moški. Preživljaš se z višinskimi deli, kajne?

No, imam podjetje, ki se ukvarja z višinskimi deli. V glavnem vodim dela in jih nadzorujem. Se pa kdaj lotim tudi kakšnega bolj natančnega dela in kakšnega, ki ni preveč fizično naporno.

Splezanjem si se začela ukvarjati, ko si prišla v Slovenijo na obisk, potem pa si kar ostala tukaj. To je bilo leta 1993, čez dve leti pa si že postala alpinistka. Kakšno je bilo tvoje življenje takrat?

Moram povedati, da sem v tistih časih živevala v glavnem samo za alpinizem. Bili so časi, ko sem lahko naredila tudi po 150 vzponov na leto, vmes so

Pik du Pamir, Kirgizija. Monika seveda vedno pleza s čelado na glavi, takrat pa sta dekleti imeli samo eno in jo je uporabljala prva v navezi.

Foto: Tina Di Batista

bili seveda tudi obiski plezališč, par mesecev na leto sem hodila naokoli po tujini. Finančne potrebe niso bile velike, seveda vedno s skromnim načinom življenja.

Kaj se je najbolj spremenilo, ko si prvič postala mama?

Najbolj se spremeni to, da kar naenkrat nimaš več toliko časa, saj se cele dneve posvečaš samo dojenčku, še posebno, če imaš take otroke, ki zelo radi jejo. (*smeh*) Ampak s časom se na to privadiš, začneš spet biti aktiven.

Kot mater in alpinistko me najbolj zanima to, kako ti uspe združiti vse svoje ljubezni in obenem zadovoljiti vse eksistencialne potrebe?

Moram priznati, da ni lahko, ampak ravnam se po izreku, da se vse da, če se res hoče, ali kot je rekel Tomaž Humar: "Ni nemogočih poti!" Vsekakor je potrebno predvsem veliko logistike in volje. Ko so otroci majhni, je bolj fizično naporno, ko postanejo večji, pa bolj psihično. (*smeh*) So pa tudi

moji otroci vzljubili hribe in predvsem naravo. Zdaj mi, na primer, enako veliko pomeni uspešen vzpon ali lepa preplezana smer z otroki, tudi če je lahka.

Otroci so najbrž navajeni takega načina življenja in tvojo občasno odsotnost zaradi odprav jemljejo kot nekaj samoumevnega. Kako ti doživljaš daljšo odsotnost njih?

Otroci so vsekakor že navajeni tega, saj sem od svojih trinajstih odprav bila na osmih po tistem, ko sem že postala mama. Seveda si od takrat skušam izbirati bolj "varne" cilje in potrudim se, da moja odsotnost ni daljša od enega meseca. Meni odprava predstavlja čas, ko se popolnoma odklopim od vsakdanjega življenja, čas, ki si ga vzamem samo zase. Drugače, mislim, da ne bi zmogla biti odsotna tako dolgo. Mislim, da to tudi njim pomaga, da se razvijajo v bolj samostojne otroke. Vedno pa komaj čakajo, da jim prinesem različne zanimive kamenine in da lahko pogledajo slike.

Zdaj že zgodovinska slika iz Maestrijeve smeri v Cerro Torreju (od letos naprej v njej ni več svedrovcev) Foto: Tanja Grmovšek

Za nekatere ljudi je greh, če otrok grizlja sendvič pod kako skalo v času nedeljskega kosila. Kakšne so vaše nedelje?

Včasih si ne bi mogla zamisliti, da bi krasno sončno nedeljo preživela ob tipičnem nedeljskem kosilu, zdaj sem pa zelo hvaležna, če nas kdaj povabijo na "govejo juhico". Seveda poskrbim za to, da smo bili vsaj v soboto že "aktivni". Z otroki skušamo živeti čim bolj v stiku z naravo. V zdravem življenjskem slogu tudi glede prehrane. Skušamo se držati ob robu današnje materialistične in potrošniške družbe in skušam jim dokazati, da je bistvo življenja nekaj več kot preživetje prostega časa v nakupovalnem centru ali pred televizijskim ekranom. Veš, otroci so marsičesa sposobni, seveda pa je vse stvar prave motivacije. Hoditi v hribe je tudi naporna stvar, včasih te zebe, se ti ne ljubi več, ampak vse se da premagati, če je cilj dovolj zanimiv. Starejša dva sta si, na primer, že nekaj časa nazaj želela priti na vrh 3220 metrov visoke Civette, seveda po kakšni ferati. Prepričala sem jih, da bi bilo škoda, če tudi najmlajši ne bi šel zraven. Tako je končno letos pri svojih šestih letih začel tudi on pridno hoditi in videla sem, da je pripravljen.

Seveda ni šlo hitro, ampak na vrh smo uspeli priplezati. Mislim, da jim bosta trud in vztrajnost v hribih pomagala premagovati tudi druge življenjske težave.

Menda ne treniraš rada ... Kako ohranjaš kondicijo?

Nisem ravno ponosna na to. Kot sem že povedala, v prejšnjih časih nisem čutila potrebe po treningu, ker sem toliko plezala in hodila naokoli, da je to kar zadostovalo. Zdaj bi pa vsekakor bilo treba nekoliko trenirati. Nimam pa te navade. Ampak, zdaj ko so otroci večji, je lažje, ker lahko že zelo veliko stvari delamo skupaj. Tudi oni uživajo v naravi in mislim, da nam plezanje in vse, kar je z njim povezano, omogoča priti do neobljudenih koticov tudi v prenatrpani Evropi.

STino di Batisto sta bili prva ženska naveza na Fitz Royu, kar je v alpinističnih krogih precej odmevalo. Z Majo Apat in Nastjo Davidovo ste plezale na Aljaski. Na odpravah si z drugimi v zelo tesnem stiku dalj časa, zaradi česar spoznaš tudi drugo plat ljudi, s katerimi si, tisto, ki jo navadno malce skrivamo. Pravijo, da se

dekleta hitro sporečemo, sploh zaradi malenkosti; nam zaupaš, a to drži?

Moram povedati, da je to še en stereotip, ki v resnici ne drži. Kadarkoli sem bila v ženski navezi ali pa na ženski odpravi, smo se zelo lepo razumele. Mislim, da se moški prej sporečejo, in to že zaradi najmanjše malenkosti. Vsekakor pa se na odpravah pokažejo tudi vse skrite strani človeškega značaja, še posebno ob slabem vremenu ... Ženske smo običajno bolj redoljubne in organizirane, kar vsekakor prispeva k boljšemu počutju na odpravi.

S Tanjo Grmovšek sta v Cerro Torreju doživeli precej negativno izkušnjo, ko je nate padel velik kos ledu, ki ga je sprožil angleški plezalec, in te zelo poškodoval. Anglež je, namesto da bi pomagal, s soplezalcema odhitel naprej, da bi izplezali še pred nočjo. Vidve se takrat nista vdali in sta splezali na vrh. Se ti zdi, da smo ženske v takih primerih manj sebične?

Resnično ne bi obsojala, kajti ko se znajdeš v taki situaciji, ko veš, da boš moral potem še celo noč *abzajlati*, se zavedaš, da moraš samo hiteti. Takrat sem bila zelo jezna, zdaj po tolikih letih nisem več. V tistem trenutku sem vedela samo to, da se ne smem vdati obupu. Po centimetrih sem

prižimarila še čez tisti raztežaj do roba stene in potem še po snegu splezala do vrha ... Kljub grozni bolečini zaradi zlomljenih reber. Veselje ni bilo

Nekaj bi še rada povedala v spodbudo vsem mamam in bodočim mamam: naj se ne odrečejo alpinizmu zaradi otrok in naj se ne odrečejo materinstvu zaradi alpinizma!

tolikšno kot leto poprej, ko sva s Tino splezali na vrh Fitz Roya. Mislila sem samo na to, da moram priti še dol, ker dol me ne bo spravil nihče drug; tam ni kot v Franciji, da pokličeš helikopter in te pobere.

Letos si bila skupaj s Tino di Batisto, Andrejem Ercegom, Davidom Debeljakom in Kanadčanom Jamesom Cherryjem v Kirgiziji. V Pamir Alaiu ste kljub precej nestabilnemu vremenu in v zelo kratkem času preplezali veliko smeri. Po čem si si to odpravo najbolj zapomnila?

Kirgizijo sem si zapomnila predvsem po tem, da je vsaj ta del države, kjer smo plezali, še zelo neokrnjen, tudi ljudje so še zelo pristni in prijazni. Zanimivo je to, da v zadnjem mestu niso prodajali niti spominkov. Stene sem si pa zapomnila po tem, da so zelo strme. Vsak meter si moraš priboriti, če

Na vrhu Turaya Peaka, Miyar Valley, Indija
Foto: Andrej Erceg

že ni strm, je pa vsaj delikaten. Ni kot pri nas, ko imaš vedno kakšen lažji raztežaj, da si malo oddahneš (no, včasih tudi ne, ker je običajno krušljiv). Tina je prava rekorderka, saj je preplezala kar 72 raztežajev. No, pa še po bivakih si bom zapomnila to odpravo, že nekaj let nisem kar trikrat spala v steni.

V čem je po tvoje največja razlika med plezanjem v ženski in mešani navezi? Prednosti, slabosti?

Zdi se mi, da je ženska naveza na splošno bolj enakovredna. Slabosti so pa v tem, da smo ženske naveze bolj počasne in manj močne, če je na primer treba vleči za seboj kakšno težko *transportko*. Smo pa verjetno bolj trmaste in s tem nadoknadimo, kar izgubimo zaradi slabosti.

Kdaj v življenju te je bilo najbolj strah?

Ne vem, če se spomnim točno določenega trenutka, ko me je bilo najbolj strah. Vsekakor me je bilo že večkrat strah. Verjetno v ledu ali snegu malo bolj. Največ adrenalinskih šokov pa sigurno doživim z avtomobilom na cesti. ○

Poti in stranpoti okoli Korošice

Besedilo: Breda Posl

Zdaj že v naši stalni zasedbi s tremi otroki, Sarah, Elo in Leo, se po enem letu ponovno odpravimo proti Korošici. Ob osmih štartamo s Podvežaka. Sprva stopamo še leseni in okorni, a po prvi strmini nam že postane toplo. Dodobra ogreti od živahne hoje na razpotju dohitimo starejši gospe. Tudi onidve gresta na Korošico. Izbrali pa sta pot, ki nas je lani namesto na slikovitem Vodotočniku, kakor je bilo v načrtu, odložila na Tolstem vrhu (takrat smo obupali in se po isti poti vrnili domov). Le kje smo zgrešili?

Gospa pravi, da je šla tod čez že vsaj petkrat ali šestkrat. Brez zadržkov gremo za njima, saj si srčno želim priti tam čez, kjer nam prejšnjikrat ni uspelo. Hodimo približno dvajset minut, vmes kramljamo, pridemo do zatrepa, ko iznenada gospa reče: "Joj, še sanja se mi ne, kod hodimo." No, pa smo spet tam! Zgodovina se ponavlja in to dejstvo občutim na lastni koži. Očitno nam ta pohod dela preglavice. Razmišljam in ugotavljam, da bi se morali držati bolj desne, severozahodne strani. Lazimo navkreber, za eno gospo je že precej naporno, a ko pridemo na vrh, nas čaka vedno isto. Tudi za deveto preleženo "goro" nas vsakič čaka še ena "gora".

Travnata ravan na Korošici, levo Lučki Dedec
Foto: Milan Cerar

A se ne vdamo in kar vztrajamo do ne vem čigavega konca. Po debeli uri se nekje pod nami končno zalesketa tisto ljubko srčasto vodotočno jezerce s pastirsko kočo. Kakšno zadovoljstvo nas preveva. Punce se gamsje spustijo do jezercica, v katerem jih čakajo žabji paglavci. Kakšna zabava, kdo bi si mislil. Gospema želimo še srečno pot, mi pa se podkrepimo v lepem, spokojnem okolju.

Siti in dobrovoljni se odpravimo iz našega malega raja ter brez zapletov pridemo do naslednje postaje, Kocbekovega doma na Korošici. Kakšen užitek je sezuti mokre in smrdljive nogavice, leči na klop ali v travo in se prepustiti objemu gora. Občutek svobode je nepopisen, taki trenutki se vtisnejo za vedno. Srečo smo imeli, seveda predvsem punce, da sta bila pred kočo parkirana konja. Lepa breja kobila in še lepše žrebe. V njuni družbi pomlaskamo domačo juho in palačinke, se za slovo še fotografiramo in se počasi oziram za naslednjim ciljem.

Ojstrica je resda prava lepotica, a s svojimi 2350 metri je za nas prehuda zver. Zato naskočimo njeno nižjo sorodnico Malo Ojstrico. Od daleč nedolžna na pogled, od blizu ravno prav zverinska za otroške noge in duše. Na vrhu malo zatrepetamo zaradi pogleda v globel, sicer prelepo Logarsko dolino, a kaj kmalu se sprostimo. Žiga v pomanjšanem Aljaževem stolpu pa

žal ni. Po krajšem oddihu sledi sestop. Iščemo neke bližnjice, shojena brezpotja, a se večina konča nekje v rušju. Začnem kokodakati na otroke: "Pa smo že zadnjič med drugim sklenili, da se bomo držali le še markirane poti. In namesto da bi jaz vodila vas, vi vodite mene. Saj to ne more biti res!" Vedno znova se pustim zapeljati otroškemu nemirnemu, raziskovalnemu duhu. Resno se moram vzeti v roke in začeti kovati avtoriteto. Iščemo, begamo, nakar z druge strani grape zaslišimo neko vpitje. Višje nad nami sedita dva fanta in se odločita, da nam bosta pomagala iz zagate ...

"Pojdite levo!" In gremo. "Ne tja, na drugo stran ..." In gremo na drugo stran ... "Pa ne tja, levo, na vašo levo pojdite," vpije prvi, njegov kolega pa med tem vpije na desno ... In spet gremo, a karkoli naredimo, je narobe. Fanta, izredno smo vama hvaležni za pomoč, ampak ali se lahko zedinita, katera je leva in katera desna? Po lepi porciji zabave končno pademo na pravo pot, fanta pa se izgubita nekam navzgor. Hvala še enkrat, verjetno sta se dobro zabavala in mi z njima.

Po desetih urah pohajkovanja končno sklenemo krog. Nenazadnje smo preživeli prav čudovit dan v objemu Savinjskih Alp. Še se vrnemo, zagotovo. Navezana sem na te kraje, saj moje korenine segajo prav do zadnje hiše v Podvolovljeku. ●

Leto 1946

Po sledih prve reševalske zgodbe

Besedilo: France Zupan

"In možje, ki jim je to dolžnost, se odpravijo na žalostno pot v gore."

Janez Gregorin,
Blagoslov gora, 1944

Prej več kot pol stoletja, natančneje konec avgusta 1946, so trije nemški vojni ujetniki pobegnili iz taborišča pri Postojni in na svojem begu uspeli neopaženo priti proti Avstriji prav pod vrhove Kamniških Alp. Dogodek ne bi bil vreden omembe v PV, če se ne bi eden od njih po večdnevem begu ponesrečil v severni steni Dolške skrbine in začel klicati na pomoč.

Gorski vodnik, alpinist in pisatelj Boris Režek, ki se je tiste dni mudil v Kamniški Bistrici, je 11. septembra popoldne začel reševanje z domačini, bistriškimi reševalci, dokončal pa ga je brez njih. Iz stene sta čez par dni ponesrečenca spravila dva srednješolca iz Ljubljane, izpod stene v dolino pa so ga prinesli domačini z Jezerskega.

Izziv za mlado dušo

Eden od tistih dveh mulcev sem bil sam, sedemnajstletnik, ki je med drugo svetovno vojno v Ljubljani požiral knjige o gorah. Očitno sem, mogoče zaradi gorenjskih genov, sodil med tiste, za katere je pokrajina vredna pogleda le tedaj, če iz nje štrlijo v nebo gore najrazličnejših oblik. Čim bolj strašljive in slikovite, tem bolj vabljivo in domače so govorile srcu in tem močnejša sta bila obenem pričakovanje in obljuba nečesa še neznanega. To pa je bil izziv, ki se mu ne da upreti. Kar je bilo pravzaprav nepošteno do ravnega Ljubljanskega barja, ki sem ga imel pred nosom in ki mi je med vojno, ob pomanjkanju hrane, s svojo koruzo in krompirjem pomagalo preživeti. Ampak v življenju je pač tako, da dobrotu lahko rodi hvaležnost, ne pa vroče ljubezni. Krim, ki sem ga gledal vsak dan, takrat zame sploh ni veljal za "goro", ampak za nepomembno vzpetino na južnem obzorju. Le kakšen

izziv naj bi bil kopasti Krim za neumno glavo, polno fantazij o junaških dejanjih, ki se lahko dogajajo le v divjem, romantičnem gorskem okolju?

Vsa tista vojna leta za bodečo žico v okupirani Ljubljani sem gore samo gledal, to pa je bilo tudi vse. Seveda bi bil rad tudi podoben osvajalcem sten in vrhov, o katerih sem bral in jih občudoval. Niti najmanj pa si nisem drznil pomisliti, da bom kdaj gorski reševalec, eden tistih, ki jih omenja alpinist in pisatelj Janez Gregorin.

Knjiga Blagoslov gora je izšla leta 1944 v Ljubljani pod nemško okupacijo, dve leti po Gregorinovi smrti, na slabem vojnem papirju. Poleg Gregorinovih doživetih plezalskih zgodb in poetičnih opisov narave so v knjigi tudi izjemne ilustracije Slavka Pengova, povrh vsega pa še uvod, ki ga je napisal Boris Režek. Ta je knjigo tudi uredil in opremil z opombami. Uvod sodi med njegove najlepše tekste.

Knjiga je nastala v tistem vzdušju okupirane Ljubljane, ko je bila Slovenija razkosana med tri brutalne okupatorje, ko so ostali od predvojnega življenja samo spomini na nepozabna doživetja

v gorah. Takrat, ko je kazalo, da so izgubljene za vedno, so bili spomini nanje najlepši. Treba je razumeti: leta 1944 izid vojne sploh ni bil tako sam po sebi razumljiv, kot se to vidi danes, ko je vse srečno za nami. Slovence so pobijali, izseljevali in uničevali v taboriščih, prihodnost je bila negotova. Devetdeset tisoč mrtvih za tako majhen narod ni ponižanje in sovraštvo, ki ga je pustila tuja okupacija med ljudmi.

Blagoslov gora (1944), Deržajeve Podobe (1943) in Bučerjeva Koča na robu (1941) so vsaka na svoj način idealizirano podoživljanje preteklega, neke vrste literarni nadomestek in uteha.

Res da papir ni bil kaj prida, vendar danes teh knjig ne zamenjam za najrazkošnejše barvne monografije na krednem papirju.

Kako se je se to lepo bralo! "Možje" in "dolžnost", dve besedi s posebno težo sta me zadeli v živo. Sam nisem niti slučajno ustrezal podobam korenjakov, o kakršnih sem bral in jih gledal v knjigah, še manj zahtevam, kakšen mora biti mož, primeren za življenje v gorah. Zapisal jih je stari Baltasar

Hacquet: "primerna je širokopleča, čokata, bolj nizka postava, krepki, kratki udje, močne mišičaste noge." Ničesar od tega nisem videl, če sem se pogledal v ogledalo. Kar se nog tiče, sem poizkusil z dvema ali tremi pari volnenih dokolenk, žal pa to moje figure v takrat modnih pumparicah ni prav nič izboljšalo, samo strašno mi je bilo vroče v noge. Tudi dolžnostim sem se, kot vsak normalen mladostnik, izogibal, če se je le dalo.

Prvo poletje

Ampak po vojni so se stvari drugače odvijale. Res je, tudi leta 1946 nisem bil mož, ampak samo sedemnajstleten suhec, eden od udeležencev plezalnega tečaja za začetnike poleti na Kamniškem sedlu, ki sta ga vodila Boris Režek in Vinko Modec, legendarni osebnosti predvojne alpinistike v Grintovcih. Resničnost tedanjega alpinizma me sploh ni motila, saj je bilo pomanjkanje v dolini enako. Samo ven, ven iz mesta, v katerem sem bil ujet dolga štiri leta.

In ko je jeseni prišel tisti trenutek, je bilo vse zelo preprosto. Ni bilo niti potrebno, da se "odpravim na žalostno

pot v gore", ker sem bil že tam, pa tudi po rojstni letnici me ni nihče spraševal.

Tisto poletje je minevalo v prvih samostojnih plezalnih vzponih, pa v garaški nošnji lesa in pločevine za "Kopačev bivak" na Malih podih pod Skuto. Tako sem nekega septembrskega ponedeljka vodil štiri delavce, dva kleparja in dva tesarja na Kokrsko sedlo, da bi naslednje jutro čez Sleme prišli na Male pode, kamor smo prek poletja znosili vse potrebno gradivo za bivak. Tu smo pod vodstvom Vlasta Kopača s tovariši prejšnje dni že pripravili temelje.

Pot se je začela z vzpodbudnimi izjavami. "Jaz sem zelo dober za hojo v hribe," se je pohvalil eden od kleparjev. "Kadar greva z ženo na Rožnik, kar tečem v hrib! Žena pa pravi: Jože, kaj pa noriš, daj bolj počasi! Ja, tak sem jaz, bolj ko je strmo, bolj hitro grem!"

Tam nekje pri Žagani peči pa v gozdu srečamo tri blede, shujšane moške v oguljenih nemških uniformah, s palicami v rokah. Šli smo brez ustavljanja drug mimo drugega, oni so pozdravili "Toper tan," eden od nas je bleknil "Guten tag!" in že jih ni bilo več.

Nič posebnega za tiste čase, očitno so to bili pobegli nemški vojni ujetniki na begu proti Avstriji in nadaljevali smo svojo pot v tisto dolgočasno strmino Kokrskega sedla. Delavce sem sicer pripeljal v kočo, toda strašansko utrujene, preplašene in mokre do kože, kajti višje zgoraj nas je dobila nevihta s treskanjem in točo. Tudi hitri Jože je ugotovil, da so gore pa le nekaj drugega kot Rožnik. Ponoči je padel prvi jesenski sneg in drugo jutro so na tistih klinih prek Slemena glasno obžalovali svojo nepremišljenost, da so se podali v ta podvig. Toda na drugi strani, na Malih podih, so takoj začeli z delom. Bili so vrli možakarji, mojstri in bivak je kar vidno rasel pod njihovimi spretnimi rokami.

V delu sta tako minila torek in sredo, v četrtek, 12. septembra, pa je bivak že stal in večina ljudi je odšla. Bilo je prijetno v samotni, pred našo lično novo hišico.

Do takrat smo spali kar naokrog po travicah in v skalnih zavetjih, pomočnikov je bilo kar nekaj, Tarter, Bitenc, Dolar, Kregar, Štrukelj, Kočevar, Belač, Erman, Bogica Avčin, da naštejemo samo nekaj imen, ki se jih še spomnim. Ljudje so prišli pomagat za kak dan ali dva in šli spet v dolino. Tako smo tudi izvedeli, da Boris Režek in na hitrico zbrani reševalci iščejo nemškega ujetnika, ki kliče na pomoč nekje v ostenju Grintovca, dvesto ali tristo metrov pod vrhom na severni strani.

Bolj slabo nadomestilo

Ob devetih je bilo že temno, ko na Slemenu zagledam luč in zaslišim klice. Ker do bivaka ni bilo markirane steze, sem šel poznim prišlekom nasproti.

Presenečenje: velika, močna postava, ki se je pokazala iz teme, ni bil nihče drug kot Boris Režek in za njim Bob Fakin. Že potem, kako sta se spotikala, je bilo videti, da sta do kraja izdelana. "Bobu se kolena že kar nazaj upogibajo, kot purmanu," se je norčeval Boris, ki pa sam ni bil dosti boljši. Seveda se mu tega nisem upal reči.

Kaj se je zgodilo? Pojasnila so bila bolj skopa, kot mulc pa nisem bil tisti, ki bi lahko spraševal.

Menda je Režek s skupinico, v kateri so bili bistriški domačini, gorski vodniki in reševalci, že v sredo popoldne začel iskati ponesrečenca. Nazadnje so med iskanjem v sredo ob 22.30 prilezli na vrh Grintovca in tam

preživeli noč. Ker jih je močno zeblo, bilo je minus pet stopinj, so pokurili ostanke lesenega znamenja. Iskanje so nadaljevali zjutraj v četrtek in malo pred poldnem našli sled v grušču. Stopinje so vodile v Dolško škrbino. Torej je ponesrečeni iz škrbine lezel dol v prepadno severno stran, na njihove klice pa se ni odzival. Ali je že mrtev?

Reševalci so imeli s seboj vsega skupaj eno samo vrv 25 metrov dolžine. Premalo.

Prezebli, neprespani in utrujeni so se vrnili na Kokrsko sedlo in tam je v četrtek odprava preprosto razpadla. Dva sta šla domov, dva pa na Kamniško sedlo, kjer so imeli kamniški alpinisti svoj prvi povojni plezalni tečaj.

Sledil je preobrat: končno prvi zanesljivi podatki o tem, kje je ponesrečeni. Režek, ki je z Bobom ostal na sedlu, je pozno popoldne izvedel od turistov, da so videli pogrešanca v severni steni Dolške škrbine, kakih 50 metrov nad snežiščem v Zgornjih Ravneh. Še je živ.

Seveda vse zgodbe, kot sem jo tu zapisal, takrat tako natančno sploh nisem poznal. Mojca Kopač, hčerka pokojnega Vlasta, pa mi je omenila, ko je slišala, da nekaj pisarim o nesreči leta 1946, da je v očetovem arhivu

nazadnje, ko ga je pregledovala, videla nekaj zapisanega. In tako mi je prijazno pokazala ostanke Kopačevega arhiva in tudi dovolila, da ga uporabim. V njem sem našel del poročila, ki ga je verjetno napisal Režek in v njem tudi zahteval disciplinsko preiskavo o ravnanju nekaterih reševalcev.

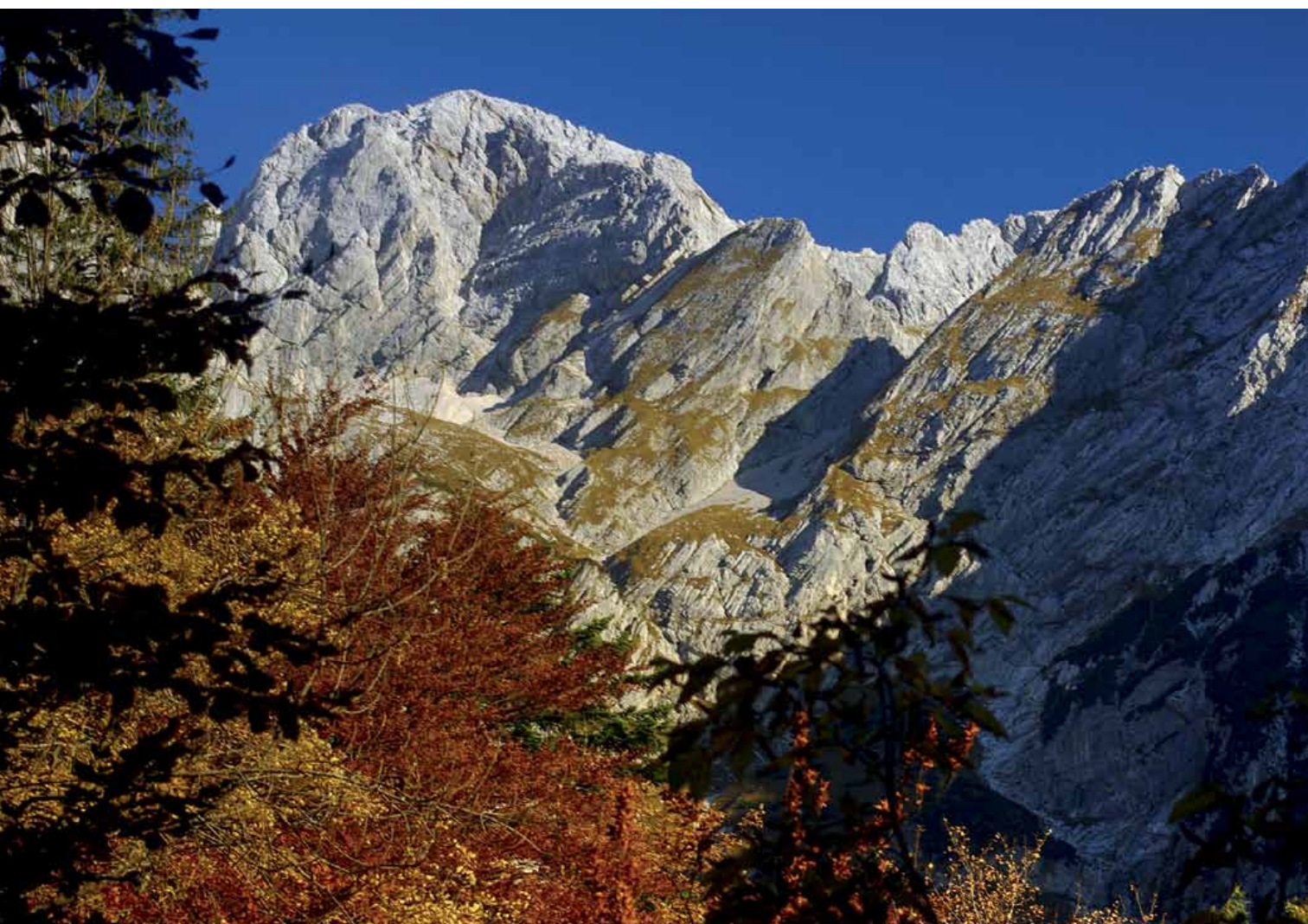
Tisto popoldne, 12. septembra, na Kokrskem sedlu se je torej Boris odločil, da gre na bivak pod Skuto, kjer je upal dobiti opremo in ljudi. Ampak na bivaku ni bilo ne reševalnega droga ne reševalne vreče, pa tudi izurjenih reševalcev ne. Kopač in Kočevar sta odšla z delavci v dolino, ostala sva poleg Bitenca le midva z Danetom, oba plezalska začetnika. Bolj slabo nadomestilo. Res je, da so nam poleti na tečaju pokazali tudi stensko reševanje z drogom.

Kurir v mesečni noči

Boris se je usedel in napisal list s prošnjo za pomoč, ki ga je bilo treba takoj odnesti na Kamniško sedlo, kjer je potekal omenjeni tečaj za bodoče kamniške alpiniste. Prosil je poimensko za dva izurjena reševalca ter štiri krepke tečajnike, pa za vrvi, kline in karabince, torej vse potrebno za akcijo v velikem stilu.

Bivak po Skuto je bil postavljen približno na sredini med Kokrskim in Kamniškim sedlom na okoli 2200 metrih višine. Na zemljevidu po zračni črti do Sedla sploh ni daleč, takole slabega dva in pol kilometra. V naravi pa se je treba povzpeti najprej na Tursko goro, ki leži vmes, se spustiti dol v Kotličce, slikovito škrbino med Tursko goro in Brano, in potem povprek po severnem pobočju Brane, do kočice na Kamniškem sedlu, slaba urica za dobrega hodca. Nemarkirano stezo, ki smo jo izhodili nosači po Malih podih, sem dobro poznal, saj sem jo poleti s Kamniškega sedla prehodil po dvakrat na dan, na Pode z nerodnim tovorom štirimetrskih desk na rami, nazaj pa prost in lahek kot ptiček. Torej sem poznal vsak kamen na stezi, v megli ali soncu.

Javil sem se za kurirja in Boris mi je dal tisti list papirja. Nemudoma sem se odpravil in počutil sem se tako, kot sem bral v knjigah: hrabri kurir (jaz) hiti v temni, nevihtni noči po nevarni stezi nad prepadi. Pravzaprav je v resnici sijala prijazna jesenska luna, sicer pa itak ni bilo nikogar, ki bi me občudoval. Z žebelji okovani čevlji so včasih zaškrtili po skali, sicer pa je bilo vse tiho. Zdelo se mi je, da moji koraki odmevajo v

velikanskem praznem prostoru. Ali pa je bil to samo pospešen utrip srca? Planinske kavke, gamsi, pametni ljudje – vse je spalo. Gor na Tursko goro v lunini svetlobi, dol v temne Kotličice, malo telovadbe po klinih in po slabi urici sem bil tam.

Tudi na Kamniškem sedlu so že spali, oskrbnik je zbudil nekega tovariša od vodstva, ki je prišel dol v jedilnico in z resnim obrazom prebral tisti listek.

Medtem ko sem pil čaj, sem se malo razgledal in v oči mi je padla po kotih odložena plezalna oprema, še posebej prislonjena kladiva z nenavadno dolgim ročajem, taka, kakršna so takrat imeli železničarji, da so potrkalvali po kolesih vagonov. Res so bila železničarska, in ker ni bilo drugih, so jih tečajniki uporabili pri plezanju. Toliko o tedanji opremi.

Poleg brezplačnega čaja sem dobil še star, predvojni reševalni drog in reševalno vrečo, si vse skupaj naložil na rame in spet odšel v noč, ki je medtem postala nekam temnejša. Sam. Da tečajnikov in tudi nikogar drugega s tečaja jutri ne bo na reševanje, je bilo očitno.

Eden od poimensko zaprošenih izurjenih reševalcev je bil namreč bolan, drugi pa je že spal v tako imenovani Planjavski sobi in ni bil razpoložen za reševanje. Zakaj, mi ni nihče povedal, jaz pa tudi nisem niti spraševal niti me ni zanimalo. Pač kaprice odraslih, bomo pa sami opravili.

Mimogrede: zadevo je kasneje vzela v roke disciplinska komisija na PZS, bile so kazni in izključitve iz GRS, tako sem slišal. Mene ni nihče nikoli nič vprašal.

Ob moji vrnitvi Režek ni bil ravno zadovoljen in njegovi slikoviti komentarji so bili vredni mojstra slovenske besede. Mulci smo na sploh strašno uživali, kadar se je "gospod gorski vodnik Režek" razgovoril. Včasih je sladko in prijazno predel kot velik maček, drugič preteče grmel s svojim močnim glasom. Kmalu pa smo ugotovili, da v njem ni bilo nobene hudobije ali zlobe, le imenitna predstava. Ampak to pot je bilo razočaranje očitno.

Sicer se je rad delal norca iz tedanjih avtoritet, tudi iz ambicioznih, marljivih, večno zaskrbljenih funkcionarjev v tedanji planinski organizaciji. "Stari fotri!" Seveda je bil zato idol za mlade tepčke, kot sem bil sam. In za razliko od ostalih se je zanimal tudi za umetnost, predvsem pa je poznal vse, kar je bilo napisanega o tedanjem svetovnem alpinizmu in o tem tudi znal pripovedovati tako kot nihče drug!

In kar naenkrat: reševanje

Kljub vsemu smo drugo jutro, v petek, 13. septembra, navsezgodaj že šli prek Skute na Mlinarsko sedlo in nato sestopili na hladno severno stran. Samo po sebi razumljivo Režek kot vodja, Dane Škerl, takrat dijak, kasneje znan

slovenski skladatelj (rekli smo mu lepi Danči), arhitekt Bitenc iz Šentvida, malo starejši, ki ni bil alpinist, vendar mož na mestu, in seveda jaz s tistim drogom na rami, ki mi je bil menda usojen. "Če si nosil dile čez Kotličice, si že navajen," je menil Režek. Drog je bil vendar pol krajši in veliko lažji.

Bil je lep jesenski dan. Sestopivši pod mogočne severne stene jo je naša skupinica ubrala na levo po meliščih pod njimi. Ni trajalo dolgo, pa smo v ostenju, kakih petdeset, šestdeset metrov nad sabo zagledali, da nekdo maha z nekakšno cunjjo, kot bi krilila velika ptica. Ponesrečenca smo torej našli tam, kjer je bilo rečeno.

Režek je prevzel poveljevanje in ostal pod steno, z Danetom sva se preobula v plezalnike, tiste s podplatom iz filca, se navezala, vzela vse vrvi, kline, drog in vrečo, zlezal sem kakih petdeset, šestdeset metrov gor do njega in Dane za mano.

Mlad moški je nemočno ležal tam na polički, ki je ustavila njegov padec. Obe nogi je imel zlomljeni. Bil je eden od "naših" Nemcev, še bolj suh in bled od takrat, ko sem ga videl pred par dnevi. Plezal je iz Dolške škrbine kakih 300 metrov dol po steni in malo pred koncem zdrsnil, pa se na srečo ustavil. Če bi padal še naprej čez tisto vstopno, navpično skalovje, bi bilo po njem.

Poleg njega na skalah je bilo na krhlje narezano, še precej zeleno jabolko. Pobegli ujetnik si ga je metodično narezal: vsak dan en krhelj, nič več.

Če se je ponesrečil enajstega, je torej v steni polomljen preživel dve noči v svoji izdelani, ponošeni uniformi. Noči v severnih stenah pa so tudi v najhujši vročini mrzle, kaj šele jeseni. Tisti čaj, ki sva mu ga dala, je hvaležno popil. Kolikor sva vedela in znala, sva mu imobilizirala obe poškodovani nogi, ga spravila v reševalno vrečo in jo privezala na reševalni drog. Zabila sva

še par klinov za spuščanje – verjetno so še sedaj tam. Dane je prevzel varovanje in me začel spuščati, skupaj s ponesrečencem v vreči in drogom, jaz pa sem ga po najboljših močeh držal čim bolj stran od stene, da se ni dotikal skal s polomljenima nogama. Ta stvar namreč zelo boli, kar sem izkusil že naslednji mesec, ko sem si sam zlomil nogo.

Ponesrečeni je bil trpežen soldat druge svetovne vojne, vajen vsega hudega, ki ni niti črhnil ob vsem tem, kar sva počela z njim. Ko se ga spominjam, sem vedno znova vesel, da udeležencem v šestdnevni osamosvojitveni vojni ni bilo treba doživljati tistega, kar so Slovenci morali pretrpeti v prvi in drugi svetovni vojni.

Pod steno pa je postalo neverjetno živahno. Ta čas, ko sva bila z Danetom zaposlena v steni, se je tam nabrala čedna družčina možakarjev.

Če sem pogledal dol, sem poleg Režka in Bitenca videl domačine z Jezerškega, poleg njih pa vojake, knojevce v svojih olivno rjavih uniformah, z ruskimi brzostrelkami, ki so prišli po svojega ujetnika. Pobega, ki se je začel 28. avgusta v Postojni, je bilo zanj konec.

Gorski reševalci so "možje!"

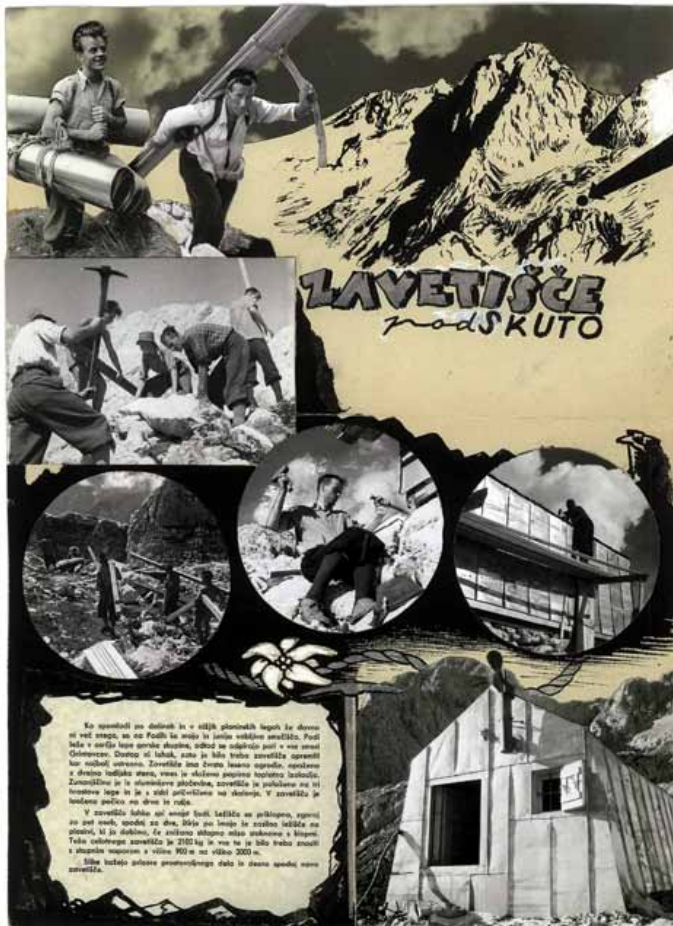
Spuščanje je šlo brez težav in na melišču pod steno se je tako najina naloga končala. Opravila sva jo pod vodstvom Borisa Režka. On je bil tisti, ki ni hotel odnehati, trmoglavil je in rešil človeško življenje. Lahko pa bi mirno šel spat.

Takrat je bil star osemindisest let, vendar plezal ni več, kolikor vem. Italijanski zapori so zahtevali svoj davek tudi pri njem, ki je bil njega dni smučarski tekač in udeleženec zimskih olimpijskih iger v Sankt Moritzu leta 1928.

Gregorin ni brez razloga leta 1940 zapisal o Režku: "obraz dolgina ... brezbrizen ... v jezi pa se rad zlobno zamračil, kakor da bi se nanj spustil hudourni oblak. Čeprav se ob priliki rad pobaha in dvigne prah – ob uri, ko je na vrsti, še ni nikdar odpovedal, ampak je vsako pot postavil celega moža."

Seveda nihče ni popoln. Leta 1947, po smrtini nesreči Milene Hartman na tečaju na Kokrskem sedlu, ki ga je vodil Režek, so ga vrgli iz alpinističnega odseka, češ "da slabo vpliva na mladino", ampak o tej zgodbi mogoče kdaj drugič.

Režek je torej bil zadovoljen in si je lahko oddahnil, saj kot je kasneje zapisal, "je bil primoran izvesti reševalno akcijo z neusposobljenimi, 16, 17 let starimi mladinci, kar mu je naprtilo pri reševanju nesorazmerno odgovornost za njihovo varnost".

Plakat, ki je nastal ob gradnji prvega bivaka pod Skuto

Mogoče sva bila zato v njegovem poročilu z Danetom omenjena kot "mladinca" namesto "mulca," kot nas je imel Boris navado klicati. To pa je bil že napredek.

Tudi stari Hacquet bi bil zadovoljen, saj so bili Jezerjani, vajeni težkega dela v svojem gorskem okolju, grajeni čisto po njegovem okusu. Čakala jih je večurna naporna nošnja ponesrečenca po zahtevni stezi dol v dolino, naloga, za katero ne vem, kako bi jo zmogla naša lahkokategorna ekipa. Pa še nekaj je bilo: dobro leto po vojni je bilo v Sloveniji mnogo ljudi, ki še s prstom ne bi mignili za nekdanjega okupatorjevega

vojaka, kaj šele, da bi ga ure in ure nosili do zdravniške pomoči. Prej bi ga zvrnili v kakšno grapo. Očitno pa so se Jezerjani držali izreka "neusmiljeni v vojni, velikodušni v zmagi ...". Čeprav zanj niso nikoli slišali, kaj šele vedeli, da ga je izrekel nihče drug kot veliki Churchill, so ravnali po svoji naravi, preprosto in brez velikih besed.

Tudi mi smo pošteno opravili svoj delež in tako mi je postalo jasno, da je pri reševanju v gorah očitno prostor za majhne in za velike, za suhce in za atlete, za postavne lepote in za skromne

možičke. Tako so v tistih časih in še dolgo kasneje (nič radio zvez, prenosnih telefonov, avtomobilov in predvsem helikopterjev) mnogi alpinisti kar po sili razmer tudi reševali, kar danes ni več potrebno. Velja pa še vedno: za razliko od planincev in alpinistov gorski reševalci ne izbirajo sami niti vrhov niti sten, kamor bo treba po ponesrečenca, niti jih nobeden ne vpraša, ali so utrujeni od dela v službi ali slučajno niso razpoloženi za naporno reševanje v prav posebno odurnem vremenu, dežju in sneženju. So "možje" ...

Jezerjani so Nemca na nosilih odnesli dol do Češke kočice in tam je Herbert Hasenbein, tako mu je bilo ime, doma iz Frankfurta na Odri, dobil toplo hrano in v lica se mu je vrnila barva, prav vidno je prihajal k sebi. Potem smo se ločili. On dol na Jezerško in nazaj v ujetništvo, mi pa spet gor na Mlinarsko sedlo in čez na južno, sončno stran Grintovcev. Jaz s svojim drogom na rami.

Življenje je teklo naprej, sedaj, na stara leta, in ker je ravno stoletnica GRS, ko so tu parada, helikopterji in po postajah odlično opremljeni in izurjeni reševalci, sem se spomnil na to svoje prvo reševanje in na svojega prvega ponesrečenca Herberta. Takrat, leta 1946, nemški vojaki niso bili ravno priljubljeni v naših krajih, pa vendar, če pomislim nazaj, sem videl v njem predvsem človeka, ki se je ponesrečil v gorah. Nikoli nisem izvedel, ali je iz zgodbe na koncu prišel živ. Bil pa je pogumen mož in to je tisto, kar šteje. Pravzaprav je prvi preplezal svojo smer v ostenju Dolske škrbine – v sestopu. No ja, razen tistih zadnjih petdeset ali šestdeset metrov. ◉

Spomin in opomin

Ob bližnji stoletnici rojstva Vlasta Kopača

Besedilo: Borut Peršolja

Vlasto Kopač (rojen 3. 6. 1913, umrl 27. 4. 2006) je slovenski gorniški javnosti dobro znan. Kot častni predsednik Planinske zveze Slovenije, alpinist, arhitekt, konzervator kulturne dediščine, risar ter pisec je zapustil neizbrisen pečat. Za svoje delo, trpljenje in življenje je od mlade slovenske države leta 1999 prejel zlati častni znak svobode. Tik pred smrtjo je pod uredništvom Franceta Malešiča, neutrudnega publicista iz Kamnika, v Planinski založbi izšla njegova knjiga Iveri iz Grintovcev.

Bliža se stota obletnica njegovega rojstva, ta dogodek pa je pred poletjem v Ljubljani in Dachau naznanil sočasni izid knjige v slovenskem in nemškem jeziku z naslovom Vlasto Kopač. Zamenjani pogled, risbe Vlasta Kopača iz koncentracijskega taborišča Dachau (1944–1945), Razstavni katalog ob 100-letnici rojstva Vlasta Kopača je PZS tudi finančno podprla.

Zamenjani pogled

Knjiga je bila uvod v razstavo, zaradi katere se je Vlasto Kopač po sedemindesetih letih simbolno vrnil v koncentracijsko taborišče Dachau. Razstava njegovih risb je bila tam na ogled od 27. aprila do 2. oktobra 2012. V Dachau ga je prvič pripeljala aretacija v Ljubljani (prijet je bil 20. oktobra 1943 zaradi sodelovanja s komunistično partijo, odpornišva in sabotaž). Tja je prispel 8. januarja 1944 in bil registriran pod zaporniško številko 61055. Do osvoboditve taborišča 29. aprila 1945 je v njem narisal, skril in rešil sveženj 65 listov z 78 risbami. Kot je v razstavnem katalogu zapisala Michaela Haibl, "so dela večinoma narisana na navaden papir. Formati segajo od številnih A5 listov do papirnih odrezkov, od katerih najmanjši meri 6 x 4 cm."

V zadnjem intervjuju za Planinski vestnik (2003, št. 4) je Kopač Marjeti Keršič Svetel o risbah povedal: "Jaz sem si zastavil cilj, da bom to, kar se je v taborišču dogajalo, vse te grozote, narisal, da se bodo ohranile. Znal sem kar dobro risati – čeprav se risanja nisem nikoli učil. Risal sem na listke v velikosti razglednice, ki sem jih potem zalepil v razcepljen karton. Tiste kartončke sem potem hranil kot odpadke – nihče si ni mislil, da je notri kaj skrito. Osemdeset risb je vsega skupaj. Nekatere so samo skice, detajli ... Karih šestdeset pa je dokončanih risb. Sreča, da se je to ohranilo. Če bi umrl, bi vse to pokurili."

Risbe so tako danes izjemen dokument umetniškega odporniškega delovanja in vizualni arhiv o vsakdanjiku v koncentracijskem taborišču Dachau. Zato so se združili muzealci obeh držav (iz Muzeja novejših zgodovine dr. Kaja Širok, Jožica Šparovec in Darko Lesjak) in opravili lepo delo, ki sem si ga v drugi polovici avgusta tudi ogledal.

Med zidovi koncentracijskega taborišča

Prvič doslej je bilo razstavljenih trideset originalnih Vlastovih del. Njihovi naslovi – Samomor, Mrtvi zapornik na bodeči žici, Jetnik in stražar, Razsuševanje, Jetniki vlečejo cestni valj – povedo veliko. Postavitev je bila zelo subtilna, enako velja tudi za celo razstavo. Gostitelji so se nedvomno zelo potrudili. Razstavo je uvedel pregleden Vlastov življenjepis, ki je celovito predstavil njegovo osebnost. Razstavni prostor je del stavbnega kompleksa stalne razstave, v okviru katere je ves čas razstavljen enajst reprodukcij Vlastovih risb. Tri so bile na ogled tudi v zunanem delu spominskega taborišča. Zaradi natančnosti izrisov je bilo moč detajlno rekonstruirati mesto pogleda ali dogajanja, kar me je – ob siceršnji

zgovorni praznini prostora – plastično in prepričljivo postavilo v dogajanje. Ta preskok v zgodovino je deloval zelo sugestivno, kar pravzaprav velja za celoten spominski kompleks, ki opominja na najhujše zločine človeštva.

Marjeti Keršič Svetel je Vlasto na vprašanje, kaj človeka v dachauskih okoliščinah sploh obdrži v življenju, odgovoril: "Samo to, da imaš svoje prepričanje, in moraš ga obdržati. Da te ne morejo zlomiti. Biti si moral prepričan, da bo tistega, ki te je zaprl in okupiral domovino, nazadnje vzel hudič." Toda Vlasta je hudič obiskal še enkrat. 2. oktobra 1947 je bil – tokrat v svobodni (!?) domovini – spet aretiran, na dachauskih procesih leta 1948 pa obsojen na smrt. Leta 1952 je bil pogojno izpuščen iz zapora in leta 1971 rehabilitiran. Med vojno prekinjeno diplomsko delo je po 52 letih dokončal in na ljubljanski Fakulteti za arhitekturo zagovarjal leta 1995. Naslov diplomskega dela je Oblikovanje počitniških zaselkov na Veliki planini. Po koncu pretresljivega ogleda v Dachau težko opišem občutke, morda jih najbolje opiše praznina. Praznina misli, čustev, giba. Kot bi lebdel v prostoru in kot del človeštva občutil krivdo in sram ter prevzel svoj delež krivde. Krivde, ki ni objektivna, je pa srhljiva popotnica za čas, ki ga še imam(o). Ko iz spominskega kompleksa stopiš na ulico, težko ubežiš misli, kako je mogoče, da življenje teče dalje kljub vsemu, kar se je strašnega zgodilo.

Odsev spomina

Imel sem srečo, da sem Vlasta osebno poznal. Stanoval je blizu moje nekdanje službe, zato sem v odmoru za kosilo pogosto zavil k njemu (in hčeri Mojci, ki je s svojo izjemno krajinsko študijo o Veliki planini žal ostala v senci svojega očeta). Menila sva se o Veliki planini, o merjenju ledenika pod Skuto, o zemljepisnih imenih v Grintovcih ... "Ja, v hribe me je pa kar vleklo," je Marjeti povedal Vlasto. Bil je utrujen od življenja, a nikakor star. Zelo jasnih misli, zelo razčiščenih povezav o kontekstu dogajanja. Razstava, ki bo od 1. do 30. junija 2013 na ogled v Ljubljani, je lepo obeležje, saj smo Vlastu res dolžni veliko. Kljub temu da smo mu še drugič razbili iluzijo pravičnega sveta, nam je celo svoje življenje dajal znanje o naši zgodovini, kulturi in o odnosu do gora. Zato smo povabljeni, da ohranjamo spomin, da poslušamo, beremo pričevanja trpljenja in ob tem razvijamo refleksijo do norosti množičnega uničevanja soljudi.¹

¹ Več na blogu Razgledi, <http://borut.blog.si/2012/08/23/razstava-del-vlasta-kopaca-v-dachau/>.

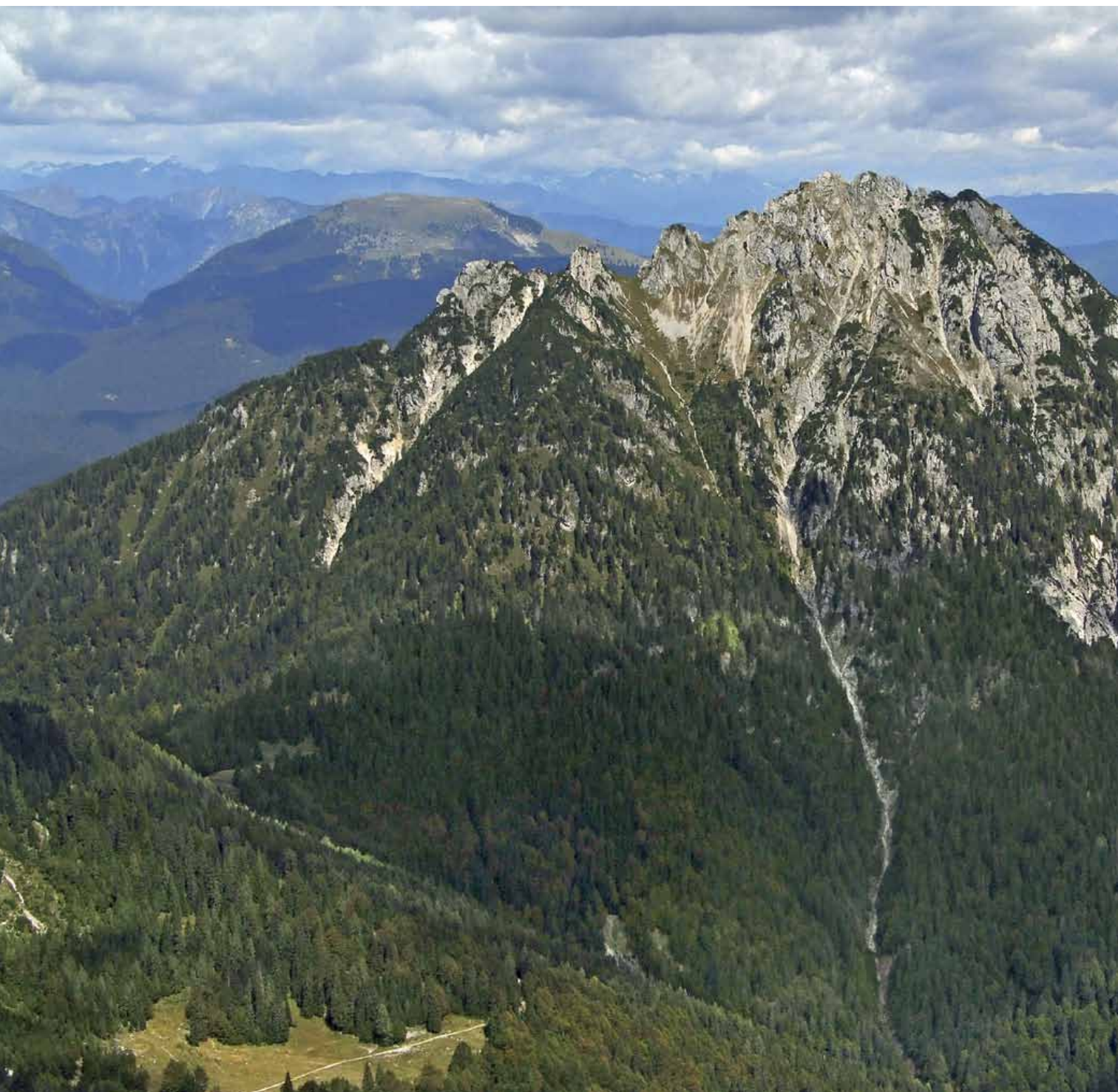
Lep vrh nad božjepotno

Kamniti lovec – Cima del Cacciatore (2071 m)

Besedilo: Olga Kolenc

Kdo ne pozna značilne razglednice z božje poti, kjer pod malo zeleno vzpetino potisnjena v breg ždi slikovita vasica Sv. Višarje? Nekam pravljíčna je; gručo nanizanih alpskih hiš v ozadju krasi zvonik znane romarske cerkve. V ozadju se, levo in desno, kot na stari "pocukrani" oljnati sliki, dvigajo visoki beli vršaci.

Nad Kanalsko dolino/Val Canale, dolino Mrzle vode/Valle di Riofreddo in dolino Zajzero se kot odlomljen košček Zahodnih Julijskih Alp venček belih krušljivih vrhov še poslednjič poda proti nebu. To je gorska skupina Višarskih glav z najvišjim vrhom, 2071 metrov

vasico

visokim Kamnitim lovcem/Cima del Cacciatore/Steinerner Jäger.

Te gore opisuje tudi velik ljubitelj ali "odkritelj Julijskih Alp" dr. Julius Kugy v svoji knjigi gorniških spominov Iz življenja gornika. V njej med drugim piše, da se noče ločiti od Viševe skupine, ne da bi se spomnil tudi

nekaterih nižjih gora, ki so mu podarile veliko veselja.

Zaradi čudovitih razgledišč ter hitrega in razmeroma lahkega dostopa je Kamniti lovec eden izmed najbolj obleganih vrhov v Julijskih Alpah. Legenda pravi, da se v skalni figuri v steni skriva okameneli divji lovec – "štrafani jager". Marija naj bi ga kaznovala zato, ker je streljal proti Sv. Višarjam.

Po romarski poti na Sv. Višarje/ Monte Lussari

Zaznala sem tisti značilen avgustovski vonj, vonj po vlažnem zrelem podraščju, vonj po malinah. S Francijem sva jo ubrala po starodavni romarski poti, ki nas skozi Višarski graben pripelje na Sv. Višarje. Kapelice in na novo postavljeni križi ob poti pričajo, da romarska pot živi, tradicija romanja se nadaljuje. Kljub bližnji sodobni nihalki, ki nas v dvanajstih minutah pripelje na vrh, je pot v jasnem nedeljskem jutru povsem oživela. Vsi smo želeli nekam tja gor, nekateri na božjo pot, drugi na izbrano goro; morda nekam v hlad, do grap, kjer se preko skalnih pregrad peni izvirna voda.

Midva sva sicer imela svoj cilj, a ob pogledu na mali planinski raj tam zgoraj nama je bilo kmalu vseeno, kje bova preživela dan. Življenje me je naučilo posebne modrosti: vzemi to, kar ti je dano, predvsem pa to, kar ti duša v nekem trenutku veli! Usedi se v senco, lezi v travo! Življenje je danost, spoštuj ga, živi trenutek! Včasih je čisto dovolj že daljši sprehod, klepet ob kavi. Le kdo bo postavil meje, kje je lepo in kaj je lepo, v naravi vendar ni razmejitev?

**Z juga je Kamniti lovec mogočna gora.
V ozadju levo Ojstrnik v Karnijskih Alpah.**

Foto: Vid Pogačnik

Na vrhu Kamnitega lovca, v ozadju Viš

Foto: Vanja Sossou

Tako smo hiteli navzgor, vsak svoji gori naproti. V grapi je šumela voda, na trenutke so me obšle globoke, že skoraj abstraktne misli. Le kaj je tisto, kar me vedno znova žene v svet gora, da kot divja gorska žival iščem svojo oazo miru na poslednji skalni polici? Morda so vsa ta iskanja, dolge in naporene poti le romanje k samemu sebi?

Ozka makadamska pot, podobna gozdni vlaki, se mestoma strmo povzpne in senci navkljub je postajalo vse bolj vroče. Smrekov gozd se redči, višje zgoraj že kraljujejo macesni. Kmalu sva prispela na 1570 metrov visoko Višarsko planino. Planino, kjer je postavljenih nekaj hišk, obdaja macesnov gozd, nad njimi pa se že dvigajo prvi manjši vrhovi.

Na Sv. Višarjah (1789 m)

Prispela sva v idilično gorsko vasico Sv. Višarje. Kraj je znan kot tradicionalno romarsko središče, kjer se srečujejo romarji štirih narodov: Slovenci, Avstrijci, Italijani in Furlani. Prisluhnila sva prepletanju treh evropskih jezikov; stičišče različnih kultur, slovenske, romanske in germanske, je tu zgoraj še posebno izrazito.

Pred vzponom na Kamnitega lovca sva si ogledala cerkev, posvečeno Višarski kraljici, ki je eno najstarejših in najvišje ležečih slovenskih romarskih svetišč. Ljudsko izročilo o nastanku božje poti sega v leto 1360. Pripoveduje zgodbo o pastirju, ki je iskal svoje ovce in jih našel klečeče okoli brinovega grma. Sredi grma je našel kip Marije z Jezusom, ki ga je kasneje odnesel župniku v Žabnice. Naslednjega dne se je kip znova pojavil na istem mestu in prav tako tudi tretjega dne. Po posredovanju duhovnika iz Žabnic

je patriarh iz Ogleja čudež priznal in na mestu prikazovanja ukazal postaviti prvo kapelico. Od 16. stoletja dalje je to božja pot treh narodov, ki ji danes pravijo kar božja pot Evrope. Cerkev, ki ji strele niso prizanašale, v prvi svetovni vojni pa niti granate, je leta 1780 doživela tudi prepoved romanja cesarja Jožefa II, leta 2000 pa je bila znova prenovljena. Višarsko cerkev danes krasijo lepe freske Toneta Kralja. Višarje so danes sodobno smučarsko središče. Nova krožna kabinska žičnica, ki je bila postavljena za potrebe zimskega smučarskega centra, omogoča dostop na štiri kilometre dolgo smučarsko progo »Artico di Pompero«, ki se izteka v Žabnicah.

Vzpon na Kamnitega lovca

V krasnem sončnem dopoldnevu je tako napočil čas, da se končno povzpneva še na "štrafanga jagra". Višarske glave izgledajo iz vasi nekam daleč, tista uradna ura in pol hoje nanje se mi je zardela povsem neobjektivna. Krajši spust iz vasi v smeri prihoda, nazaj do kapelice na razpotju, je občutek velike razdalje še povečal.

Na razpotju ob kapeli nas pot št. 613 usmeri navzgor, proti Kamnitemu lovcu. Sledila sva kolovozu, nato pa stezi, ki vijuga med macesni, in se ozirala proti skupinici belih višarskih vrhov. Povsod okoli naju macesni in zopet macesni, moje najljubše drevo. Njihov preplet korenin, ki na stezi ustvarja stopnice, kaže moč življenja, kaže boj za obstanek. Sonce, skrito za grebenom, je ustvarjalo paletu različnih svetlob zeleno-belega barvnega spektra. Nekaj belih koprenastih oblakov se je izza Zahodnih Julijcev počasi, kot za okras, razlezlo čez nebo. V manjšem vzponu sva kmalu obšla valovito gozdnato sleme, ki povezuje Svete Višarje z Višarskimi glavami. Čez zahodna pobočja sva obšla vzpetino Beraški križ, nad katerim se dviga le malce višja Za Vrabci špica. Macesnov gozd se redči in odstira razgled. Sledila sva stezi, ki nas po strmih melišču v ključih popelje navzgor, do krnice V klobuku. Krnico V klobuku objema venec belih vrhov, kjer sem v svetu legend zaman iskala podobo okamenelega lovca. Razgled po bližnji okolici kmalu pove, da je sicer nizek, a

Pogled s Kamnitega lovca na Viševo skupino (levo) in Montaž Foto: Olga Kolenc

izpostavljen greben, izredno krušljiv. Med velikimi skalnimi balvani so zvončkljale ovce in mirno mulile redko zrelo travo. Sledila sva stezi, ki iz krnice V klobuku znova zavije navzgor in na desni preči obsežna pobočja. Razgledi so se odstirali, midva pa sva kmalu dosegla skalni masiv, kjer sva vstopila v steno. Odložila sva palice, saj so bile na tem kratkem, a strmem delu poti, samo še v napoto. Vstopila sva v kamniti žleb in s pomočjo varoval prečila dve manjši grapi. Sledil je še kratek vzpon med razbitim skalovjem in že sva stala na vrhu Kamnitega lovca. Na njem sta velik železni križ in zvonec želja, prostora je razmeroma malo. Vrh je v resnici pravi "razgledni balkon", kjer se v smeri jugozahoda dvigata pred nami mogočni skupini Montaža in Viša. Viševa stena, Gamsova mati, Mala špica, Divja koza pa Mali in Veliki Nabojjs je le nekaj najvišjih vrhov, ki se na dosegu roke razgaljajo pred nami. Pogled potuje na vse strani: od Mangarta, Ponc, Jalovca

Kamniti lovec/Cima del Cacciatore (2071 m)

Kamniti lovec je s svojimi 2071 metri najvišja vzpetina v nizu vrhov, ki skupaj s Sv. Višarjami tvori manjšo gorsko podskupino Višarske glave. Malce odmaknjeno področje se dviga nad Kanalsko dolino, dolino Mrzle vode in Zajzero. Sodobna kabinska žičnica, ki iz Žabnic/Camporosso in Val Canale vozi na romarsko središče Sv. Višarje, nam omogoča hiter dostop do izhodišča na bližnje vrhove. Na Višarje se iz Žabnic lahko povzpnejo peš po stari romarski poti, iz Trbiža čez gozdno sleme Prisojnika, iz doline Zajzere po stari vojaški cesti, iz Zajzere ali Mrzle vode čez sedlo Prašnik. Hitro dostopna gora je vsekakor vredna obiska, saj razgledišče na njenem vrhu upravičeno nazivajo kar "razgledni balkon". Pred nami se dvigata skupini Montaža in Viša, pogled pa potuje od Mangarta in Jalovca vse do Karnijskih Alp in najvišjih avstrijskih gora.

Zahtevnost: Iz Žabnic do Svetih Višarij pelje nezahtevna označena pot. Od Sv. Višarij do Kamnitega lovca je v zgornjem delu zahtevna označena pot.

Oprema: Običajna pohodniška, v zgornjem delu poti zaradi padajočega kamenja priporočena čelada, pozimi pa poleg čelade tudi dereze in cepin.

Nadmorska višina: 2071 m

Višina izhodišča: 760 m

Višinska razlika: 1311 m

Območje/pokrajina: Zahodne Julijske Alpe.

Izhodišče: Žabnice/Camporosso v Kanalski dolini, 4 km zahodno od Trbiža (760 m).

Koče: Turistično romarsko središče Svete Višarje.

Časi: Žabnice—Kamniti lovec 4.30 ure

Sestop 3 ure

Skupaj 7.30 ure

Sezona: Od pozne pomladi do jeseni, pozimi pa le za izkušene planince, večje uporabe cepina in derez.

Vodnik: Tine Mihelič: Julijske Alpe, PZS, 2009.

Zemljevid: Julijske Alpe, zahodni del, PZS, 1 : 50.000.

Opis: Iz Trbiža se po stari cesti zapeljemo v smeri Vidma/Udine, do Žabnic/Camporosso. Stara romarska pot na Sv. Višarje se začne približno 200 metrov levo od spodnje postaje gondolske žičnice, kjer lahko parkiramo. Pot nadaljujemo peš ali pa se z avtom zapeljemo še do manjšega parkirišča, kjer so planinske oznake. Cesta se kmalu spremeni v širok kolovoz, ki se občasno zmerno, občasno pa precej strmo dviga po gozdu skozi Višarski graben. Na Višarski planini (1570 m), kjer je razpotje poti, sledimo oznakam desno navzgor do kapelice na razpotju, ki je že tik pod vasjo. Od izhodišča v Žabnicah je do tu 3 ure hoje. Ob kapelici se pot razcepi; desno po cesti gremo na Višarje (10 min), levo na Kamnitega lovca (1.30 ure). Pot na Kamnitega lovca s št. 613 nas v spodnjem delu vodi čez gozdno sleme, sprva zložno, nato pa se dviga in preko zahodnih pobočij obide Beraški križ (1891 m). Kmalu prispemo nad gozdno mejo, kjer imamo odličen razgled na zgornji del poti. Na strmih melišču nas steza usmeri levo navzgor, kjer v številnih zavojih prispemo v krnico V klobuku. Nad nami se dviga venec Višarskih glav sicer nizkim, a izrazito razbitim ostenjem. Povzpemo se na njihova desna pobočja, ki jih prečimo nad obsežnim meliščem. Smo tik pred vstopom v steno, kjer nas prva jeklenica usmeri v kratek, a strm žleb. Pot nato zavije desno in preči manjši grapi. Sledi še manjši vzpon čez razbito skalovje in že stojimo na razglednem vrhu.

in drugih slovenskih vrhov do Karnijskih Alp in dalje, do najvišjih avstrijskih gora. Jata že povsem udomačenih planinskih kavk nam je pozirala v

Višarje s poti na Kamnitega lovca Foto: Olga Kolenc

neposredni bližini. Radodarno sva se jim oddolžila z jabolčnim zavitek, kasneje pa sem pomislila na spornost tovrstnega hranjenja ptic.

Po prijetnem počitku v zavetju velike skale je napočil čas za sestop. Nad krnico V klobuku se je vila pisana

kolona, bila je nedelja, prihajalo je vse več pohodnikov. Vzpon in spust skozi kočljivi del grape sta potekala samo še enosmerno. Pod steno pa se je prehod ponovno sprostil in midva sva se, napolnjena s čisto posebnimi vtisi, vrnila v dolino. ●

Majhna deželica, obdana in okrog od visokih gora¹

Jezerško

Ko pri Preddvoru zapeljemo ob Kokri navzgor, se niti ne zavemo, da smo v eni od najglobljih dolin v naših Alpah. Tu smo doma in vse nam je tako običajno in domače! Ko pa od odcepa ceste k Suhadolniku pogledamo gor proti vrhu Kočne, se zavemo, da je ta skoraj dva tisoč metrov nad nami in da ima tudi majhno gorstvo, kot so Kamniško-Savinjske Alpe, svoje presežnike. Da o lepoti niti ne govorimo, a ta se pokaže šele, ko smo malo višje. S temi mislimi v glavi se še nekaj časa vozimo, dokler se dolina ne razširi v enega najlepših krajev na Slovenskem – Jezerško. Kdor vsaj malo ljubi gorski svet, bo zagotovo očaran. V velik krajec razporejeni zeleni travniki, pravilno razmejeni med seboj z jesenovimi drevoredi, starodavne, poltisočletne kmetije in okrog treh cerkva stisnjene ne prevelike gruče običajnih hiš. In od povsod veličastni pogledi na severna ostenja gora. Ustavimo se vendar!

okrog

Besedilo: Vid Pogačnik

Kratka zgodovina nastanka

Na meji med Karavankami in Kamniško-Savinjskimi Alpami je ledenik izoblikoval lepo dolino. Kar predstavljamo si lahko, kako so nekoč iz stranskih dolin Makekove in Jezerske Kočne proti sedanjemu Jezerskemu segali dolgi jeziki ledenikov in se tam združili. Šele precej nižje je iz velikih ledeniških vrat

Gorska pravljica nad Jezerskim. Z leve: Velika Baba, Koroška in Kranjska Rinka, Skuta, Dolgi hrbet, Grintovec. Foto: Vid Pogačnik

izvirala Kokra. Ledeniki so se stopili, menda pa je do konca 14. stoletja ostalo veliko jezero, ki je kraju dalo ime. Potem je odteklo tudi to. Današnje Planšarsko jezero ni njegov ostanek, saj je umetno narejeno. Upravno je Jezersko vse do leta 1919 pripadalo Koroški. Cesta čez Jezerski vrh je bila nekoč najboljša povezava med Kranjsko in Koroško in od tod tudi starodavna slava kraja.

Jezersko je zdrav kraj. Nekoč je slovelo kot zdravilišče za očesne bolezni. Rad verjamem! Pogled na čudovite Grintovce vsekakor blagodejno deluje na oči, pa naj bodo te umite s tisto zdravilno vodo ali ne. Jezersko pa je zdrav kraj ne le zaradi narave, ampak tudi zato, ker je to kraj športa in športnikov. Ljudi je sicer malo, so pa ti toliko boljši – vse do vrhunskih.

Ker sam nisem eden takšnih, na tem mestu ne bom govoril o možnostih za vrhunski šport na Jezerskem. Omejil se bom le na pomen kraja za pohodništvo, pa še pri tem bom za kdaj drugič pustil opise prelepih tur v visokogorje, ki jih je nad Jezerskim veliko. Govoril bom o nižjih planinskih ciljih, o vrhovih, ki že skoraj sodijo v sredogorje. Tudi ti imajo namreč svoj čar in svoj čas. Pravzaprav njihova sezona traja celo leto.

Na sprehodu pozimi

Zima je in ušesa so rdeča, že če so samo ob avtomobilskem oknu. Pri Planšarskem jezeru bo mraz kot v Sibiriji. Če so razmere dobre, gremo lahko tudi kam višje ali pa ostanemo v dolinah Jezerskega in si ogledamo nekaj krajevnih znamenitosti. Nekatero dolino so senčne, a nad njimi vseskozi žarijo s soncem obsijane visoke gore. V Makekovi Kočni je morda odprta sankška proga ali pa gremo proti slapu Čedca. V Ravenski Kočni je Planšarsko jezero morda že zamrznjeno ali pa se podamo na eno od tekaških prog. Najboljši tereni za turno smučanje so precej višje, nad Češko kočjo in predvsem nad Ledinami. A tja pojdemo raje kasneje, spomladi! Na povratku se lahko ustavimo pri eni od kmetij, ki se danes ukvarjajo s kmečkim turizmom, na primer pri Anclju, Šenku ali Makeku. Lahko si ogledamo še etnološko zbirko v Jenkovi kasarni.

Na drugi strani doline se po pobočjih Karavank vzpenjajo številne, na več mestih razgledne gorske ceste. Vendar po razgledu ni treba prav visoko. Lahko gremo samo do Sv. Ožbolta, od koder je prelep pogled na gore nad dolino. Morda bomo imeli srečo in v Povnovi dolini v Kočni videli turne smučarje.

Poleti pa malo višje v Karavanke ...

Ko sneg skopni, se odpravimo kam višje. H goram Jezerskega sodijo tudi Storžič in njegovi podaniki. A pustimo jih, tako kot druge visoke gore osrednjih Kamniško-Savinjskih Alp, tukaj ob strani in se lotimo prvih odrastkov Karavank severno od Storžiča.

Najprej sta tu Veliki in Mali Ženiklovec (Javornik), ki po svoji naravi bolj pripadata tržiškemu koncu. Na oni strani imata namreč lepe travnate vesine in grape, pozimi zametene z najbolj finim pršičem. Tako mikavnim, da ko jih presmučaš prvič, se takoj odpraviš na razgledni vrh še drugič. Na jezersko stran pa sta poraščena in tam ne bomo našli česa bolj zanimivega. Razen nemara šktrata Prepiška, ki menda po Iztoku Geistru prebiva v senčni dolini Reke.

Naslednji, Stegovnik, je že prava gora Jezerskega. A ne pojdite nanj prezgodaj, ko je še zasnežen! Vršni greben je ozek in skalnat in še poleti zahteva zanesljiv korak. S tržiške strani se visoko pod vrh pripeljemo iz Medvodja, z jezerske pa pridemo

Čedca

V koncu Makekove Kočne čez veliko rdečo steno pada tenak curek vode. Nekdaj je bil to s 130 metri najvišji slap v Sloveniji. Junija 2008 pa je prišlo do vrste podorov, ki so celo ogrozili hiše spodaj na Jezerskem, višino Čedce pa zmanjšali. Pot prav do pod slapa danes ni več priporočljiva in tudi ljubitelji lednega plezanja so ob enega večjih izzivov.

nanj po dolini Zabukovskega potoka, od kmetije Rezman ali iz doline Komatevre, ki pa je že nekoliko odmaknjena. Te poti se združijo na Močnikovem sedlu, s katerega gremo čez južna pobočja Ruša na sedlo Pri lojtri, z njega pa po severovzhodnem grebenu na vrh. Na sedlo Pri lojtri lahko pridemo tudi s ceste, ki skozi Komatevro pride prav pod severno skalovje Ruša. In spotoma obiščemo še ta osamljeni vrh. Na njem je menda eden najbolj "živahnih" križev na naših gorah. Macesnova veja

¹ Del zapisa izpred sto let Igorja Murija in Rudolfa Andrejke v prvem stavku knjižice o Jezerskem leta 1921.

Orel

Pozna jesen, zelo čist, vetroven dan.

Sama sediva tik pod vrhom, ja, pod tistim osamljenim drevescem, ki ga vsi slikajo, in uživava fantastičen pogled proti Kočni in Grintovcu. Nenadoma se visoko nad nama prikaže velika ptica. Naredi nekaj krogov in tako dobi višino, razločno lahko vidiva značilna krila. Orel je! Potem se velika ptica odloči in jo čez Jezersko ubere proti vzhodu. S pomočjo zahodnega vetra v hipu dobi neizmerno hitrost. Težko je reči, kako hitro leti, a videti je kot reaktivni lovec. V nekaj sekundah izgine, midva pa še kar sediva tam in se sprašujeva, ali je bilo vse to res ali so bile samo lepe sanje.

spominja na drsalca, ki v elegantni lastovki, v brezhibno odročeni drži "plava nad tegobami vsakdanjika".

Vseeno razmislimo, kako lahko na Stegovniku naredimo krožno turo, v katero vključimo tudi obisk lepega naravnega okna, skozi katerega gre pot po jugozahodnem grebenu. S sedla Pri lojtri gremo po prečni poti

Severna pobočja Kočne z Virnikovega Grintovca

Foto: Vid Pogačnik

pod južnim ostenjem Stegovnika in nato čez vrh nazaj, ali pa sedlo med Malim Javornikom in Stegovnikom dosežemo od Zabukovskega potoka, zlezemo skozi okno na greben in se čez vrh spustimo na drugo stran.

Vrhovi nad koncem Komatevra so za planinarjenje manj zanimivi. Izjema je nemara Pečovnik, na katerem se stikajo ozemlja Jezerskega, Tržiške Bistrice in Kort, lahko pa gremo z njega še naprej na višji Plešivec. Cesta skozi Komatevra je zanimiva pozimi za sprehod s smučmi ali poleti za gorskokolesarsko turo. S tržiškimi cestami menda še ni povezana. Nato nas čakata dolg spust na drugo stran in zaključek kar zahtevne krožne ture.

S Pečovnika se greben Karavank nadaljuje proti vzhodu. Najprej se dvigne v skalnati Virnikov Grintovec, ki je prava "hišna gora" Jezerjanov. Na

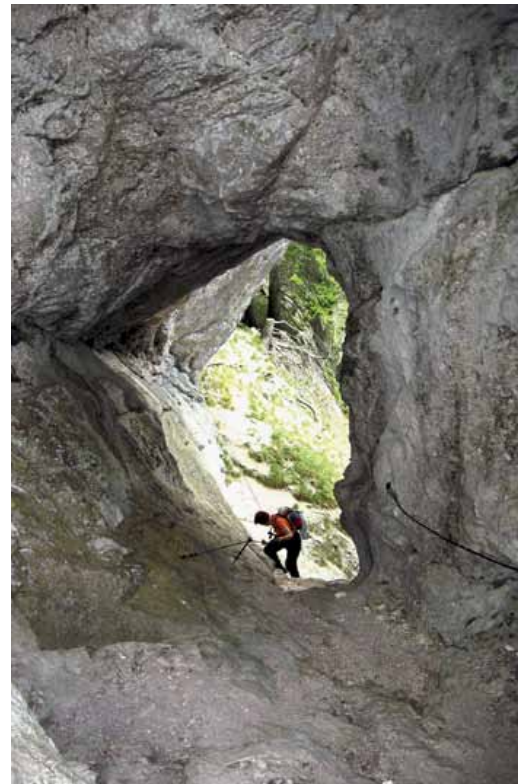

vrh gremo kar od cerkve sv. Ožbolta, če pa nam čas res ne dopušča, se mu po gorski cesti lahko približamo z začetka Komatevra. Kočna od nikoder ni videti tako mogočna kot prav z Virnikovega Grintovca, na primer po nevihti, ko vetrovi tudi z Grintovcev odpihnejo zadnje oblake. Škoda le, da tisto ljubko drevesce tik pod vrhom ni obstalo! Kdo ve, kateri vihar mu je utrnil mlado življenje?

... do Jezerskega vrha

Med Virnikovim Grintovcem in Pristovškim Storžičem se greben Karavank spet toliko zniža, da lahko gredo čez gorske ceste. Tokrat z Jezerskega v Korte. Čeprav danes prehod državne meje ne predstavlja več nikakršne ovire, prav veliko ljudi tam ne bomo srečali, celo kadar je zelo lep dan. Korte se pač, odmaknjene od sveta, ukvarjajo s svojim gozdarstvom in samo k Pristovnikovi kmetiji kdaj zaide kak planinec, ki je namenjen še kam višje. Z jezerske strani pride na greben ena cesta od Robleka, druga pa z Jezerskega vrha (sedla). Ste takoj pomislili na krožno gorskokolesarsko turo, kajne? Zlasti cesta z Jezerskega vrha je zelo lepa in razgledna. Cesti se združita na Roblekovi planini, ki je že na avstrijski strani. Ko smo že tam, je s

Storžič s poti na Velili vrh Foto: Vid Pogačnik

Skozno okno v Stegovniku je speljana zavarovana pot. Foto: Jure Senegačnik

planine tudi na Virnikov Grintovec le še kratek skok – no, dobra ura.

Zadnji od vrhov Karavank nad Jezerskim je izjemni razglednik, Pristovski Storžič. Tudi ta ima kar nekaj adutov v svojem rokavu. V 250 metrov visokem vzhodnem ostenju je menda celo ena plezalna smer, z vrha proti severu lahko odsmučamo, najkrajši pristop nanj pa pelje delno po zelo lepi zavarovani poti, ki začetnikom v hribih lahko po telesu požene tudi malo adrenalina. Spet lahko naredimo krožno turo, kdor pa si želi malo raziskovanja, se lahko vrne po zahodni strani čez Pristovnikovo planino.

... in pod severno ostenje Grintovcev

Stran proti Grintovcem nam nudi bolj malo lahkih planinskih ciljev. So pa zato tisti zahtevnejši toliko lepši. Pravzaprav so ostenja nad Makekovo Kočno planinsko skoraj nedotaknjena. Vanje zaidejo tisti gorniki, ki so večji tudi lažjega plezanja. Drugače je nad Ravensko Kočno. Tam množično planinstvo "podpirata" Češka koča na Zgornjih Ravneh in Kranjska koča na Ledinah, ki sta že sami lahko lep pohodni cilj. Od njiju pa vodijo

Goli vrh nad Ravensko Kočno Foto: Oton Naglost

čudovite, zavarovane plezalne poti na vrhove: Kočno, Grintovec, Dolgi hrbet in naprej na Skuto, Rinke in na Veliko in Malo Babo. A prihranimo ta vzvišena doživetja za katero od naslednjih številčk Planinskega vestnika. Kot idejo za veličastno turo bom navrgel samo eno. Pojdimo do Češke kočice, po Kremžarjevi poti na Kočno, naprej na Grintovec in čez Mlinarsko sedlo dol. Pošteno se bomo nahodili, seveda pa lahko prespimo v koči.

Od nižjih ciljev pa nam ostanejo samo še trije. Prvi je Veliki vrh v severozahodnem grebenu Kočice. To je lepa poldnevna tura na poseben kraj, kjer Grintovce vidimo iz nekoliko drugačne perspektive. Košati vrh Kočice začutimo že tik ob sebi, a njen ostri greben nam vseeno ne pusti blizu. In kot na vseh vrhovih okrog Jezerskega bomo tudi na tem skoraj zagotovo sami.

Drugi cilj, ki komaj kdaj dočaka obisk, je Visoki vrh, severno nad Štularjevo planino. Nanj lahko stopimo spotoma, med pristopom k Češki koči. Bodisi od Makeka ali pa z Ravenske Kočice se po markirani poti podamo na Štularjevo planino, z nje pa se obrnemo proti severu in se po

šibki stezici povzpnejo slabih 200 metrov na vrh.

Nazadnje je tu še Goli vrh, prvi razgledni hrib v grebenu vzhodno od Ravenske Kočice. Pogled na Grintovce je podoben tistemu s Pristovškega Storžiča, le da smo jim že precej bližje. Najbolje je, da na vrh ne gremo z Jezerskega vrha, pač pa iz doline. Je bližje in enostavnejše.

Sedaj pa se moramo vrniti domov. Ob odhodu še enkrat pozdravimo tisti ljubki griček z drevescem na vrhu. Vedno, kadar ga vidim, pomislím, da tista gomila nemara skriva kakšne zaklade v svoji notranjosti. A ko pridemo nanj, tam ne najdemo ničesar. Med odpadlimi sadeži še malo posedimo, potem pa čarobni prostorček spet prepustimo živalim. Če smo s kolesom, nas pri spustu z Jezerskega čakajo užitki, kakršne je tako simpatično opisal že Nejc Zaplotnik: "Dogovorili smo se, da bomo skušali prevoziti vse klance brez zaviranja, in skoraj bi nam uspelo. Šlo je hudičevo hitro. Najprej se je moral umakniti fičko, da ga nisem zbil s ceste, nato pa je pri sekanju ovinka Tone priletel naravnost pred avto..."

INFORMACIJE

Dostop: Na Jezersko se pripeljemo po dolini reke Kokre mimo Preddvora. Do Preddvora pripelje več cest, tako z zahodne tržiške, južne kranjske ali vzhodne kamniške smeri. Severni dostop pelje čez prelaz Jezerski vrh iz doline avstrijske reke Bele mimo Želzne Kaple.

Kočice: Češka kočica na Spodnjih Ravneh, 1543 m, telefon 040 673 449; Kranjska kočica na Ledinah, 1700 m, telefon 040 667 945; penzioni in turistične kmetije na Jezerskem.

Literatura: Jezerska planinska pot. PD Jezersko, 1996; Klemen Janša: Karavanke. Planinska založba, 2010; Irena Mušič: Jezersko. Planinska založba, 2009; Irena Mušič, Vladimir Habjan: Karavanke. Sidarta, 2007; Stanko Klinar: Karavanke. Planinska založba, 1997; Andrej Stritar: Kamniško-Savinjske Alpe. Sidarta, 2003; Željko Kozinc: Lep dan kliče 1. Modrijan, 1999; Vladimir Habjan, Jože Drab, Andraž Poljanec, Andrej Stritar: Kamniško-Savinjske Alpe. Planinska založba, 2004.

Zemljevidi: Jezersko z okolico, Turistično društvo Jezersko, 1 : 25.000; Grintovci, PZS, 1 : 25.000; Karavanke, osrednji del, PZS, 1 : 50.000; Kamniško-Savinjske Alpe, PZS, 1 : 50.000.

Pogled z vrha Stegovnika proti zahodu, desno Košuta, v daljavi Triglav Foto: Vid Pogačnik

Virnikov Grintovec, 1654 m

SLO Karavanke

Virnikov Grintovec Foto: Oton Naglost

Kot vsi vrhovi severno nad Jezerskim je tudi Virnikov Grintovec izreden razglednik. Nemara od nikoder Kočne ne vidimo tako lepo kot prav z njega! Ker je tura nanj kratka, si lahko privoščimo izlet, ko bomo na tem lepem vrhu stali zgodaj zjutraj ali pozno popoldne. Sam glasujem za slednjo možnost. Pod nami Jezersko, otrplo od hladnega daha večernih senc, nad njim pa z zahajajočim soncem ožarjeno ostenje Kamniško-Savinjskih Alp.

Zahtevnost: Zahtevna označena pot. Pod vrhom vzpon zahteva varen korak in nekaj previdnosti. Če je na poti sneg ali led, sicer lahek vzpon lahko postane zahteven.

Oprema: Dobri čevlji, pohodne palice.

Nadmorska višina: 1654 m

Višine izhodišča: 950 m

Višinska razlika: 700 m

Izhodišče: Cerkev sv. Ožbolta na Zgornjem Jezerskem. Do sem se pripeljemo po glavni cesti po dolini ter pri bencinskem servisu zavijemo levo navzgor. WGS84: 46,395164, 14,498231.

Časi: Cerkev sv. Ožbolta–vrh 2 uri

Sestop 1.30 ure

Skupaj 3.30 ure

Sezona: Za vzpon so priporočljivi kopni letni časi, to je od maja do novembra. Vzpon v zimskih razmerah je zahtevnejši in zahteva ustrezno opremo (cepin, dereze).

Vodniki: Klemen Janša: Karavanke. Planinska založba, 2010; Irena Mušič: Jezersko. Planinska založba, 2009; Irena Mušič, Vladimir Habjan: Karavanke. Sidarta, 2007.

Zemljevidi: Jezersko z okolico, Turistično društvo Jezersko, 1 : 25.000; Grintovci, PZS, 1 : 25.000; Karavanke, osrednji del, PZS, 1 : 50.000; Kamniško-Savinjske Alpe, PZS, 1 : 50.000.

Pristovški Storžič, 1759 m

SLO Karavanke

Za razliko od drugih nižjih vrhov okrog Jezerskega je tura na Pristovški Storžič zelo pestra. Prvega dela se lahko lotimo celo s kolesom ali smučmi, nato smo kmalu sredi izpostavljene prečnice, nazadnje si moramo izboriti še dostop na razgledni vršni greben. Če se odločimo za malce daljšo krožno turo, je ta še bolj raznolika.

Zahtevnost: Zahtevna označena pot. Izpostavljenost sicer udobne prečnice zahteva varen korak. Če je na poti sneg ali led, tura postane bolj zahtevna.

Oprema: Dobri čevlji, pohodne palice.

Nadmorska višina: 1759 m

Višina izhodišča: 1216 m

Višinska razlika: 550 m

Izhodišče: Parkirišče pri bivši stražarnici na Jezerskem vrhu. Do sem se pripeljemo po glavni cesti iz doline. WGS84: 46,418856, 14,526754.

Časi: Jezerski vrh–vrh 1.30–2 uri

Sestop 1.30 ure

Skupaj 3–3.30 ure

Možnost sestopa čez Pastirkov vrh 1.30 ure

Skupaj 3 ure

Sezona: Za vzpon so priporočljivi kopni letni časi, to je od maja do novembra. Vzpon v zimskih razmerah je zahtevnejši, potrebna je ustrezna oprema (cepin, dereze).

Vodniki: Klemen Janša: Karavanke. Planinska založba, 2010; Irena Mušič: Jezersko. Planinska založba, 2009; Irena Mušič, Vladimir Habjan: Karavanke. Sidarta, 2007; Andrej Mašera: 50 zavarovanih plezalnih poti. Sidarta, 2000.

Zemljevidi: Jezersko z okolico, Turistično društvo Jezersko, 1 : 25.000; Grintovci, PZS, 1 : 25.000; Karavanke, osrednji del, PZS, 1 : 50.000; Kamniško-Savinjske Alpe, PZS, 1 : 50.000.

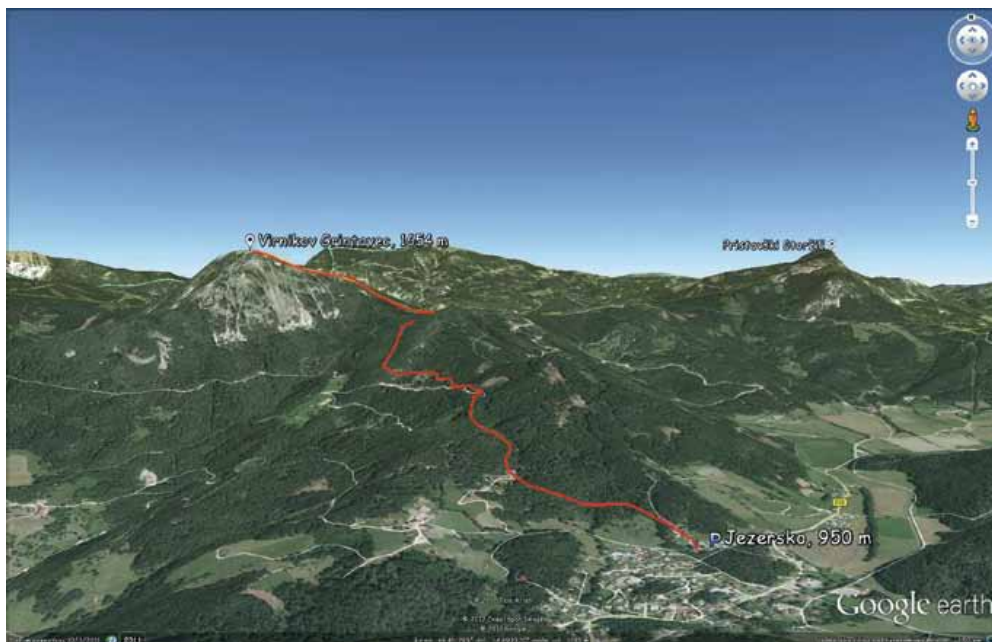
Vzpon: Najkrajši pristop na Pristovški Storžič pelje z Jezerskega vrha – to je Krainerjeva pot. Vzpon začnemo na avstrijski strani meje. Najprej gremo po dobri gorski cesti; okoli 300 metrov višine. Na zgornjem pašniku zavijemo desno, z

Pristovški Storžič pozimi Foto: Vladimir Habjan

Vzpona: Od Sv. Ožbolta nad Jezerskim sledimo markacijam do kmetije Žmitek, od tam pa naprej proti severu na sedlo med Olipovim robom, 1124 m, in Žmitkovim vrhom, 1238 m. Po gozdnih cestah in lepih stezah nadaljujemo z zložnim vzponom. Kmalu se nam z leve priključi pot od kmetije Murn. Nadaljujemo v isti smeri (proti severu), ko pa pot obide greben Žarkovih peči, 1411 m, se usmerimo malo v desno. V zmernem vzponu prečkamo zahodna pobočja peči, dokler ne dosežemo lepe jase. To je mejno sedlo Žingerc, 1345 m, na katerega se priključi markirana steza iz Kort. Tam zavijemo levo in prečimo gozdnata pobočja malo pod glavnim grebenom. Ta del je strm in zahteva previdnost, še zlasti v mokrem ali v snegu. Tik pod vrhom prečimo travnata in deloma skalnata južna pobočja in tako dosežemo južni vršni

greben, po katerem zavijemo desno na vrh.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

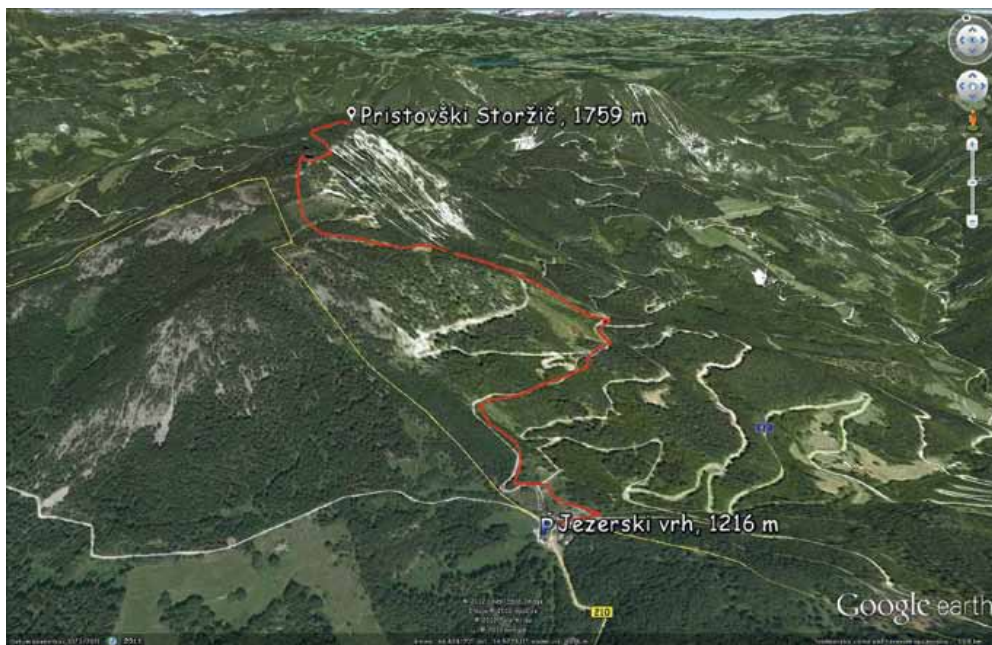
Vid Pogačnik

vrha travnika gre pot naprej po gozdu. Ta kmalu postane kar strma, višje zavijemo desno na precej izpostavljeno prečnico, zavarovano z jeklenico in klini. Pripelje nas v kratko grapo, po kateri se levo strmo vzpnemo v izrazito škrbino jugozahodnega grebena.

Na drugi strani nadaljujemo z vzponom čez zahodna pobočja. Skozi precej gosto ruševje nam navzgor pomaga jeklenica, nato pa pridemo na vršni greben, ki mu sledimo proti severu. Vrh je na koncu vršnega grebena, v celoti na avstrijskem ozemlju.

Sestop: Najhitreje sestopimo po isti poti, lahko pa z vrha nadaljujemo proti severu. Najprej se skozi ruševje dokaj strmo prebijemo proti levi, nato pa prečkamo visokogorski gozd v desno in se spustimo na sedlo Kepp, 1633 m. Sem z leve pride tudi pot iz Kort. Mi nadaljujemo malo proti desni (proti

severovzhodu), se strmo spustimo skozi gozd, nato pa sledimo gozdnatemu slemenu do Pastirkovega vrha, 1401 m (sedlo), kamor pripelje markirana pot iz

Bele. Na sedlu se obrnemo proti jugu. Markirana pot gre deloma po gozdni cesti, deloma po stezi čez pobočja vse do priključka na cesto, po kateri smo šli na

Krainerjevo pot (doseže jo na 1300 metrih).

Vid Pogačnik

Goli vrh, 1787 m

SLO

Kamniško-Savinjske Alpe

Med lepimi in drznimi vrhovi Kamniško-Savinjskih Alp bi bil Goli vrh popolnoma nepomemben, če ne bi bil z njega tako lep pogled na severna ostenja tega gorstva. Poleg velikih in zahtevnih ciljev gorniki očitno potrebujemo tudi lahke pol-dnevne cilje za čase, ko so nam

visoke gore težje dosegljive. Na Goli vrh se bomo povzpeli iz doline Ravenske Kočne in v zgornjem delu naredili kratko krožno turo.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Vršne strmine so nevarne za zdrs in zahtevajo

nekaj previdnosti in varen korak. Če je pot zasnežena ali poledenela, imejmo s seboj cepin in dereze.

Oprema: Dobri čevlji, pohodne palice.

Nadmorska višina: 1787 m

Višina izhodišča: 990 m

Višinska razlika: 800 m

Izhodišče: Ravenska Kočna, parkirišče na koncu Ancljevega travnika, lahko pa se peljemo še malo čez suho strugo potoka in parkiramo v bližini odcepa poti s ceste. Do sem se pripeljemo mimo Planšarskega jezera. WGS84: 46,387661, 14,536646. **Časi:** Izhodišče–Jenkova planina 1.30 ure

Jenkova planina–vrh 45 min
Sestop 1.30 ure
Skupaj 3.45 ure

Sezona: Vsi letni časi. Ker Goli vrh ni izrazit smučarski cilj, pozimi precej sameva. Za vzpon v zimskih razmerah je potrebna ustrezna oprema. V globokem snegu tura ni priporočljiva.

Vodnika: Vladimir Habjan, Jože Drab, Andraž Poljanec, Andrej Stritar: Kamniško-Savinjske Alpe. Planinska založba, 2004; Irena Mušič: Jezersko. Planinska založba, 2009.

Zemljevidi: Jezersko z okolico, Turistično društvo Jezersko, 1 : 25.000; Grintovci, PZS, 1 : 25.000; Karavanke, osrednji

Golivrh Foto: Oton Naglost

Veliki vrh, 1742 m

SLO

Kamniško-Savinjske Alpe

Med številnimi vrhovi s tem imenitnim imenom "Veliki" je prav naš najmanj mogočen. Že lahko razumemo, da je bilo Jezerjanom ime priročno, saj so potem gozdnato kopo v grebenu pod njim

lahko imenovali Mali vrh, a če vse skupaj pogledamo z oddaljenosti, vidimo, da naš cilj ni kaj drugega kot neizrazita vzpetina v mogočnem severozahodnem grebenu Kočne. A cilj je za planince vseeno lep

in razgled z vrha svojevrsten. Nadaljevanje grebena z Velikega vrha proti Kočni je zahtevno, v območju Oltarjev pa vzpon proti vrhu Kokrske Kočne zahteva plezanje do III. stopnje. Za navadne planince

se torej vzpon na Velikem vrhu konča.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Vršne strmine so nevarne za zdrs in zahtevajo nekaj previdnosti in varen korak. Če je na poti sneg ali led, imejmo s seboj cepin in dereze.

Oprema: Dobri čevlji, pohodne palice.

Nadmorska višina: 1742 m

Višina izhodišča: 940 m

Višinska razlika: 800 m

Izhodišče: Makekova Kočna, kjer parkiramo pri odcepu h kmetiji. V dolino zavijemo desno z glavne ceste pred parkiriščem bivšega penziona Kazina. WGS84: 46,385515, 14,50469.

Časi: Izhodišče–vrh 2.15 ure
Sestop 1.45 ure
Skupaj 4 ure

Sezona: Kopni letni časi.

Za vzpon v zimskih razmerah je potrebna ustrezna oprema (cepin, dereze). V globokem snegu tura ni priporočljiva.

Pogled na Grintovce z Ruša. Zeleni rob v njihovem pobočju na sredini slike je Veliki vrh.

Goli vrh, 1787 m

Kamniško-
Savinjske Alpe
SLO

del, PZS, 1 : 50.000; Kamniško-Savinjske Alpe, PZS, 1 : 50.000.

Vzpon: Kmalu zatem, ko cesta drugič prečka suho strugo hudournika, se z nje v levo (proti vzhodu) odcepi markirana pot. Sprva gremo še po kolovozu, nato pa stopimo na stezo, ki vodi naravnost gor v breg. Kmalu smo s čistine spet v gozdu. Pot je speljana po pobočju nad izrazito grapo. V njej je včasih mogoče najti tudi vodo. V številnih zavojih se dvigamo po gozdu. Prvič zagledamo svoj cilj šele na višini dobrih 1300 metrov. Sledi še kratek odsek poti skozi gozd, nato pa dosežemo travnike Jenkove planine, 1579 m. Za robom je koča, ki je običajno zaprta. Na razpotju zavije ena pot desno na Veliko Babo, mi pa gremo levo mimo kočice proti našemu z gozdom poraščenemu cilju. Nad planino pot kmalu postane strma. Držimo se jugovzhodnih pobočij, ki jih tik pod vrhom na levi omejuje skalovje, nad njim pa smo že iz gozda. Vrh ima obliko

trikrake zvezde in prav zabavno si je izbirati najlepša razgledišča. Druga možnost je dostop na vrh po poti, ki na Jenkovo planino pripelje iz Avstrije. Ta je nekoliko slabše markirana. Vzpon je sicer

položnejši, saj najprej prečka pobočja proti desni na neizrazit vzhodni greben, potem pa gre po njem na vrh, a pobočja, ki jih prečka, so prav tako strma in nevarna za zdrse.

Sestop: Sestopimo po isti poti, nad Jenkovo planino pa lahko naredimo tudi krajšo krožno turo po "avstrijski" poti.

Vid Pogačnik

Veliki vrh, 1742 m

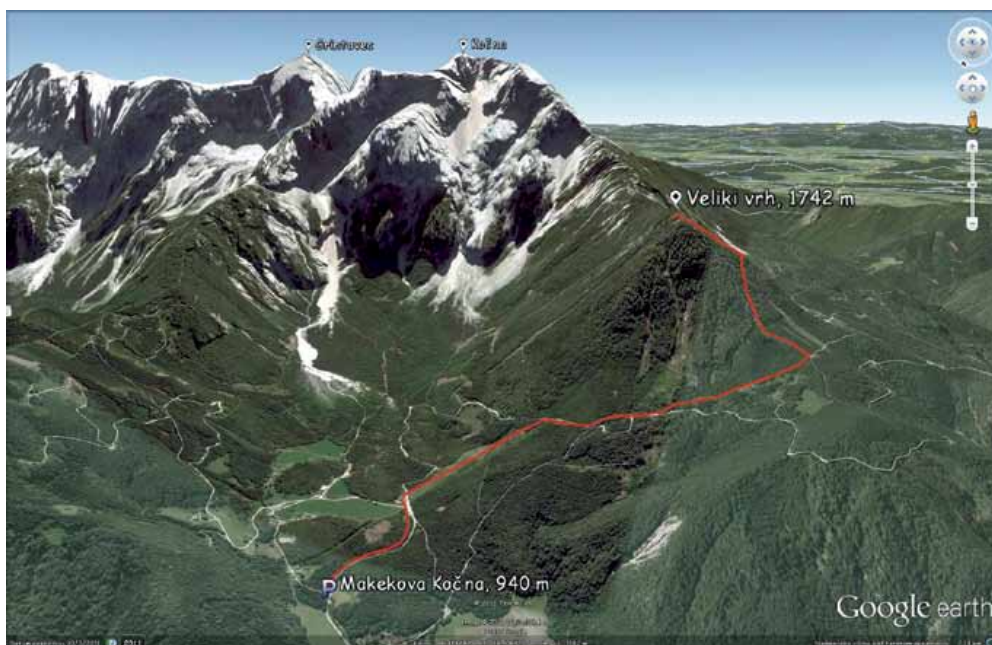
Kamniško-
Savinjske Alpe
SLO

Vodnika: Vladimir Habjan, Jože Drab, Andraž Poljanec, Andrej Stritar: Kamniško-Savinjske Alpe. Planinska založba, 2004; Irena Mušič: Jezersko. Planinska založba, 2009.

Zemljevidi: Jezersko z okolico, Turistično društvo Jezersko, 1 : 25.000; Grintovci, PZS, 1 : 25.000; Karavanke, osrednji del, PZS, 1 : 50.000; Kamniško-Savinjske Alpe, PZS, 1 : 50.000.

Vzpon: Od izhodišča nadaljujemo po cesti proti zatrepu doline. To je hkrati tudi pot k slapu Čedca. Kmalu se desno nad potjo odprejo goličave, kjer so imeli nekoč Jezerjani krajšo smučarsko vlečnico. Lahko gremo kar po nekdanjem smučišču navzgor ali po cesti okrog. Cesta torej naredi izrazit ovinek v desno, nato pa vztrajno prečka severna pobočja Velikega vrha proti kopi Malega vrha. Na višini okoli 1150 metrov se v levo z nje odcepi slab kolovoz, nato pa markirana steza, po kateri gremo tudi mi

(proti jugozahodu). Pripelje nas na sedlo med Malim in Velikim vrhom, kjer je v gozdu koča. Na sedlu se obrnemo levo in sledimo poti, ki se začne vztrajno

vzpenjati v strmine Velikega vrha. Višje gremo, bolj strma postaja pot. Malo pod vrhom se gozd razredči. Med zadnjimi macesni, višje pa skozi ruševje

in čez lahko pečevje se po poti prebijemo na vršni greben, ki mu sledimo do najvišje točke.

Sestop: Sestopimo po isti poti.

Vid Pogačnik

Soteska Garnitzenklamm, 1480 m

A Karnijske
Alpe

Čudovita soteska potoka Garnitzenbach je začela dobivati svojo podobo v zadnji ledeni dobi in je danes zaščitena kot naravni spomenik. Njenemu

nastanku je poleg silne moči vode botroval tudi ledenik, ki je z višjih območij drsel v dolino. Pot nas z informativnimi tablam, ki razlagajo nastanek geoloških

zanimivosti, vodi mimo razkošnih slapov, skozi ozke prehode pod gladkimi klifi in ukrivljenimi skladi progastih kamnin, preko lesenih mostičev in v skalo vkle-sanih stopnic nad tolmuni ter ob slikovitih pastelno obarvanih balvanih marmornega videza. Krniška soteska je razdeljena na štiri odseke v skupni dolžini 4,5 kilometra, prva dva sta primerna tudi za običajne izletnike, druga dva terjata zanesljiv korak na ponekod izpostavljeni, strmi in mokri stezi.

Zahtevnost: Pot je označena. Prva dva odseka sta nezahtevna, drugi del je zahteven. Kjer je treba, je pot zavarovana z verigami in skobami.

Oprema: Dobra pohodna obutev.

Višina: 1480 m

Višina izhodišča: 630 m

Višinska razlika: 850 m

Izhodišče: Parkirišče pri vstopu v sotesko (plačilo vstopnine). Do sem se lahko pripeljemo čez prelaz Korensko sedlo, v Podkloštru/Arnoldstein zavijemo levo

v Ziljsko dolino in nadaljujemo do Šmohorja/Hermagorja. Tam v bližini krožišča zavijemo proti Möderndorfu in peljemo še dva kilometra naprej do parkirišča. WGS84: 46,600751, 13,363292.

Koča: Gostišče ob vstopu in okrepčevalnica na planini Kühweger Alm, 1480 m.

Časi: Vstop v sotesko–izstop iz nje 2.45 ure

Izstop iz soteske–planina Kühweger Alm 50 min

Planina Kühweger Alm–izhodišče 2.30 ure

Skupaj 6–7 ur

Sezona: Soteska je odprta od junija do septembra. Po obilnem deževju zaradi varnosti ni prehodna.

Vodnik: Vid Pogačnik: Kar na Karnijce, Narava, 2011.

Zemljevida: Alpi Carniche Orientali, Canal del Ferro, Tabacco 018, 1 : 25.000; Naturarena Kärnten–Gailtal–Gitschtal–Lesachtal–Weissensee–Oberes Drautal, WK 223, Freytag & Berndt, 1 : 50.000.

Soteska Garnitzenklamm Foto: Janja Lipužič

Konjski špik/Roßkofel/Monte Cavallo di Pontebba, 2239 m

I Karnijske
Alpe

Monte Cavallo je edina gora na območju Mokrin, ki v celoti stoji na italijanskem ozemlju. Nemško ime zanjo je Roßkofel, slovensko pa, ne najbolj posrečeno, Konjski špik. Gora ima v resnici obliko dolgega

skalnega hrbta, ki se razteza od sedla Pridola na vzhodu do sedla Rudnig na zahodu. Cavallo lahko zajahamo po štirih označenih poteh različnih težavnosti, od običajnega nezahtevnega pristopa,

zahtevnega grebenskega prečenja do nezavarovane plezalne smeri II. stopnje. Opisana krožna tura vodi skozi slikovito, od množic izletnikov odmaknjeno dolino, in na presenetljivo prostoren travnat vrh pripelje po ferati, primerni za začetno pridobivanje izkušenj na tovrstnih poteh.

Zahtevnost: Zahtevna, z jeklenicami zavarovana plezalna pot oz. ferata (A/B). Tehnične težave so skromne, izpostavljenost ni velika.

Oprema: Običajna gorniška oprema, čelada, komplet za samovarovanje.

Višina: 2239 m

Višina izhodišča: 1465 m

Višinska razlika: 774 m

Izhodišče: Opuščena kasarna ob cestnem ovinku na italijanski strani prelaza, približno en kilometer pod njim (manjše parkirišče, oznaka "Baita Winkel"). Do sem se pripeljemo

skozi Rateče in Trbiž, nato pa po avtocesti ali regionalni cesti do Pontebbe. Pred mostom sredi naselja zavijemo desno proti prelazu (oznaka). WGS84: 46,553059, 13,273417.

Koče: Ob poti ni nobene koče, več gostišč je na samem prelazu in okoliških planinah.

Časi: Izhodišče–vrh 2.30 ure

Sestop 2 uri

Skupaj 4–5 ur

Sezona: Kopna sezona.

Vodnika: Andrej Mašera: Čudovite Alpe. PZS, 2006; Andrej in Urška Stritar: Karnijska potepanja. Kibuba, 2006.

Zemljevida: Alpi Carniche Orientali, Canal del Ferro, Tabacco 018, 1 : 25.000; Naturarena Kärnten–Gailtal–Gitschtal–Lesachtal–Weissensee–Oberes Drautal, WK 223, Freytag & Berndt, 1 : 50.000.

Vzpon: Po kolovozu št. 433 gremo do planine Winkel Alm, 1470 m, z lovsko kočo. Čez travnike se vzpnemo v gozd, v

Planina Winkel Alm pod Konjskim špikom Foto: Janja Lipužič

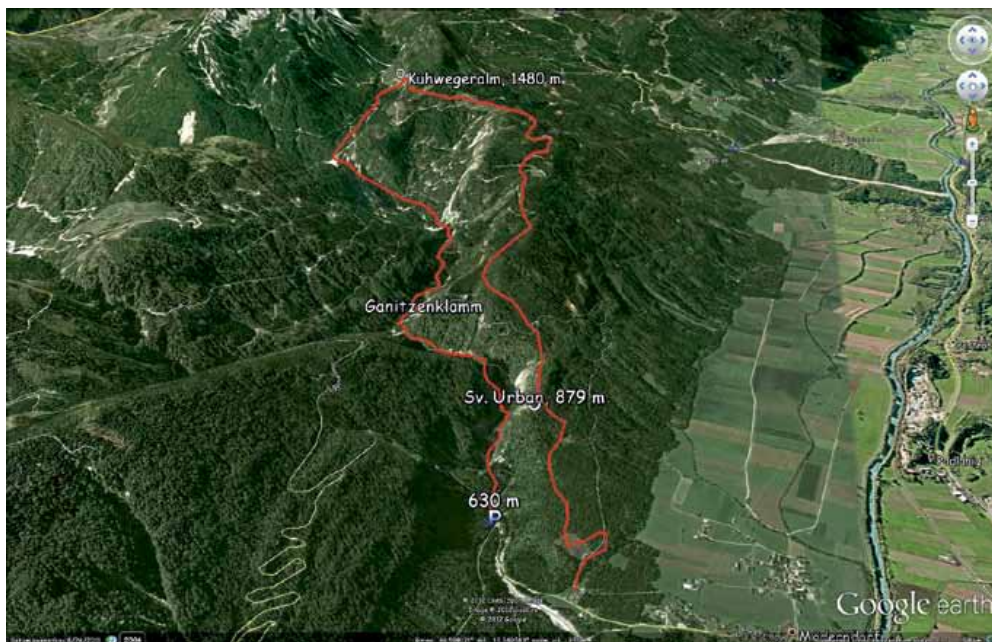
Soteska Garnitzenklamm, 1480 m

A Karnijske
Alpe

Vzpon: V soteski ves čas sledimo strugi živahnega potoka, ki ga obdajajo strme stene in nepreohodna zaraščena pobočja. V zložnem vzponu hodimo zdaj ob enem, zdaj ob drugem bregu, ki ju povezujejo mostički. Na koncu druge etape se odcepi pot, ki nad orografsko levim bregom pelje nazaj na izhodišče, mi pa nadaljujemo naravnost po čedalje bolj razgibani stezi. Na koncu tretjega odseka se ponuja možnost povratka po gozdni cesti, ki se nižje pridruži prvi sestopni varianti. Četrta etapa je najslabikovejša, a zahteva največ previdnosti, saj je pot spolzka, mestoma izpostavljena in ozka. Konča se na vrhu jezua na višini 1125 metrov. Nad njim sledimo tabli proti planini Kùhweger Alm, 1480 m. Označena steza pelje strmo v gozd, iz katerega po večkratnem prečkanju gozdne ceste stopimo na prostrane pašnike, kjer stoji okrepčevalnica.

Sestop: Za kočo stopimo na zgornjo makadamsko cesto, ki

se v dolgih okljukih zlagoma spušča v dolino. Markacij kar dolgo ni videti, zato se držimo ceste, dokler nas v levem ovinku smerna tabla ne napoti na kolovoz. Nekaj časa mu sledimo,

nato pa zavijemo levo v gozd (markacije na drevesih). Nižje se z desne pridružita obe predčasni možnosti izhoda iz soteske. Malo pred cerkvico sv. Urbana, na vrhu prepadnih pečin, je izjemna

razgledna točka. Previdno! Sestop nadaljujemo do glavne asfaltne ceste, po kateri se v nekaj minutah vrnemo na parkirišče.

Janja Lipužič

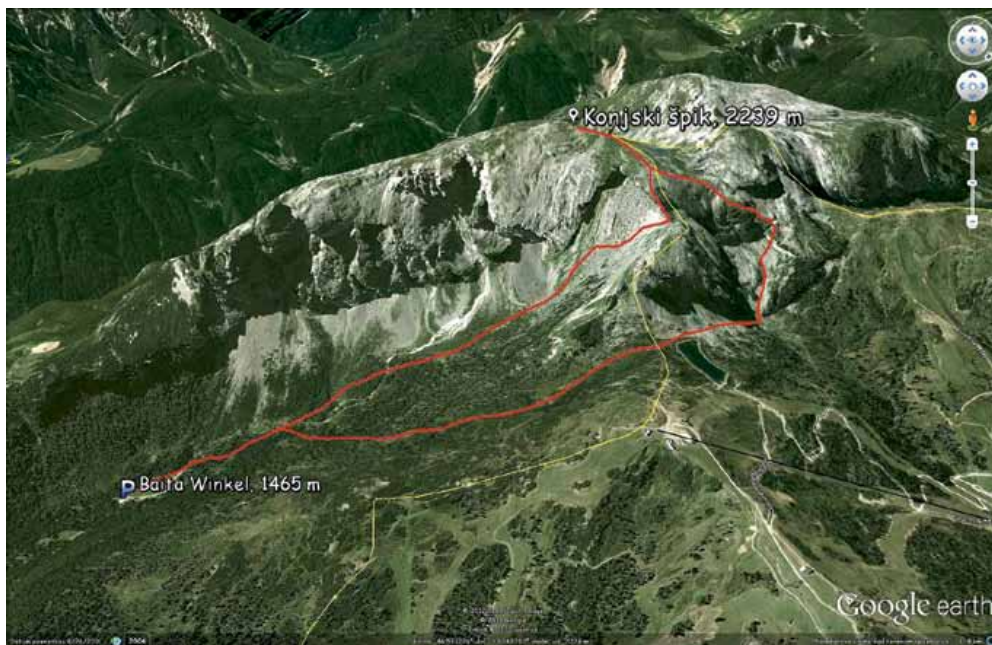
Konjski špik/Roßkofel/Monte Cavallo di Pontebba, 2239 m

Karnijske
Alpe

njem se desno odcepi pot do sedla Madritschen Sattel, 1833 m, po kateri se bomo vračali. Višje se odpre široka dolina, pot med razmetanimi balvani pelje proti daleč vidni škrbini med našim ciljem in stolpoma Torre Winkel, 2040 m, in Torre Clampil, 2079 m. Čez melišče vstopimo v zavarovani del poti Enrico Contin, kjer najprej preplezamo kratek strm žleb. S škrbine oznake vodijo levo v zmerno strmo, dobro razčlenjeno skalovje, preko katerega so na vseh težavnejših delih napeljane jeklenice. Po položnejšem svetu dosežemo priključek s potjo s sedla Rudnig, kmalu za tem pa stopimo na vrh z zvončkom.

Sestop: Sestopimo v smeri sedla Rudnig. Vrnemo se do razpotja, kjer zavijemo levo (desno pristopna ferata) in nadaljujemo pod stenami Crete di Pricotič, 2225 m. Kmalu nas markacije usmerijo

desno proti sedlu Madritschen Sattel, kjer prečimo robato melišče oziroma skalovje in pridemo do umetnega jezera. Nad njim se kratko

vzpnemo in še pod žičnicami na desni poiščemo oznako za planino Winkel Alm. Skromno označena steza se spusti v gozd in vodi do stika s potjo

vzpona, po kateri se vrnemo na izhodišče.

Janja Lipužič

Krniške skale/Gartnerkofel, 2195 m

A Karnijske
Alpe

Krniške skale so verjetno najbolj obiskan vrh nad smučišči Mokrin. Že množina "skale" govori, da gora ni monolitne oblike, ampak jo sestavlja pahljača številnih stolpov, ki ob pogledu iz doline naredijo kar mogočen vtis. Običajni pristop izkorišča širok prehod med obema vršnima glavama

in je presenetljivo enostaven. Da bo hoje nekaj več, smo mu na opisani krožni turi dodali še prečenje dveh geološko zanimivih gora na vzhodnem delu prelaza, Auerniga in Garnitzenberga/Monte Carnizza, kratek skok na njegov brezpotni južni vrh Südgipfel ter za konec še imenitno razgledišče

Kammleiten. Z njega vidimo začetne prehode plezalnega vzpona po severozahodnem grebenu. Kdor meni, da je nezavarovani *enki* kos, bo brez dvoma užival.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Oprema: Običajna planinska oprema.

Višina: 2195 m

Višina izhodišča: 1601 m

Višinska razlika: približno 820 m

Izhodišče: Planina Watschiger Alm. Do sem se iz Slovenije pripeljemo skozi Rateče, Trbiž, nato po avtocesti ali regionalni cesti do Pontebbe. Pred mostom sredi naselja zavijemo desno proti prelazu (oznaka). Na avstrijski strani prelaza zavijemo na asfaltno cesto proti planini, kjer parkiramo. Peš je do tja približno 15 min. WGS84: 46,56544, 13,288116.

Koči: Gostišči Plattner in Watschiger.

Časi: Izhodišče–Auernig–Gartner Sattel 2–2.30 ure

Gartner Sattel–Gartnerkofel–Sudgipfel 1 ura
Sudgipfel–Kammleiten–izhodišče 2 uri

Skupaj 5–5.30 ure

Sezona: Kopni letni časi.

Vodniki: Andrej Mašera: Čudovite Alpe. PZS, 2006; Andrej in Urška Stritar: Karnijska potepanja. Kibuba, 2006; Vid Pogačnik: Kar na Karnijce. Narava, 2011.

Zemljevida: Alpi Carniche Orientali, Canal del Ferro, Tabacco 018, 1 : 25.000; Naturarena Kärnten–Gailtal–Gitschtal–Lesachtal–Weissensee–Oberes Drautal, WK 223, Freytag & Berndt, 1 : 50.000.

Vzpon: Nasproti gostišča Plattner stopimo na geološko pot št. 411 proti Auernigu. Čez gozdno cesto se vzpnemo do grebenske poti Sentiero Bepi Della Schiava, kjer zavijemo desno do prvega cilja, Monte Auernig, 1863 m. Vrnemo se do razpotja in zavijemo desno proti Karnici/Garnitzenbergu,

Krniške skale Foto: Janja Lipužič

Veliki Koritnik/Trogkofel/Creta di Aip, 2279 m

A Karnijske
Alpe

Veliki Koritnik je v slovenskem in nemškem prevodu dobil ime po koritasti dolini Aip, proti kateri obrača svoje južno, kar dva kilometra široko ostenje. Za razliko od drugih gora nad Mokrinami/Naßfeldom nanj ne morete brez obvladovanja plezalnih veščin. Obe ferati, nadelani preko strmega, na

pogled nepristopnega skalnega obzidja, sta dobro zavarovani, kar ne velja za druga dva pristopa v južni steni, kjer je potrebno plezanje I. stopnje. Ferata Crete Rosse z italijanske strani je zelo zahtevna, čeprav razmeroma kratka (C), avstrijska Uiberlacher Weg, ki poteka ob robu severovzhodne stene, nekoliko lažja

in tudi manj izpostavljena (B). Kombinacijo obeh smo povezali v krožno turo.

Zahtevnost: Zelo zahtevna zavarovana plezalna pot, ki ni za vrtoglave. Manj izkušenim svetujem vzpon po ferati, ki je opisana v sestopu.

Oprema: Običajna gorniška oprema, čelada, komplet za samovarovanje.

Višina: 2279 m

Višina izhodišča: 1621 m

Višinska razlika: 660 m

Izhodišče: Planina Rudnig Alm. Do sem se lahko pripeljemo čez prelaz Korensko sedlo, pred Podkloštrom/Arnoldstein zavijemo levo v Ziljsko dolino in nadaljujemo do Šmohorja/Hermagorja. Malo naprej zavijemo levo v Tröpolach in nadaljujemo skozi Schlanitzen do planine. Lahko tudi peš od srednje gondolske postaje na Tressdorfer Alm, 1590 m. WGS84: 46,57121, 13,238399.

Koča: Gostišče na planini.

Časi: Izhodišče–vrh 2.45 ure

Sestop 2 uri
Skupaj 4.30–5 ur

Sezona: Kopni meseci.

Vodniki: Andrej Mašera: Čudovite Alpe. PZS, 2006; Andrej in Urška Stritar: Karnijska potepanja. Kibuba, 2006; Vid Pogačnik: Kar na Karnijce. Narava, 2011.

Zemljevida: Alpi Carniche Orientali, Canal del Ferro, Tabacco 018, 1 : 25.000; Naturarena Kärnten–Gailtal–Gitschtal–Lesachtal–Weissensee–Oberes Drautal, WK 223, Freytag & Berndt, 1 : 50.000.

Vzpon: S planine po cesti nadaljujemo do desnega odcepa poti št. 413 in po njej na dolgo travno sedlo Troghöhe, 2020 m, kjer je zgornja postaja žičnice. Okoli gore zavijemo na južno stran na pot št. 403. Kmalu smo pod steno, linija ferate je dobro vidna, poteka v območju poševne zajede oziroma žleba. Na več mestih

Veliki Koritnik, v ospredju bivak Ernesto Lomasti Foto: Vladimir Habjan

1950 m. Z njega se spustimo do sedla Gartner Sattel, 1863 m, in mimo žičnic pod južna ostenja Gartnerkofla. Višje se pot obrne levo proti glavnemu vrhu. Po sestopu z vršnega pobočja gremo naprej čez sedelce ter se po neoznačeni stezi in travnatih prehodih pod grebenom vzpnemo še na sosednji Südgpifel, 2154 m. Sestopimo po poti vzpona na prvo razpotje v bližini žičnice, kjer zavijemo desno na melišče (držimo se zgornje steze) pod zahodnim pobočjem Gartnerkofla. S sedla Kühweger Törl, 1912 m, v nekaj minutah skozi rušje dosežemo še Kammleiten, 1955 m.

Sestop: Na planino Watschiger Alm, ki leži desno pod nami in jo z vrha dobro vidimo, se vrnemo po poti prek travnikov in gozdička pod sedežnico.

Janja Lipužič

je zračna in pokončna ter zahteva kar nekaj moči v rokah. Plezanje je ves čas razgibano, popestri ga še zanimiv prehod pod zagozdeno skalo. Po izstopu nas v prehodu vršne zakrasele strehe čaka še nekaj lažje hoje do najvišje točke.

Sestop: Stena, po kateri bomo sestopili, od daleč deluje zelo mogočna in veliko težavnejša, kot je v resnici. Pot gre najprej desno, potem pa zavije v severovzhodno steno. Lestve, verige, skobe in jeklenica pomagajo prek niza strmih skalnih skokov. Prehodi so večinoma naravni in ne preveč izpostavljeni. Ko prek melišča dosežemo razpotje, imamo dve možnosti: vrnitev na planino Rudnig Alm, 1621 m, po že znani poti ali sestop, ki gre levo pod grebenom in se nižje priključi cesti proti izhodišču.

Janja Lipužič

Gore nad priljubljenim smučiščem

Mokrine/Naßfeld/Passo di Pramollo

Besedilo: Janja Lipužič

Pred vijuganjem čez grbinaste ovire in silnimi vrstami pred staromodnimi sidri s(m)o mnogi Slovenci že v časih "Bele simfonije"¹ prebegnili v bližnje zamejstvo na pedantno urejena smučišča severnih sosedov tvegati kakšno pikro na račun snobizma. Moje *sulice* so medtem končale v Bistri, smučarska evforija se je izpela in potegnilo me je tja, kamor žičnice niso segle. Čedalje večkrat tudi v dolgo spregledane in brezimne gore čarobnih Karnijcev.

Vzdolž italijansko-avstrijske meje med Trbižem na vzhodu in Sextenom/Sestom na skrajnem zahodu se razteza več kot 100 kilometrov dolg glavni greben Karnijskih Alp. Kljub kar spodobni dolžini ga prečkata le

dva cestna prelaza – Plöckenpass/Passo di Monte Croce Carnico, 1360 m, v osrednjem delu in Mokrine/Naßfeld/Passo di Pramollo, 1550 m, v vzhodnem delu. Prav tu, na Mokrinah blizu Šmohorja/Hermagorja, se je razvilo eno največjih koroških zimskošportnih športnih središč.

Na robu slovenskega narodnostnega ozemlja

Na območju zgodovinske poselitve Slovencev, kamor sodita tudi Železna dolina/Canal del Ferro na južni in Ziljska dolina/Gailtal na severni strani Mokrin, so bila nekoč poleg nemških in italijanskih zemljepisnih in krajevnih imen v rabi tudi slovenska. Naj trojezičnost tega pisanja ne zveni kot zlohотно ustvarjanje zmede, ampak kot spodbuda k obuditvi mnogih bolj ali manj pozabljenih imen.

Iz Italije in Avstrije na prelaz pripelje asfaltirana cesta, ki z obeh strani nabere okoli dvanajst kilometrov. Iz Tablje/Pontebbe so številni ovinki speljani v divjem

Značilna podoba Mokrin: gore, skale, smučišča, ceste, jezerca, gostišča ... Foto: Janja Lipužič

¹ Skladba skupine Lačni Franz.

okolju potoka Rio Bombaso, ki ima ob naraslem vodostaju kar *bombastično* moč, voznikom prijaznejša in nekoliko širša je cesta iz Tropolj/Tröpolacha. Tudi do večine večjih planin, kot so Rudnig, Watschiger, Tröpolacher, Tressdorfer in Rattendofer Alm, se je mogoče pripeljati z avtomobilom, čeprav znajo biti cestišča kar ozka in zavita. Do planin Garnitzen, Kühweger in Auernig Alm je dovoljeno le kolesarjem.

Obisk Mokrin je priporočljiv v vseh kopnih letnih časih, tudi takrat, ko za visokokalorične gorniške podvige nimate veliko časa in/ali energije. Parkirišče na prelazu oziroma žičnica znatno oklestita višinsko razliko in časovnico planinskega izleta. Seveda ga lahko zastavite neposredno iz doline ali pa ga v enem zamahu raztegnete prek več vrhov. Gondola Millennium Express poleti potnike odloži 1818 metrov visoko na postaji Madritschen/Monte Madrizze, kjer je križišče oziroma izhodišče številnih poti. Ko širna smučišča prerastejo cvetoči travniki in oživijo planine pod okoliškimi gorami, se po

Ob italijanski strani mejnega prehoda se nahaja s podrtimi lesenimi mostički obdana mlaka, nekakšen zaraščen visokogorski bajer. Ta in še nekaj drugih manjših mokrišč so botrovali slovenskemu imenu celotnega območja – Mokrine. Šaljiva definicija pravi, da so mokrišča območja, kjer je voda pregloboka za hojo in preplitva za plavanje. Naj hitro potolažimo bralce, ki so pomenljivo dvignili obrvi, češ ne bomo menda v gumijastih škornjih v hribe hodili. Ne bo vam treba, tudi tropskih padavin ne pričakujte. Če po nesreči ne čofnete v katero od jezer za umetno zasneževanje, boste z Mokrin zagotovo odnesli suho kožo.

njih razkropijo množice izletnikov, planincev vseh generacij in pristašev plezanja ob navpik speljanih železnih varovalih. Lep poletni konec tedna si zato ne delajte utvar o meditativnem samotarjenju v neobljudeni naravi, za takšen privilegij se je treba pač odpraviti v "manj civilizirane predele" Karnijskih Alp, ki jih, na srečo, tudi ne manjka.

Vzhodna veriga Karnijcev

Vrhovi najvzhodnejšega dela glavnega grebena Karnijskih Alp, ki se prične nad reko Ziljico kmalu za mejo z Italijo,

so v glavnem poraščeni z gozdovi in travniki. Takšne sredogorske kope so na primer Gorjane/Monte Goriane, Ojstrnik, Lepi Vršič/Schönwipfel/Cima Bella, Kok/Monte Cocco in Poludnik. Šele na severovzhodnem robu Mokrin se dviguje prvi predstavnik resnejšega (visoko)gorstva, Krniške skale/Gartnerkofel, 2195 m, ki mu proti jugozahodu sledita še dva skalna dvatisočaka, Konjski špik/Roškofel/Monte Cavallo, 2239 m, in Veliki Koritnik/Trogkofel/Creta di Aip, 2279 m. Tako kot so naštet, si sledijo tudi po višini, a razlika 84 metrov prav nič ne pove o različnosti njihovih "značajev". Kot vsi močni individualisti stojijo dovolj vsaksebi, da si ne kradejo pozornosti in občudovanja. Prvi je dinamična, razvejana gora številnih stolpičev, stranskih grebenov in globokih grap, drugi demonstrira dostojanstvenost z visokimi in prepadnimi stenami. Najvišji, za mnoge pa tudi najlepši, je urezan kot neosvojljivo obzidje visoke planote. V razgledni panorami večine vrhov zahodnih Julijcev, južno ležečih Karnijcev in Ziljskih Alp impozantne podobe Velikega Koritnika skoraj ni mogoče zgrešiti. Kot to velja za celotno verigo, se tudi Krniških skal, Konjskega špika in Velikega Koritnika

Vzpon na Konjski špik skozi dolino Winkeltal
Foto: Janja Lipužič

Krniška soteska/soteska Garnitzenklamm

Foto: Janja Lipužič

dotika Karnijska visoka pot, ki ima običajno italijansko (Traversata Carnica) in avstrijsko (Karnischer Hohenweg) različico.

Pričevanja iz prazgodovine

Karnijske Alpe so živa knjiga geologije. Med krajema Bistrice/Feistritz in Maria Luggau v Ziljski dolini, ki jo je v zadnji ledeni dobi pred približno 19.000 leti vse do višine 2000 metrov prekrival ledenik, je na sedemdesetih različnih mestih mogoče prepotovati skozi 500 milijonov let Zemljine zgodovine in občudovati zanimive geološke pojave. Redko kje v Alpah so se ohranili tako bogati fosilni ostanki nekdanjega živalskega in rastlinskega sveta. Strokovnjaki iz teh kamnin črpajo dragocena spoznanja o skrivnostih narave in razmerah v davni geološki preteklosti. Osnovni kamnini, iz katerih so zgrajene Karnijske gore, sta apnenec in škrljavec. Kamnine Krniških skal

Veliki Koritnik ima podobo mogočne trdnjave.

Foto: Janja Lipužič

so najmlajše v Karnijskih Alpah, stare "le" 240 milijonov let in datirajo v triasu. Malo starejši je Veliki Koritnik, zgrajen iz permskega apnenca.

Na območju Mokrin se nahajata dve od petih karnijskih geoloških poti – pot skozi Krniško sotesko/Garnitzenklamm blizu Šmohorja in krožna pot preko Auerniga/Monte Auernig, 1863 m, ki se dviga tik nad prelazom. Obe bomo obiskali tudi na naših izletih. Preostale najdemo zahodneje, in sicer ob jezerih Zollner See in Wolayer See ter v okolici Laasa severno od Kötschach-Mauthena (Koče-Muta). Ob vseh geoloških poteh so nameščene informativne table, nekatere žal samo v nemškem jeziku. Tematika je obširno predstavljena v Geopark Centru v Dellachu v Ziljski dolini.

Koordinate planinskih tur

Na Krniške skale, Konjski špič in Veliki Koritnik vodi veliko označenih

Krniške skale nad sedlom Kühweger Törl. Med ruševjem se vidi označena, a nezavarovana pot, ki po severozahodnem grebenu pelje na vrh.

Foto: Janja Lipužič

Žičnica Millennium Express

Spodnja postaja se nahaja v kraju Tröpolach približno deset kilometrov zahodno od Šmohorja. Preko vmesne postaje na planini Tressdorfer Alm, 1590 m, pripelje do vrha smučišč na sedlo Madritschen Sattel. Od sredine junija do konca septembra vozi vsak dan med 9. in 16.30 uro.

in neoznačenih poti, od takšnih, ki jih lahko priporočamo družinam z otroki, do ferat vseh težavnosti in bolj ali manj resnih alpinističnih smeri. Pestrost vzponov in sestopov na vrhove ter bogata turistična infrastruktura kar napeljujejo k ideji o mini hribovskih počitnicah. Poživite jih lahko s kakšnim gorskokolesarskim izletom, tečajem športnega plezanja (v Šmohorju je dvorana s 60 smermi z ocenami od 4 do 8a) ali obiskom naravnih plezališč.

Nespodobno visoko pod Krniške skale poleti vozi sedežnica, a petinštiridesetminutni vzpon do vrha najbrž ne sodi v kategorijo gornjskih presežkov, razen morda za nadobudno mladino. Če imate kaj izkušenj s plezanjem težavnosti I. stopnje, se na razgledni

vrh podajte po razgibanem, ne preveč izpostavljenem severozahodnem grebenu s sedla Kühweger Törl. Tam uradnih oznak sicer ni, vendar so rdeče pike in stezica skozi začetno ruševje dobro vidne. Najbolj navitim in pravovernim hodcem predlagam vzpon iz doline skozi Krniško sotesko do sedla Kühweger Törl in prečenje s sestopom po normalni poti. Če temu dodate še krožni povratek mimo planine Garnitzen Alm, ste opravili eno velikopoteznejših tur na Mokrinah. Ker časovno nikakor ni od muh, za vsak slučaj pomislite še na alternativno možnost sestopa.

Zgodaj poleti se travniki pod Krniškimi skalami razbohotijo v živopisan rožni vrt. Prav tam in nikjer drugje v Alpah je svoje idealno rastišče našla modra alpska zvončnica, ki jo je v 18. stoletju odkril botanik Wulfen, po katerem je dobila imenitno zveneče ime *Wulfenia Carinthiaca*. Julija je v polnem razcvetu in takrat ji na Mokrinah posvetijo poseben praznični dan. Če ga zamudite, si wulfenijo lahko ogledate tudi v ljubljanskem botaničnem vrtu.

Konjski špič (levo) in Veliki Koritnik s pobočja Krniških skal Foto: Vladimir Habjan

Tudi na Konjski Špič so poti speljane po dolgem in počez. Kar trije od skupaj štirih pristopov vodijo iz doline Winkelatal. Na njenem začetku se odcepi pot proti sedlu Pridola/Sella della Pridola in doseže vrh po zahtevnem grebenu čez Crete di Pricot, 2252 m. Ta je celo nekaj metrov višja od našega glavnega cilja. Tura še pridobi na zanimivosti in težavnosti, če jo začnete na Malvuericu/Malurch (po Pogačniku tudi Mali vrh), 1899 m, vzhodno od Pridole. Po severni steni poteka označena, a nezavarovana plezalna smer II. stopnje, imenovana Fausto Schiavi. Brez posebnega naprežanja boste nanj stopili po običajni poti s sedla Rudnig Sattel/Sella di Aip, 1942 m, ki leži na skrajnem zahodu ob robu smučarskih terenov. Ko boste ošvrknili zemljevid, se vam bo razkrila povezava z dolgo dolino Val Pontebbana na italijanski strani, in z njo ... Raziskovalne duše bodo že vedele, kaj mislim.

Veliki Koritnik proti severu in zahodu spušča dva ostroroba stranska grebena. Zahodnega zaključuje 2046 metrov visoki Zottach Kopf. Kot samostojen cilj je nahitreje dostopen z juga s planine Rattendofer Alm, 1535 m, ki ima solidno cestno povezavo z dolino. Za lažje plezanje ferate (težavnost A/B)

skupaj z nezahtevnim sestopom ne boste porabili več kot dve uri in pol.

Dva markantna stolpa, Torre Clampil, 2079 m, in Torre Winkel/Winkelturm, 2040 m, južno od zgornje postaje gondole, sta ljudem vrsto let burila domišljijo. Opremljevalci zavarovanih plezalnih poti so leta 2007 trasirali slabih 200 metrov dolgo ferato, po težavnosti najtežjo v tem delu Karnijskih Alp. Poznavalcem bo oznaka D/E povedala vse, meni vse-kakor dovolj, da na besedo verjamem tistim, ki so se potili v njeni mestoma previsni vertikali. "Hudoo," pravijo – karkoli že to pomeni. Zasilnih izhodov nima, zato se nanjo ne podajajte brez izkušenj ali spremstva. Manj zahtevna ferata v vzhodnem delu stolpa Winkel se giba v območju B-ja s ščepcem C-ja. Primerna je za sestop in za vse, ki jim (še) manjka korajže za plezanje po abecedi navzgor. Izhodišče za obe je sedlo Madritschen Sattel.

Povsem brez klinov in težav poteka obmejna geološka pot po razglednem travnatem slemenu. Z ene ali druge strani prelaza se prek Auerniga, 1863 m, nadaljuje daleč proti vzhodu na Kronalpe/Monte Corona, 1832 m. Od tam se spustite južno na karnijsko transverzalo do planine Ofenalm/Malga For, za promet zaprta makadamska cesta vas mimo planine Auernigalm pripelje nazaj na izhodišče. ●

INFORMACIJE

Dostop: Na prelaz Mokrine se pripeljemo z avstrijske ali italijanske strani. Slovensko mejo prečkamo v Ratečah in se skozi Trbiž, nato pa po avtocesti ali regionalni cesti peljemo do Pontebbe. Pred mostom sredi naselja zavijemo desno proti prelazu (oznaka). Do Pontebbe se lahko z juga pripeljemo tudi po avtocesti Nova Gorica–Videm–Pontebba. Tik pred Trbižem zavijemo desno na regionalno cesto proti Avstriji, ki povezuje Kanalsko in Ziljsko dolino. V Arnoldsteinu/Podkloštru se priključimo na glavno cesto, ki pelje levo proti Šmohorju. Od tam je še približno osem kilometrov do odcepa levo proti Mokrinam.

Čez prelaz Korensko sedlo se spustimo v Avstrijo in nadaljujemo skozi Ziljsko dolino proti Šmohorju, od tam je še osem kilometrov do odcepa levo za Mokrine.

Koče: Poleti so na planinah odprta številna gostišča in okrepčevalnice, na samem prelazu je tudi več hotelov. V kraju Tröpolach in okolici je veliko možnosti nastanitve v manjših penzionih in zasebnih sobah.

Literatura: Andrej Mašera: Čudovite Alpe. PZS, 2006; Andrej in Urška Stritar: Karnijska potepanja. Kibuba, 2006; Vid Pogačnik: Kar na Karnijce. Narava, 2011.

Spletne povezave: www.garnitzenklamm.at; www.geopark-karnische-alpen.at; www.nassfeld.at.

Zemljevida: Alpi Carniche Orientali, Canal del Ferro, Tabacco 018, 1 : 25.000; Naturarena Kärnten-Gailtal-Gitschtal-Lesachtal-Weissensee-Oberes Drautal, WK 223, Freytag & Berndt, 1 : 50.000

Prvič – in za dolgo ne več?!

Naš družinski planinski izlet

Besedilo: Mateja Pate

"Danes bi lahko šli na nedeljski izlet," sem oznanila nekega avgustovskega jutra, ko se je spet napovedoval vroč dan. Po večmesečnem hribovskem mirovanju, ko sem po večini obiskovala le do otroškega vozička prijazne vzpetinice, se mi je, opogumljeni od raznih poročil, kako se z majhnimi otroki *da* zahajati v višave, zdelo, da je Mlajši že dovolj velik, da se lahko končno odlepimo od cest in skupaj s Starejšo napademo tudi kakšno hribovsko potko. Družinski poglavar On začuda ni imel nič proti.

"Kam pa?"

"Na Obli vrh."

Vanji (v Obli vrh namreč) sem se zagledala spomladi, ko sem izkoristila enega redkih prostih trenutkov za lahni drnec po poti po robu planote. Na eni izmed vzpetin sem se zastrmela v prijazen hrib na drugi strani planote, ki je v morju zaobljenih gozdnatih vrhov deloval tako simpatično vabljivo s tisto golo zaplato tik pod vrhom.

"No, zrihtajte se, pa gremo."

("Zrihtajte se" v prevodu pomeni nahrani in obleci oba otroka, pripravi nahrbtnik, pa hrano in pijačo, rezervna oblačila, plenice, zaščito pred soncem, igračke za zabavo med vožnjo in kar je še takih reči ... Običajno bi revsknila kaj o koristnosti morebitne pomoči, tokrat pa me je utišal notranji glas: "Hej, ne bevskej, mar ni dosežek že to, da sploh gremo?")

Pestro še pred odhodom

Za začetek se je zapletlo pri osnovni opremi. Starejša se je odločila za svojevrstno planinsko opravo, oblekico z volančki (ne vem, ali je potrebno omeniti, da je bilo predavanje o obleki, ki pritiče cicibanki-planinki, zaman). S stoičnim vzdihom sem ji pod krilo nataknila dolge hlače, da je razno trnasto šavje ne bi preveč bodlo po golih bedrih. Ob omembi vožnje z avtom je navdušena potnica takoj začela navijati: "Mamica, se lahko peljem spredaj?"

(Sprednji sedeži imajo čudežno privlačnost in samo gospod Pisk¹ je

dovolj velika avtoriteta, da spravi dete na svoje mesto v otroški avtosedež; mislim, da ima za to zasluge predvsem njegov slavni zapor za lumpe.) Medtem ko sem na kup znašala vse potrebno, je grozilo, da bo vprašanje ponavljala v nedogled, zato sem jo premotila z namigom, naj premisli, kaj bo vzela s seboj na izlet. Sledil je zaplet št. 2 v zvezi z opremo. Resda še nimamo čisto pravega planinskega nahrbtnika, ampak namesto njega zares nisem imela v mislih nekdanje šolske torbice, v katero je Starejša po kratkem premisleku nabasala za spodobno planinsko turo neobhodno potrebne reči, kot so knjige, sestavljanke in barvice. Ko se mi je že zdelo, da bo odhod od doma vendarle gladko stekel, se je ob pogledu na ostalo prtljago na obzoru pokazal vihar: "Mamica, jaz se bom nosila v nahrbtniku! Ne bom hodila, ker me bodo bolele nogice!" (*Kako neverjetno sposobnost predvidevanja ima lahko še ne triletni otrok, ha?*) Verjetno ni treba posebej poudariti, da je bil nahrbtnik namenjen nošnji Mlajšega, ki se je medtem, ne vedoč za protestno razpoloženje, mirno pustil voziti v triciklu okoli hiše ... Moška sta pač "čakala babe, da se uštimajo".

Buren začetek hoje

Po še šestnajstih vprašanjih, zakaj ne sme sedeti spredaj, smo se končno vsi na svojih mestih izhodišču. Med opremljanjem za pohod je Starejšo ob pogledu na nahrbtnik (in Mlajšega v njem) spet popadla ihta in v (*oh, kako*

znanem ...) sitnem joku je zahtevala svojo pravico: "Jaz se bom nesla v nahrbtniku, jaaaaz ..."

Že sem hotela začeti z razlago, da smo si zadevo zamislili drugače, ko sem se spomnila modre misli, da je razumsko prepričevanje tako majhnega otroka približno enako učinkovito, kot če bi se na Titaniku presedla z enega sedeža na drugega, zato sem ubrala drugačno vižo. Nedaleč stran je stala lična lesena lopa.

"Poglej, kako čudovita hiška! V njej so zagotovo doma gorske vile!"

(*Kako domiselni poskus preusmeritve pozornosti, ha? A začuda je učinkoval – no, vsaj nekaj minut ...*)

"Kje pa?" Jok je v hipu prenehal. A že čez nekaj trenutkov, ko smo s ceste zavili na stezo, je bilo miru konec.

"To je grda pot, nočem iti tukaj, gremo nazaaaj!" se je drla Starejša, ko sem jo za roko vodila po, hm, res nekam strmi poti. Vse bolj je kazalo, da bo poskus družinskega izleta neslavno propadel že na samem začetku, zato smo pač prešli na rezervni scenarij: Starejša je ob vreščanju, da je pot grda in da ne gre nikamor, romala k tatku v nahrbtnik, Mlajši pa v kengurujčka v varno zavetje maminine naročja. Varno, hm, no ja ... Pot je bila prava drsalnica, gladke skale so bile prekrite s kot poper suho zemljo in z debelo preprogo listja, moj korak pa je bil vsled zanemarjanja hoje po razgibanem terenu nekam negotov. Ampak – saj dete ne ve, kaj je nevarno, še kar dobre volje je brundal in grulil takole pripet name in kazalo je, da bo vsaj eden kolikor toliko mirno prenesel sprehod do vrha. Tako se mi je namreč zdelo – da bo do vrha lep sprehod v zavetju bukovih dreves. Če odštejem strm začetek, je izgledalo še kar obetavno. Starejša se je sčasoma unesla, kdo ve, kaj ji je On natrosil, spet kaj neslanega, recimo kako se mama boji medvedov, in kmalu sta nama izginila izpred oči.

Vroč nadaljevanje

Dan se je nagibal proti poldnevu, ko smo se izvili iz prijetne sence gozda in stopili na razdrapan kolovoz pod žgoče sonce.

¹ Policist iz risane serije Nodi.

Na Otlškem Maju, v ozadju Obli vrh

Foto: Mateja Pate

"No ja, bolj modro bi bilo, če bi se izleta lotili v kakšnem manj vročem letnem času (*ali vsaj hladnejšem delu dneva?!?*)," mi je rojilo po glavi in že sem hotela predlagati, da se obrnemo in vrnemo kdaj drugič, pa me je (spet) ustavil notranji glas: "*Ne trapaj, danes je pri volji za izlet, kdo ve, kdaj bo naslednja priložnost!*" (Življenje me je počasi le naučilo, da se podarjenemu konju ne gleda v zobe in da je treba zgrabiti priložnost, ko se pokaže.) Zato sem pač naredila senco Mlajšemu, ki se je mirno igral z mojimi sončnimi očali, in poskušala ne posvečati preveč pozornosti hrbtu, ki je z (*oh, kako znamo* ...) bolečino vedno bolj opozarjal na neugodje. Čez nekaj sto metrov smo kolovoz zamenjali za slabo uhojeno pot, ki je vodila čez strmo golo pobočje proti vrhu. Z utežjo v naročju se je moj tempo pod žarečo kroglo na nebu približal himalajskemu: deset korakov, počitek, pet korakov, počitek ... (kombinacije korak-počitek-korak-počitek ... si zaradi nevarnosti sončarice nekako nisem upala privoščiti). Mlajšemu ta moja poskočnost očitno ni bila najbolj pogodu, in ko sem okoli poldneva stopila na - hm, kdo bi si mislil - skoraj povsem goli vrh, je že kazal znake nevarno slabe volje. Čepenje med bodljikavo travo pod skrivenčenimi *tršči*² mi ni najbolj dišalo, zato smo se stisnili na pol kvadratnega metra sence za nahrbtnikom. Mlajši

je ob prisilnem mirovanju hitro preklopil na pošteno sitnobo; edino zdravilo je bil kozarček, v katerem je bil napitek za Starejšo, ki pa ga je seveda ravno tisti trenutek neizogibno potrebovala ... in je bil spet *kažin!* Sonce nas je pražilo, še osvežilni vetrc, ki tako rad potegne čez planoto, se je potuhnil, *mula* sta nergala, On je že rahlo razdražen stopal sem in tja - ponujal se je torej čudovit prizor družinske planinske idile ...

Nazaj domov!

Da ne bi vse skupaj izpadlo preveč kičasto (in da se ne bi scvrli), smo se raje hitro pobrali z vrha in v naglici povsem pozabili ovekovečiti svoj podvig. Medtem ko sem spravljala skupaj stvari, ki nam jih je uspelo v tem kratkem času raztresti naokrog, si je On oprtal nahrbtnik z jokajočim in opletajočim Mlajšim, Starejša pa se je uspela rešiti vseh oblek ob vzklikanju njej očitno silno simpatičnega stavka iz risanke Heidi: "Ne morem tekati z vsemi temi oblekami!"

"Mama, sem lahko Heidi?" sem poslušala, ko sem jo tlačila nazaj v oblačila. On se je s še vedno tulečim Mlajšim že spuščal proti odrešilni senci, ko sem (*z avtoritativnim starševskim glasom* ...) opozarjala s kamna na kamen (*kot Heidi* ...) skakljajočo Starejšo, naj gleda pod noge in naj mi vendar da roko. Vnema za samostojno hojo je popustila čez nekaj trenutkov, ko se je zložna pot spet prelevila v strmo drsalnico po prahu in listju: "Mamaaa, drsiiii!" in že se me je držala kot klop v naročju, medtem ko sem, z eno roko držeč njo in z drugo njeno torbico, lovila

ravnotežje po travnati strmali. Po kratki epizodi bentenja je možato pristopil On in vzel cvilečo Starejšo v naročje, da sem se, oropana vseh bremen, počutila lahkotna kot ptica ... a ne za dolgo. Prešinilo me je namreč grenko spoznanje, da Mlajši nemara trpi zaradi odtujenosti od matere, zato sem si ga kot skrbna roditeljica oprtala sama - in glej čudo, po nekaj metrih je mili jok prenehal in prešel v navihano hahljanje, ko me je mali ves srečen začel vleči za lase ... Bližje ko smo bili avtu, večja se je zdela harmonija, v kateri smo korakali po izsušeni travi, da je kar škrtalo pod nogami: Mlajši je občasno veselo zacvilil, Starejša je ob moji glasbeni spremljavi skakljala po potki (*kot Heidi* ...), On pa si je vidno oddahnil, da se izlet bliža koncu. Še nekaj podobnih dogodivščin, pa se bo morda (z malo sreče, če me dokončno štihne v križu ...) vsaj za nekaj časa izognil zahajanju na planinske izlete s svojo mladežjo ...

Epilog

Prepričala sem se, da z otroki *je* mogoče hoditi v hribe (pa saj menda to, dragi bralci, tako ali tako veste), da pa to v starostnem obdobju, v katerem sta bila ob času izleta naša dva, ni prav pretiran užitek. Morda imajo drugi za hribolazenje zagreti starši boljše živce, potrpežljivejše otroke, več vaje (ki dela mojstra) in izkušenj, ampak - kakorkoli obračam, se ne morem znebiti občutka, da je z radostmi hoje po hribih v družbi zelo majhnih otrok tako kot s tistimi "radostmi" materinstva, o katerih "od sreče prekipevajoče mamice" ponavadi ne govorijo, vsaj ne na glas ... ○

² Drevesi.

Treking, kjer se je zgodilo skoraj vse

"Hribolazenje po kitajsko"

Besedilo: Mateja Komac

"Prvič, zadnjič in nikoli več," je bila moja prva izjava, ko sem po skoraj teden dni dolgem potovanju in hoji s tremi kitajskimi znanci izstopila iz džipa in se od njih poslovila. Končno sem se spet počutila svobodno in varno in prav nič nisem zavidala tibetanski študentki ZuoMa, ki se je z družbo peljala še celih 800 kilometrov do našega izhodišča, Kunminga.

Na Kitajskem

Kitajska ne ponuja številnih možnosti samo na tako razvpitem gospodarskem področju. Množica privlačnih gora je še eden izmed njenih adutov. Le malo kje na svetu je toliko deviških vrhov kot v tej deželi. Alpinizem je še v povojih, planinarjenje pa med Kitajci zaenkrat ni preveč priljubljeno in razširjeno. Edine množično obiskane so svete gore budistov (le vznožja, vrhovi so namenjeni božanstvom) in daoistov, ki jih obiskujejo verniki z vsega sveta. Sicer pa se kitajski meščani veliko raje na svoj cilj pripeljejo z avtomobilom in nimajo želje po odkrivanju neraziskanega sveta. Na podeželju pa se ljudje v visokogorje povzpnejo le, če jih v to prisili boj za preživetje.

Navkljub vsemu povedanemu se v zadnjih letih stvari nekoliko spremenjajo. Mladi Kitajci iščejo alternativo svojemu vsakdanjemu življenju in se odločajo tudi za hribolazenje ali celo plezanje. Delež teh ljudi pa je še vedno majhen, kar nam pove podatek o razmerju tujcev in Kitajcev v redkih planinskih kočah, ki se nahajajo pod vrhovi. Nočitev tujcev je, v primerjavi s kitajskimi, kar devetkrat več (na splošno je po Kitajski precej več domačih kot tujih turistov).

Odločitev je padla - gremo v gore Yunnana

Yunnan je ena izmed dvaindvajsetih kitajskih provinc in leži na jugozahodnem delu države. Meji na Mjanmar,

Treking po gorah province Yunnan na jugozahodu Kitajske Foto: Mateja Komac

Laos in Vietnam. Mnogi to provinco imenujejo zelena oaza na jugu Kitajske, njeno glavno mesto Kunming pa je poznano kot mesto večne pomladi in leži 2000 metrov nad morjem. Celoletne pomladanske temperature in prijetno vzdušje v mesto privablja številne izletnike iz Kitajske in tujine. Oboji že nekaj časa odkrivajo tudi ostale dele te gorate province. To sva si v času zimskih počitnic oziroma kitajskega novega leta, ki se orientira po luni in ga praznujejo v januarju ali februarju, zaželela tudi s sošolcem Blažem. Že kak mesec prej sva se dogovorila s kitajskimi prijatelji iz plezalskih vrst, da se skupaj povzpnejo na nekaj čez 5000 metrov visok hrib Haba. Kunminški plezalci so eni izmed tistih, ki so na Kitajskem orali ledino. V mestu Fumin v bližini Kunminga so s pomočjo Američana Boba Mosleyja in mojega takratnega sopotnika Blaža Germeka opremili prek štirideset plezalnih smeri (do danes jih je že krepko čez sto), v mestu pa so

uredili dve umetni steni. Fantje so se treninga lotili zelo resno, kar se kaže v njihovem hitrem napredovanju. Spogledujejo se tudi z alpinizmom in hribi, vendar se jih zaenkrat resneje lotevajo le nekateri izmed njih. Zato so bili toliko bolj veseli, da sva se jim nameravala pridružiti pri njihovem naslednjem projektu – zimski osvojitvi Habe. Ker smo v Fuminu skupaj preživeli večino vikendov, srečevali pa smo se tudi v klubu z umetno steno, smo postali dobri prijatelji. Žal so se naši načrti o skupnih novoletnih počitnicah kljub skrbnemu načrtovanju izjalovili. Dva izmed fantov sta se manj kot teden pred načrtovanim odhodom poškodovala, druga dva pa sta se odločila, da brez njiju ne gresta na pot. Z Blažem sva se odločila, da kljub temu poizkusiva.

Naključje

S tem, ko sva ostala brez sopotnikov, sva ostala tudi brez nekaj nujno potrebne opreme, zato sva se odpravila po kunminških alpinističnih trgovinah. V eni izmed njih sva spoznala

Otvorjeni kot novoletne jelke smo po dolgem pakiranju nahrbtnikov končno krenili na pot.
Foto: Mateja Komac

zgovornega prodajalca Donga. Ko je slišal, kam nameravamo, nama je izdal tudi svoje načrte in naju povabil zraven. Z dvema prijateljema so najeli kombi z namenom, da se že naslednjega dne odpeljejo proti severu Yunnana, v ZhongDian, in naredijo nezahteven štiridnevni trekking okoli gore Bala, pri čemer bi šli najvišje nekaj čez 4000 metrov. Izhodišče je bilo skoraj isto kot najino, vedela sva, da bova pred vzponom na Habo potrebovala aklimatizacijo, in nisva še imela avtobusnih kart, ki jih je na Kitajskem v času praznikov in počitnic skoraj nemogoče dobiti. Povabilo je bilo mamljivo, a vendarle – človeka sva videla prvič v življenju, njegovih dveh sopotnikov pa še nikoli. Vzela sva si čas za razmislek in mu obljubila, da ga pokličeva. Bil je ravno predvečer kitajskega novega leta, zato ura ni bila pomembna. Po mogočnih ognjemetih, s katerimi so nekaj deset minut osvetljevali cel Kunming, sva se odločila, da nimava česa izgubiti. Sporočila sva, da bova naslednji dan na dogovorjenem mestu.

Vsevedni Dong, bankirka MeiYing in optik YanSong

Prtljažnik kombija je bil že do vrha napolnjen, prav tako zadnji sedeži,

ko smo se namenili pobrat poslednjo članico naše odprave. Iz pogovora sva slučajno razbrala, da gre za osebo ženskega spola, in z zanimanjem sva pričakovala, kakšna bo naša nova sopotnica (deklet sicer v kunminški plezalni družbi skorajda ni). Ko se nam je pridružila, je v avtu postalo še bolj živahno in spustili smo se v zanimiv spoznavni pogovor. Vsi trije Kitajci so naju zasipali z vsemi možnimi vprašanji, tudi midva jim nisva ostala dolžna.

Donga sva poznala že od prejšnjega dne. Bil je nekakšen neformalni vodja celega popotovanja in ni skrival, da ima med njimi največ izkušenj s hribi. Kot prodajalcu v alpinistični trgovini mu je šlo kar dobro, zato si je večkrat lahko privoščil izlete v okoliške (na Kitajskem je okoliški radij tisoč kilometrov) gore. Pohvalil se je z nekaj uspešnimi vzponi in načrti za prihodnost. Že med vožnjo se je izkazalo, da se Dong rad pobaha, predvsem pa mora vedno imeti glavno besedo. Izgovorjava njegovega priimka Dong je ista kot izgovorjava pismenke za glagol "razumeti" v kitajščini. Ugotovila sem, da mu to ime še kako ustreza, saj je bila njegova najpogosteje izrečena beseda, ko nas je hotel prepričati

Večerja pri prijazni tibetanski družini v vasi Bala. Domačini so ravno praznovali tibetansko novo leto in tudi sosedje so prišli pogledat goste. Foto: Blaž Germek

v svoj prav: "Razumeš?!" ("*Dong le ma?!*").

Drugi član "odprave" je bil YanSong, ki je bil nekoliko mlajši od Donga. YanSong ni skrival, da s hribolazenjem nima izkušenj, in je bil pripravljen poslušati in upoštevati vsak nasvet. Ponosni očka triletne hčerke ima zelo rad hribe, vendar mu finance in služba ne dopuščajo, da bi jih obiskoval. Več dni skupaj je bil prost le v času kitajskega novega leta in okoli dneva mladosti v maju. Tokrat se je prvič odločil, da se poda na trekking in dopusta ne preživi s svojo ženo in hčerko. Pri uresničitvi njegove dolgoletne želje ga je družina podprla. Že nekaj let je delal v Kunmingu kot optik, pred tem se je ukvarjal z vodenjem kitajskih turistov v Mjanmar. Z Dongom sta se poznala šele par mesecev, MeiYing pa je, tako kot midva, tudi on spoznal šele na poti.

Za MeiYing se je kasneje izkazalo, da je Dongovo dekle. Tega v kombiju ni bilo slutiti. Prihajala je iz premožnejše družine in delala za okencem na banki. Na svoje delo je bila zelo ponosna, saj je to ena izmed bolj plačanih služb. Kljub dobri plači je še vedno živela doma in čakala na princa na belem konju. V višje gore se je tokrat podala prvič, prej je zahajala le na vrhove, po težavnosti primerljive s Šmarno goro (po nadmorski višini sicer precej višje). Med trekkingom je ugotovila, da Dong ni pravi zanjo.

Težave že med vožnjo

Prvi dan nas je čakalo petnajst ur vožnje in kljub temu, da smo se videli prvič v življenju, nam je tem

za pogovor počasi zmanjkalo. Dong je te kraje dobro poznal, zato nas ni skrbelo, da bi zašli. Vendar je do tega prišlo že sredi dneva na glavni cesti. S skupnimi močmi smo kmalu našli pravo pot, a ko se je spustil mrak in se je cesta spremenila v dobro utrjeni kolovoz, je obračanje postalo nekaj običajnega. Zaskrbelo me je, kako se bomo znašli šele v hribih. Na trekking se z Blažem nisva pripravljala, saj nama je Dong prejšnjega dne zagotovil, da območje dobro pozna. Ob odločitvi, da greva zraven, sva sprejela tudi to, da se ne vtikava v logistiko (za to niti ni bilo časa), temveč le slediva svojim "vodnikom". Pripravila sva se le za vzpon na Habo, ki je bila najin glavni cilj, za območje, kamor smo se podajali skupaj, pa nisva imela niti zemljevida. Vprašala sem, če ga oni imajo, pa je Dong ponosno povedal, da ne (ker ne obstaja), in poudaril, da mi lahko celo pot nariše, saj jo je natančno preštudiral. Glede na njegove orientacijske spretnosti na cesti mu nisem več čisto verjela in žal so se moji dvomi izkazali za utemeljene.

Premajhni nahrbtniki

Naslednji dan se je začela naša gorniška pustolovščina. Kljub temu, da smo avto pustili na nadmorski višini 2500 metrov in da je bilo sredi februarja, so bile temperature precej visoke, o snegu pa ne duha ne sluha. Kitajci so si pred začetkom hoje vzeli debelo uro časa za pakiranje nahrbtnikov. Ko so bili le-ti že dodobra zapolnjeni, je na tleh ostalo še nekaj vrečk hrane. Na nahrbtnike so si navesili dodatne vrečke, jogurte pa so si stlačili kar v žep. Zgledali so kot novoletne jelke in seveda smo se

morali čez pol ure ustaviti. Ne zato, da bi se okrepčali z jogurti, temveč zato, da bi njihovo vsebino spravili iz žepov. Naslednji dan se je isto zgodilo z jajci, na srečo so bila kuhana.

Še eno novo leto

Prvi dan nas je pot več ali manj po ravnem vodila do tibetanske vasi Shuikou. Kitajci so ugotovili, da so njihova bremena pretežka, in so najeli konja, naslednji dan, ko je pot za konja postala prestrma, pa gorskega nosača. Z Blažem sva se trudila kolikor toliko mirno sprejemati njihova premišljevanja in nenavadne reakcije. "Tolažila" sta naju lepa pokrajina in prijazni domačini, Tibetanci, v vaseh, skozi katere smo hodili in prenočevali. V vas Bala smo prišli ravno ob praznovanju tibetanskega novega leta, kar je bilo prijetno doživetje, saj so nas domačini veselo sprejeli medse. Uživali smo ob petju študentke glasbe ZuoMa (to je edini čas v letu, ko se vsi za nekaj dni vrnejo domov) in tudi ob malo bolj razglašenem petju ostalih domačinov. Praznovanje je potekalo ločeno za ženske in moške, združili so se šele pozno ponoči ob plesu. Poti na tem območju takrat še niso bile označene, pohodniki redki, v štirih dneh nismo srečali niti enega, zato so nas bili ljudje povsod veseli.

Težava na težavo

Zašli smo "še" drugi dan. Ob tem je neizkušena MeiYing skoraj zdrsnila v prepad. Na srečo jo je rešila veja in potem v pomoč iztegnjena YanSongova roka. Pri vsem skupaj je bilo najbolj zanimivo to, da nam je prejšnji večer domačin opisal pot. Sama sem opis le delno razumela, zato se nisem želela preveč pripraviti z Dongom, ko je na križišču poti zavil v drugo smer, kot bi jaz. A izkazalo se je, da je bil on tisti, ki je površno poslušal. Konec dober, vse dobro, po pol ure smo bili spet na pravi poti in skoraj pomirjeni med seboj.

A kaj, ko je zvečer prišlo do nove peripetije, ob kateri mi je bilo zelo težko ohraniti mirno kri. Prenočili smo med ostanki nekdanje vasi. Ena hiša je imela še streho in znotraj improvizirano ognjišče. Zakurili smo ogenj in pričeli s kuhanjem večerje. Vsi smo se posedli k ognju, saj je bilo

Sestop po prijetnem gozdu v malo manj prijetnem vremenu. Foto: Mateja Komac

zunaj mrzlo, pihalo je in rahlo snežilo. Dong je na pokrovki posode na ognju grel ribjo konzervo. Prosila sem ga, naj konzervo odstrani, saj bo sicer eksplodirala. Nasprotoval je, da se to že ne bo zgodilo, in jo postavil nazaj, ko sem jo jaz odstranila. Zgodilo se je čez pet minut – naredilo je *bum* in večina vsebine konzerve je pristala nikjer drugje kot meni v naročju.

Zadnji dan trekinga sva bila že bolj odločna, in ko so se hoteli v dolino spustiti kar ob strmem potoku, sva se raje odločila za svojo pot. Kasneje so nama povedali, da so se tudi sami vrnili do mesta, kjer smo se razšli, saj je potok prešel v slap. Po najinih stopinjah so se spustili v dolino, kjer sva jih čakala v zavetju vasi. Skupaj smo opravili še z zadnjim delom poti do avta. Pridružila se nam je ZuoMa, ki ji je prav prišel prevoz do Kunminga, kamor se je morala vrniti na študij. Do avta smo prišli, ko se je dan že dodobra prevesil v drugo polovico. Privoščili smo si še kopel v naravnih toplih vrelcih. Počasi je začinjalo snežiti, kar je sicer popestrilo naše namakanje, in nihče ni pomislil, da nam sneg na cesti lahko še kako ponovno spremeni načrte. No, mene je počasi začenjalo skrbeti. Vedela sem, da moramo prevoziti precej strm prelaz, preden pridemo do kraja, kjer sva želela z Blažem ostati. Dong me je miril, naj ne kompliciram, saj se sneg na asfalt tako ali tako ne bo prijel.

Za zaključek

Pa se je ponovno motil. Sneg se na asfalt ni samo prijel, ampak tudi

pošteno naložil. Naš najpametnejši sopotnik, ki je imel v rokah volan, je šele, ko je bilo že prepozno, priznal, da po snegu še ni vozil. Obtičali smo sredi klanca in nikamor več ni šlo. Zunaj je bila že trda tema, bili smo sredi ničesar, tako da nam ni preostalo drugega, kot da jutro pričakamo v mrzlem avtu. Dong ni želel ugasniti luči, tako da smo imeli zjutraj še izpraznjen akumulator. Na srečo so kmalu mimo prišli prijazni Tibetanci z džipom, nam pomagali iz zagate in naju kasneje v svojem domu v Zhong-Dianu še bogato pogostili. Ostala posadka je nadaljevala svojo pot proti jugu, midva pa sva naslednjih nekaj dni nesrečno čakala primerno vreme za vzpon na Habo. A to je že druga zgodba ...

Epilog

Opisana zgodba se je dogodila leta 2005. Danes do vasi Bala na 3500 metrov nad morjem pelje cesta, poti okoli vasi so označene, v soteski pod njo je bil zgrajen ogromen hotel. Kraj je pošteno spremenil svojo podobo.

Dong in MeiYing sta se po vrnitvi domov razšla. Meni je Habo uspelo osvojiti šele leta 2008 (brez kitajske družbe). Istega leta sem tudi nazadnje videla Donga, ki se je začel ukvarjati s športnim plezanjem in je ravno nekaj dni pred našim naključnim srečanjem preplezal svojo prvo smer z oceno 8a! Očitno je pri plezanju bolj uspešen kot pri hribolazenju, ki ga je opustil. Uradni razlog je pomanjkanje časa, najti si je moral namreč drugo zaposlitev, saj so njegovo alpinistično trgovino zaprli in na njenem mestu zgradili mogočen, moderen stanovanjski blok. ○

**NOVA KOLEKCIJA
JESEN-ZIMA**

**V TNF SHOP
NA SLOVENSKI 28,
NA TOMAČEVEM TER
V HALI 12 (BTC)!**

KONTAKT: 040 779 34 (Center)
031 64 06 53 (Tomačevo)

SHOP

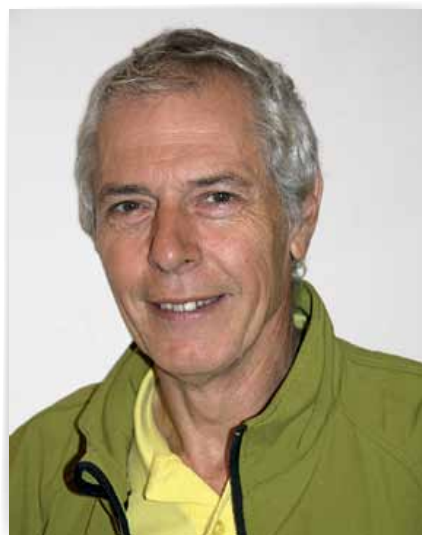
www.tnfshop.si

Tiste stezice, k' so včasih bile

Aldo Zubin jih trga pozabi

Besedilo: Marjan Bradeško

Če poti izginejo v robido in ni kje več hoditi, se ponavadi hudujemo ali obupujemo. Aldo Zubin, predsednik Obalnega planinskega društva (OPD) Koper, pa je s sebi podobnimi zagnanci prijel za orodje in se stvari – lotil. V zadnjem času so očistili številne zaraščene poti v Slovenski Istri in prav zato sem ga povabil na pogovor. Opravila sva ga na najboljši možni način – prehodila sva eno od poti, ki jih je iztrgal pozabi – Pot slapov v zaledju Slovenske Istre, v bližini Sočerge.

Aldo Zubin Foto: Marjan Bradeško

Ste predsednik OPD Koper, planinski vzgojitelj, turnokolesarski vodnik, tudi nosilec spominske plakete PZS. Kaj od tega najbolj?

Začel sem kot planinski vodnik in to področje mi je še vedno najbolj pri srcu, čeprav mi vodenje društva in delo na poteh vzameta veliko več časa. Druga velika ljubezen je kolesarjenje, ki ga v okviru kolesarskega odseka med prvimi v Sloveniji gojimo že od leta 1995 (od tedaj tudi vodim odsek). Prav slednje je izredno poživilo društveno življenje in povečalo prepoznavnost društva v lokalnem okolju, pa tudi širše.

Veliko predavate, ste tudi soavtor knjige ABC dejavnosti v naravi. Kako mlajšim generacijam predstavljate naravo?

Z mladimi se srečujem kot vodnik na poletnih planinskih taborih, ki jih pripravljajo prizadevni mentorji in vodniki mladinskega odseka. Svoje kolesarske izkušnje pa kot predavatelj predmeta "Vodenje in varnost skupine" posredujem udeležencem vsakoletnih tečajev za turnokolesarske vodnike pri PZS. Z veseljem posredujem svoje izkušnje, ki so se nabrale med več kot polstoletnim tlačenjem naše Zemlje z gojarji ali s kolesom.

Projekt Poti Mestne občine (MO) Koper je razlog, da danes hodiva po stari, znova objujeni poti. Morda najprej nekaj števil?

Pobuda za projekt Poti MO Koper se je leta 2010 porodila v Turistični organizaciji Koper, ki deluje v okviru MO Koper, izvedbo pa so zaupali našemu

društvu. Zamislil sem si ureditev krožnih kolesarskih in pešpoti, ki bi pokrile celotno območje Slovenske Istre in Kraškega roba in bi po najbolj zanimivih poteh povezale naravne in kulturne znamenitosti tega območja. Tako je nastalo 14 pohodniških in 11 kolesarskih itinerarjev, ki sem jih natančno dokumentiral. Med njimi so pobudniki projekta izbrali 9 pohodniških in 5 kolesarskih poti, ki so predstavljene v lični brošuri v več jezikih. Sledilo je delo na terenu leta 2011, čiščenje zaraščenih odsekov in označevanje poti. S 162 kilometri kolesarskih poti, ki potekajo večinoma po lokalnih in gozdnih cestah ter kolovozih, ni bilo posebno velikega dela, od skupno 95 km pešpoti pa smo morali očistiti in urediti kar 35 km, za kar smo porabili 450 prostovoljnih delovnih ur, saj so bili nekateri odseki skoraj neprehodni.

Ampak tamle sem videl tablo, ki omenja projekt Revitas.

To je bil naslednji projekt, ki je med drugim obsegal tudi obnovo opuščenih poti med vasmi in zaselki na območju od doline Dragonje do meje s Hrvaško in Movraške doline. Do danes smo očistili 17 km od skupno 22 km poti, ostanek bomo uredili do konca leta. Gre večinoma za nekdanje poti, ki jih domačini niso uporabljali tudi 30 in več let in so na nekaterih odsekih tako rekoč izginile v bujni vegetaciji, tako da smo imeli res težko delo, tudi dostopi do delovišč so bili ponekod dolgi in naporni. Vsem

nam, ki smo se trudili, pa so prav te poti najbolj pri srcu, saj na njih vlada nekakšna spokojnost minulih časov in nikakor nam ni žal za 697 urami, ki smo jih preživeli na skupnih akcijah. Pozornemu pohodniku sprehodi po teh poteh nehote vzbujajo občutke spoštovanja do velikanskega dela, ki so ga za skromno preživetje na skopi in težki istrski zemlji z golimi rokami opravili naši predniki in prav je, da se vsaj del te dragocene dediščine ohrani za bodoče rodove.

Kakšna je torej ekipa, oprema?

Za tako obsežno in zahtevno delo še tako velika mera dobre volje, ki je planinci premoremo v izobilju, ni dovolj, uspešna je lahko le dobro organizirana skupina visoko motiviranih prostovoljcev. Zato sem k sodelovanju povabil naše najbolj zveste člane, ki obvladajo tudi različna orodja, in ustanovil posebno 12-člansko delovno skupino za poti, ki se ji občasno pridružijo tudi drugi člani društva. Prav njim gre največja zahvala za uspešno realizacijo projekta Poti MOK, projekta Revitas, vzdržujemo pa tudi 170 km planinskih poti in odsek Parencane od Bertokov do meje z Italijo. Najprej sem poskrbel za osebno zaščitno opremo, nato za kopico ročnega orodja in "težko oborožitev". V delovni skupini imamo tudi strokovnjaka za kmetijsko mehanizacijo, ki je obnovil štiri podarjene motorne žage in tri nahrbtnne kosilnice, po vsaki akciji pa poskrbi za brušenje verig, potrebna popravila in

redno vzdrževanje. Nabavili pa smo tudi nekaj nove opreme: pihalnik za čiščenje Poti zdravja, manjši mulčar za motokultivator, nahrbtno kosilnico z žago za visoke veje in rabljeno strižno koso.

Menda imate še nek poseben stroj?

Za prevoz vse te opreme, goriva in najnujnejšega orodja in rezervnih delov po težko prehodnem terenu sem predelal motokultivator pokojnega očeta v pravega "terenca" z nekakšnimi gosenicami in ročnim vitlom. Dodal sem tudi manjšo razstavljivo prikolico, ki sem jo izdelal prav za naše potrebe, in s tem strojem premagujemo nemogoče terene. Močno nam olajša delo, saj so nekatere poti relativno dolge in strme, tako da je prenos opreme res težaško delo, posebej po nekaj urah intenzivnega garanja.

Kako pa poteka delo?

Način dela se razlikuje glede na stopnjo poraščenosti. Zatravljene površine in drobno podrast odstranjemo s košnjo in mulčanjem. Na več let ali desetletij zapuščenih poteh pa sta na čelu skupine dva izkušena kolega z motorno žago, nekaj pomočnikov odstranjuje odrezano vejevje in ga odlaga na določena mesta, sledi hrbtna kosilnica in "pehota" s škarjami, vilami in grabljami, ki dokonča delo z vegetacijo, odstrani navaljeno kamenje ali podrte dele zidov. Prav pri zaključnih delih, kjer sta potrebna potrpljenje in natančnost, so nepogrešljive ženske predstavnice v skupini. Izkopljemo ali popravimo tudi kakšen jarek za odtok meteorne vode, ki na poteh povzroča prava razdejanja. Delo na zelo zahtevnem terenu povzroča veliko obrabo materialov, okvare strojev in orodij, pokurimo veliko goriva, kar vse skupaj povzroča občutne materialne stroške. Te pokriva MO Koper, za kar se ji v imenu vseh, ki bomo te poti uporabljali, najlepše zahvaljujem.

Vse vaše prostovoljno delo je zelo učinkovito?

Predhodno si ogledam teren in pripravim natančen načrt dela, predvsem pa seznam potrebne opreme, zato nimamo "mrtvih časov". Ker ne delamo za denar, ampak "za dušo", se vsi močno trudimo, "zabušantov" ni, niti *čik-pavz*, ker med nami ni

nobenedga kadilca. Pogled na lepo urejeno pot ob povratku pa je veliko zadoščenje in plačilo za vložen trud. Ne smemo pa pozabiti, da bo potrebno vse te poti v bodoče tudi redno vzdrževati, sicer bodo kmalu spet izginile v vegetaciji, ki je v naših krajih še posebej bujna, tako da prostovoljcem OPD zagotovo še dolgo ne bo dolgčas.

Kako na vaše delo gledajo domačini?

Vsako odpiranje dejstva za turistične in rekreacijske dejavnosti je na nek način dodatna obremenitev občutljivega okolja, na drugi strani pa vrača nekaj življenja v te dolgo pozabljene kraje, kar daje lokalnemu prebivalstvu nekaj možnosti za razvoj in vsaj skromen zaslužek s prodajo imenitnih sadov Slovenske Istre. V zadnjem času je strahu pred "forešti", kot domačini šaljivo imenujemo obiskovalce, vedno manj, in tudi naše delo je, vsaj od večine in uradnih predstavnikov krajevnih skupnosti, s katerimi zgledno sodelujemo, dobro sprejeto. Najbolj pa smo veseli, ko se nam domačini pridružijo na naših delovnih akcijah ali nas ob koncu pogostijo s kozarčkom odličnega vina. Nekatere očiščene poti jim bodo koristile za dostope do parcel in pri obnovi zapuščenih oljčnikov in vinogradov. Vsi po vrsti pa se čudijo naši organiziranosti, opremljenosti in učinkovitosti, saj se kot "specialna enota" s kombijem, ki vleče prikolico z motokultivatorjem in vso ostalo opremo ter avtomobili, če je skupina večja, pripeljemo čim bliže delovišču, v nekaj minutah razložimo

prikolico, sestavimo "terenca" in nanj naložimo vse potrebno – in že lahko začnemo z delom.

Na katero lepo pot Slovenske Istre bi povabili pešce?

Najbolj so mi všeč slikovite in zelo razgibane stare in na novo urejene poti na območju Sočerge. Tu je na majhnem prostoru zbranih kar nekaj čudes narave, ušesa Istre z naravnim mostom, izvir v Mlinih, slapovi na hudournikih, slikovite vasi, skrbno obdelani oljčniki in vinogradi, globoke grape in senčni gozdovi pa tudi mojstrovine človeških rok, obrambni stolpi Starci, sakralni objekti, značilni primerki istrskega stavbarstva. Sicer pa Istra obiskovalcu radodarno razkazuje svoje čare v vseh letnih časih, še posebej pa jeseni, ko zažarita ruj in vinska trta v vseh odtenkih rumene, oranžne in rdeče med svetlo zelenimi zaplatami listavcev in temno zelenimi odtenki iglastih gozdov.

Kam pa bi šli s kolesom?

Za kolesarje je zanimivo kar celotno območje, od obalnega pasu s Potjo zdravja ali Parencano na trasi nekdanje ozkotirne železnice Trst–Poreč, preko Šavrinskega gričevja do Kraškega roba in planote nad njim. Bolje pripravljeni kolesarji pa lahko doživijo nepozaben dan na grebenu od Kojnika do Kavčiča ali ob vzponu na Slavnik, kjer gotovo ne bodo sami, saj je to zelo priljubljen kolesarski cilj. Vsak bo lahko našel nekaj zase, od lahkotne vožnje po asfaltnih poteh do resnih tur s polno vzmetenimi kolesi. Tudi vremenske

Slap Veli vir Foto: Marjan Bradeško

razmere so za kolesarje skoraj idealne, saj razen ob močni burji in redkih res mrzlih dneh omogočajo vožnjo preko celega leta.

Kako vidite sobivanje planincev in kolesarjev, posebej na tistih, za kolesarje bolj adrenalinskih poteh? Tam, kjer mi, planinci, kolesa tako rekoč ne pričakujemo.

Veliko je govora o pojavu kolesarjev na planinskih poteh, pojavljajo se upravičeni pomisleki in pretirani strahovi. Kot pri vseh novostih velja tudi tu, da se nobena juha ne poje tako vroča, kot se skuha. Velika večina turnih kolesarjev namreč za svoje aktivnosti uporablja gozdne ceste, kolovoze in vlake, le redki tehnično in fizično nadpovprečno usposobljeni se odpravijo na zahtevnejše poti, tako da tam tudi v bodoče ne bo kakšne posebne gneče. Poleg tega bodo res zahtevne poti vedno zaprte za kolesarje, tiste pa, ki to omogočajo, pa bodo za dvonamensko uporabo določene le s soglasjem upravljalca poti in lastnika zemljišča na podlagi normativov in priporočil PZS in državnih organov. Na tečajih za turnokolesarske vodnike udeležence seznanjamo s tehniko vožnje, ki ne pušča sledi in ne povzroča škode na poteh, ter s pravili obnašanja iz kodeksa turnega kolesarja. Eno najpomembnejših določa, da ima na planinski poti vedno prednost pešec. Tako, kot se najdejo, na srečo sicer redki, nesramni planinci, se bo pojavil tudi kakšen predrzen kolesar, temu ni moč ubežati, saj tudi na cesti nismo vsi vzorni udeleženci v prometu. S strpnim in spoštljivim odnosom obeh skupin je sožitje na planinskih poteh

lahko dosegljivo. Konec koncev smo vsi občudovalci in ljubitelji gorskega sveta, le da ga obiskujemo na različne načine.

Primorska se zdi zanimiva pohodniška možnost. Le da je tu veliko cest, ki jih pešci nimamo radi.

Predvsem obalno območje in neposredno zaledje je močno poseljeno in prepredeno z gosto cestno mrežo in še veliko bolj razvejano mrežo kolovozov in stez, ki povezujejo vasi in zaselke in omogočajo dostope do kmetijskih zemljišč in gozdov. V preteklosti so te poti domačini vsakodnevno uporabljali in jih redno vzdrževali, z opuščanjem kmetijske dejavnosti in selitvijo v mesta v preteklih desetletjih pa so mnoge utonile v pozabo. Danes so nekatere popolnoma opuščene, zaraščene in marsikje komaj sledljive, za pohodnike in kolesarje pa še posebej zanimive, saj obnovljene omogočajo gibanje v neokrnjeni naravi, v miru in tišini. Te njihove velike vrednosti so se začeli zavedati v lokalnih skupnostih, občinah in lokalnih turističnih organizacijah, saj revitalizacija teh poti omogoča oživiljanje podeželja in daje možnosti za delovanje gostinskih objektov in turističnih kmetij, ki se tu počasi pojavljajo. Zato je bilo kar nekaj najzanimivejših poti vključenih v različne projekte obnove, ki se financirajo tudi s sredstvi Evropske unije, in na teh delamo tudi mi. Nekaj so jih obnovili domačini in gozdarji, še veliko pa jih bo moralo počakati na boljše čase.

Kako pa je sicer s planinstvom na obalnem območju?

Čeprav živimo daleč od visokih gora, je planinarjenje in tudi smučanje med prebivalci Slovenske Istre močno prisotno, saj OPD Koper, ki združuje

skoraj 700 članov, deluje že od leta 1949, pred nekaj leti pa je zaživelo tudi planinsko društvo v Piranu in pred kratkim tudi Obalni alpinistični klub, ki so ga ustanovili nekdanji člani našega alpinističnega odseka. Prizadevni vodniki in mentorji širijo planinsko idejo med mladimi v vrtcih in osnovnih šolah in jih vzgajajo v spoštljivem odnosu do narave in za varno gibanje v gorah, tako da me za bodočnost ne skrbi. Občutek imam, da vse več ljubiteljev narave, ne nujno samo planincev, vedno bolj odkriva tudi Istro in področje nad Kraškimi robom, da o Krasu niti ne govorim. Posebno tisti, ki pozimi ne obiskujejo višjih gora, najdejo tu skoraj neomejene možnosti udeleženja, peš ali pa s kolesom. Morda pa bo kdo prav s Slavnika, ki v jasnih dneh ponuja veličastne razglede na Julijske in Kamniške Alpe, pa tudi na karnijske vrhove in Dolomite, zagledal svoj naslednji visoki cilj.

Je tu priložnost za večdnevno pohodništvo?

Območje je dovolj veliko in zanimivo tudi za večdnevne ture ali krajši dopust, saj poleg omenjenih 170 km planinskih in 120 km tematskih poti MOK in Revitas premore še urejene poti na območju izolske in piranske občine, da neoznačenih in kolesarskih poti niti ne omenjam, verjetno pa bo to področje zaradi lahke dostopnosti po razviti cestni mreži še naprej cilj večinoma enodnevnih obiskovalcev. Avtocesta je te kraje močno približala ostalim predelom Slovenije in obmejnim pokrajinam. Prenosovanje je možno v koči na Slavniku, na turističnih kmetijah, predvsem pa v turističnih objektih ob obali.

Medtem sva prišla na cilj krožne Poti slapov, nazaj v Sočergo. Kako je na zaključku, ko pot očistite?

Po končanem delu naložimo vso "ropotijo" na prikolico in se odpeljemo do prve gostilne, kjer se odlično prileže kozarec soka ali piva, saj so naše akcije predvsem družabna srečanja z obilico veselja in humorja. Včasih nas na svoj dom povabi tudi kakšen prijazen domačin.

Tudi z Aldom Zubinom sva zavila k prijatelju Milanu Palčiču v njegovo gostilno v Sočergi, kjer smo ob tradicionalni istrski jedi, domačih fužih, še dolgo obujali spomine na stare poti – ki so znova med nami. Po zaslugi neutrudnega Alda Zubina. ◉

Alpinizem in mi

Medčloveški odnosi v gorah

Besedilo in foto: Vanja Sossou

Alpinistična dejavnost v okviru planinstva je nedvomno tista dejavnost, s katero se človek lahko do popolnosti približa gori. Pri tem je človek neizprosno izpostavljen vsem pozitivnim in negativnim naravnim zakonitostim, ki to popolnost urejujejo. Alpinistična dejavnost pa je prežeta tudi s številnimi psihološkimi in medčloveškimi dinamikami. Če za trenutek odmislimo vrhunski alpinizem, katerega dejanje je ciljno naravnano in preko prvenstvenih smeri usmerjeno k uspehu, je v amaterskem alpinizmu le drugače. Včasih se zgodi, da človek lažje naveže pogovorne stike s sočlovekom v steni kot med množičnim pohodom na Triglav.

Že sama izbira smeri med alpinističnimi začetniki nastane z iskanjem razpoložljivih informacij, ki danes krožijo po številnih plezalskih forumih na spletu. Večino tehničnih podatkov o težavnosti in opremljenosti smeri pa si plezalci še vedno izmenjujejo v obliki besedne interakcije na društvenem alpinističnem odseku ali za gostilniškim šankom. V končni fazi pa so nedvomno najbolj upoštewane besede izkušenih. Tistih, ki so zgodbo že doživeli in smer že preplezali.

Nato se v ospredje postavi beseda zaupanje. Zaupanje v vodniško literaturo z besednim opisom in tehnično skico izbrane smeri. Zaupanje vase z dobro mero samokritičnosti do svojih plezalskih sposobnosti in izkušenj. Nazadnje pa še slepo in brez-pogojno zaupanje v soplezalca ali soplezalce, s katerimi si boš vzpon delil in se privezal na vrvi. Nato nastopita še ura odhoda in upanje, da se bo zgodba odvijala po predvidenem scenariju. Nekako tako se je porodila tudi zamisel za plezanje v Severnem razu v Visoki Beli špici nad dolino Belega potoka v Zahodnih Julijskih Alpah. V prvih raztežajih smeri sva hitro napredovala. Na višjih stojiščih, kjer stena pokaže vso svojo mogočnost, pa so se nama porodili orientacijski dvomi. Nekaj starih klinov, ki so tičali iz skalovja, naju je zapeljalo v varianto prave smeri in nato še na zgrešeno sidrišče v krušljivo skalo. Med tuhtanjem, kod naprej, je priplezala do spodnjega sidrišča še naveza dveh Tržačanov. Približevala se nama je tudi trojica plezalcev iz okolice Vidma. Tovrstna medčloveška srečanja znajo biti v steni prav dobrodošla. Če poznavanje jezikov ni ovira, kmalu steče med plezalci dialog, ki se najprej naveže na kraj izvora plezalcev in nato še na društveno pripadnost. Za vsem tem pa se pogovor navadno osredotoči na smer in na analizo prihodnjih raztežajev. Včasih pa se na varovališču najde tudi kdo, ki rad zabije kakšno šalo. Tržačana sta naju s spodnjega varovališča dobronamerno obvestila, da sva zgrešila sidrišče. Povedala sta, da sta smer pred leti že preplezala in da jima je potek skoraj v celoti jasen, kljub temu da sta takrat zaradi pozne ure vzpon prekinila in se spustila do vstopa.

Ljudje pa smo si med seboj različni, nekateri zgovorni, drugi besedno zadržani. Če sva se s tržaško navezo plezalcev kar dobro ujela, so bili Videmčani precej redkobesedni. Na najina, mogoče preveč vsiljiva vprašanja glede pravilnega poteka smeri so odgovorili le s tehničnim odgovorom, da težavnost, kamorkoli se pomakneš, ne presega IV. stopnje. To je za izkušenega alpinista sicer kar konkretna informacija, a za zelenca, ki se iz urejenih plezališč poda v visoke stene, precej površen odgovor. Naslednji raztežaji so naju privedli na zračen razgledni raz, po katerem se smer neizogljivo vije vse do vrha Visoke Bele špice.

V severnem razu Visoke Bele špice Foto: Vanja Sossou

Ure so hitro minevale in končno so tudi Videmčani postajali vse bolj zgovorni. Povedali so, da so kar redni obiskovalci teh sten, tako v poletnem kot zimskem času, in da so pred nekaj dnevi obiskali slovenske Julijske Alpe in preplezali znameniti Comicijev raz v Jalovcu. Vrhu je sledil še skupni sestop v dolino s tremi spusti po vrvi.

Prizadelo me je, ko sem nekega mrzlega decembrskega večera med spremljanjem črne kronike naletel na novico, da je plaz nekje v okolici doline Fassa v Dolomitih pokopal pod seboj dva plezalca. Fotografije ponesrečencev v medijih so mi v spomin priklicale plezalni vzpon po Severnem razu Visoke Bele špice ... v njuni družbi. Nesreči je sledila še dodatna tragedija, ko se je pri reševalni akciji sprožil še en plaz in pod seboj pokopal še štiri reševalce.

Alpinistična dejavnost ob človeškem hrepenenju po izzivu in rezultatu ponovno vleče v ospredje vso svojo življenjskost in humanitarno naravnost do sočloveka. Tukaj pa se prične že druga zgodba ...

Vipavska Bela

Vipavska Bela, sektor Pod travnikom
Foto: Martin Česnik

Nekaj spominov o nastajanju priljubljenega plezališča

Besedilo: Helena Škrl

Na koncu drevoreda v Vipavi zaviješ desno, prevoziš s soncem obsijano vasico Vrhpolje in po nekaj serpentinah te na parkirišču ob cesti pričaka tabla: Plezališče Vipavska Bela. Skrito je pod cesto in do njega vodi potka ob travniku, na koncu katere se spustiš v čudežno plezalno deželo. Najprej te pozdravi sektor Pod travnikom, nato višji Stolp, nad potokom Bela je manj znani sektor Krnica, če skozi gozd sestopiš nazaj proti Vrhpolju, prideš do še manj znanega sektorja Kapnik, in če plezanja še ni dovolj, je na koncu še previsni Tekc. Pa ni bilo od nekdaj tako.

Iz odlagališča nastane plezališče

"Pazi!" je zatulil nekdo, ko je nad glavami zašumelo, kovinsko zaropotalo in zgrmelo v sotesko. Voznik avtomobila, ki so ga slišali, ko je minuto prej zavrl ob cesti, je čez Stolp v Vipavski Beli porinil star, odslužen hladilnik. Leto 1988. Skupina vipavskih plezalcev se je, malce naveličana *platke* v vipavskem plezališču Gradiška Tura, odločila, da naredi novo plezališče. Tako, kjer bo tudi kaj previsov. Da zagradiš in splezaš.

"Še danes ga slišim, kako je rekel," je povedal Vladimir Slamič – Ajo, eden izmed njih, o drugem, Marku Fabčiču, "ti, tam v Vrhpolju so ene skale. Lahko bi se jih dalo plezat. Gremo pogledat."

Tako so vipavski fantje pred skoraj četrto stoletja začeli z opremljanjem plezališča Vipavska Bela. Ampak najprej so morali očistiti smetišče, saj je soteska potoka Bela domačinom služila za odlagališče. Ti so leta in leta poleg smeti in odslužene bele tehnike

s ceste preko skal metali celo poginule domače živali. Ni bilo ravno zabavno in lahko bi se res zgodilo, da bi hladilnik komu padel na glavo. Šele nekaj let zatem se je ta grda navada končala.

"Moj rekord je sedem smeri na dan," je povedal Marko Fabčič, "toliko so zdržale baterije vrtnega stroja." Smeri so prvotno opremili z doma narejenimi ploščicami iz nerjavečega jekla in z vložki Triglav. Če si padel, si imel srečo, če si se na njih samo porezal, a kljub njihovemu ne ravno najboljšemu izgledu se je v plezališču utrgala samo ena ploščica.

Tekma v skali ...

Slovenija je v tistem času na primorskem koncu imela vrhunskega alpinista Petra Podgornika, ki je zaradi zlomljene noge čiščenje in opremljanje prvih smeri v Vipavski Beli gledal bolj od daleč, vendar je na pobudo glavnih ustvarjalcev novega plezališča

takoj zagrabil njihovo idejo: imejmo plezalno tekmo!

In so jo imeli, drugo plezalno tekmo na naravni steni v Sloveniji. Prva je bila aprila leta 1988 v Ospu, drugo pa je Podgornik organiziral 15. in 16. oktobra istega leta v Vipavski Beli. Sodniki, ki so morali znati žimariti,¹ saj so tekmovalce spremljali ob strani, viseč na vrvi, so bili vsi priznani alpinisti: Tomo Česen, Slavko Svetičič – Slavc, Bogdan Biščak, Janez Jeglič, Splitčan Ivica Pilič ...

Višino preplezane smeri se je merilo z metrom, do oprimka, ki ga je tekmovallec nazadnje prijel.

"Organizacija take tekme je bila za tiste čase velika stvar," se spominja Podgornik. Ni šlo samo za tekmo, potrebno je bilo tudi organizirati spanje in prehrano tekmovalcev ter pridobiti sponzorje, kar je bilo po svoje lažje kot danes, vendar so bili to majhni sponzorji – dali so na primer vsak eno vrv ali ene plezalke, kar pomeni, da jih je bilo potrebno pridobiti kar nekaj, to pa je pomenilo dosti dela.

Tekmovalci in tekmovalke, prijavilo se jih je okrog petdeset, so bili generacija plezalcev, ki so po večini izšli iz vrst alpinistov. Najbolj znani med njimi so bili Miha Praprotnik, Igor Jamnikar, Vili Guček, Marko Lukič, Benjamin Ravnik, Nejc in Luka Zaplotnik (sinova pokojnega Nejca Zaplotnika), Tadej Slabe, Marco Sterni, Tulio Ferlulga, Mojca Oblak, Betka Galičič, Slavica Stojakovič (pozneje Podgornik) ... Polfinalna

¹ Vzpenjati se po vrvi s prižemami.

(sobotna) smer za moške je bila *Egoist*, finalna (nedeljska) pa *Možganski mrk*. Dekleta so se v polfinalu pomerila v smeri *Zbogom Pepca* in v nedeljo rekla zadnjo besedo v smeri *Živel AFŽ*. Smer *Egoist* je bila na tekmi prvič preplezana na pogled, kar je uspelo Benjaminu Ravniku, ravno tako je bila na pogled preplezana smer *Živel AFŽ* s strani poznejše zmagovalke Mojce Oblak. Med fanti je zmagal Italijan Marco Sterni. Ne prej ne potem se pod steno v Vipavski Beli ni zbralo toliko ljudi - bilo je namreč kar okrog dvesto gledalcev.

Na naravni steni je bila pozneje, kot se spominja Peter Podgornik, tekma še v Bohinjski Beli in nato še nekaj tekem v takratni skupni državi Jugoslaviji, potem pa so se tekmovanja preselila na umetne stene. Prevladalo je mnenje, da imajo naravne stene preveč spremenljivih faktorjev, da bi lahko nudile popolnoma enake pogoje vsem tekmovalcem. Tadej Slabe je v letih, ki so sledila, v Vipavski Beli prvi preplezal večino najtežjih smeri: *Mašo sprave*, *Čaj ob petih*, *Glisto*, *Rosinanta* in *Povodnega moža*, zaradi česar je Vipavska Bela postala "resno" plezališče.

... in tekma pri imenih

O imenih smeri v Vipavski Beli, "katere mi je bilo lažje opremiti kot pa

zanje izbrati imena," kot je povedal Marko Fabčič, kroži veliko zgodbic.

"Tisti dan smo navrtali nekaj smeri in odšli utrjeni domov. Pod steno smo pustili rdečo voščenko. Naslednji dan so smeri imele imena: *Šičk*, *Sekta Koma* (pozneje skrajšano v *Koma*), *Matiček*," se spominja Vladimir Slamič, v tistih časih zelo dober plezalec. Smeri so "krstili" domačini, fantje z Vrhpolja, ki so verjetno z malce ljubosumja spremljali povečane dejavnosti v svojem "rajonu", saj so bili pred opremljanjem ravno oni tisti, ki so prvi preplezali nekaj smeri (v bližini sedanjih *Šičk*, *Koma* in *Seneka*). Plezali so jih na klasičen alpinistični način, opremljene pa so bile z doma narejenimi klini.

Nekatera od imen so pogojena s časom, v katerem so nastajala, na primer *Ljubljanski proces* in njegovi akterji *Janša*, *Tasič* in *Borštner*. Z malo domišljije najdete še četrtega: *Bremza*. Leta 1990 je umrla Pepca Kardelj in nastala je smer *Zbogom Pepca*. Podobno politično navdihnjeno je bilo tudi ime *Džuli Šviga*, psevdonim Jaše Zlobca, Mladininega pisca, *Rdeča zloba* pa je njegova knjiga, seveda pa tudi ena od smeri v Vipavski Beli. Spet druga imena so nastala iz trenutnih navdihov. *Drži ritem punca* je smer,

Tekmovalc Vili Guček, v ozadju sodnik Tomo Česen Foto: arhiv Petra Podgornika

katero je Peter Podgornik najprej poimenoval *Ritem bejbi*.

"In tako ime bi moralo ostati, ni prav, da so jo spremenili, napiši to," mi je naročil Podgornik.

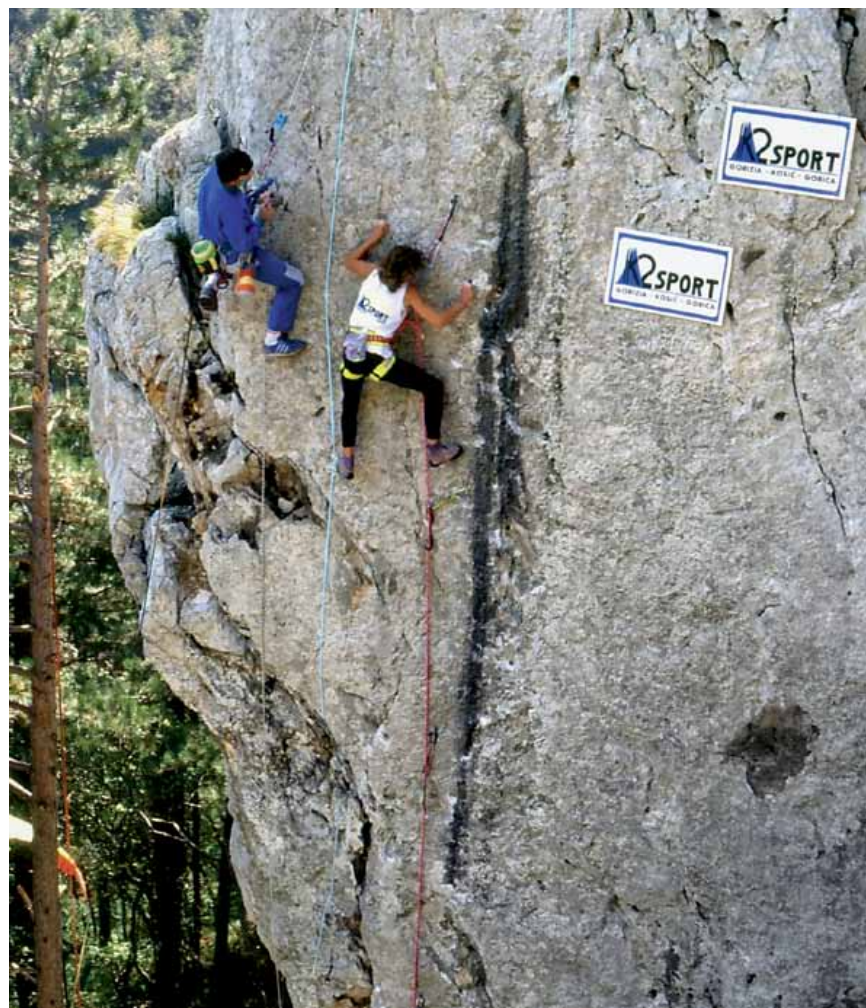
Kakorkoli, Peter Podgornik je ob tej smeri v Vipavski Beli poimenoval še sestrski smeri *Naša je tako umidna* v plezališču Dolge njive in *Rajcing team* v vipavski Gradiški Turi, ki so bile vse navrtane ročno.

"Peter tega ne bo znal tako koncipirati, vendar ti jaz povem, da je to njegova trilogija, ki jo je naredil nezavedno," je povedal njegov prijatelj in soplezalec Ajo. Z njo je za vedno ujel duh takratnega, ne samo političnega in delavnega, ampak tudi zaljubljenega časa.

Bela = lepa

Vipavska Bela je tako od takrat dalje, noč in dan, v vročini in dežju, v senci in soncu na razpolago vsem, ki bi radi napeli svoje mišice, preizkusili prste in pritisnili vrh plezalk na minimalne stope, ulovili pravi položaj telesa in gib za gibom napredovali proti vrhu smeri.

"Če bi si še kaj želel, bi si to, da bi bila stena *Pod travnikom* vsaj malo višja," je malce potožil Marko Fabčič, sedaj načelnik Alpinističnega odseka Vipava, takrat, pred štiriindvajsetimi leti, pa krstni boter in glavni "krivec" za nastanek prelepega plezališča z več kot 130 smermi vseh težavnosti, od najlažjih (3) pa do marsikomu nedosegljivih (8c+). ●

Zmaga Mojce Oblak Foto: arhiv Petra Podgornika

Pirotehnika – ne!

Ozaveščevalna akcija Triglavskega narodnega parka

Besedilo: Tanja Menegalija

Triglavski narodni park je edini narodni park v Sloveniji. Bogastvo njegovega rastlinskega in živalskega sveta je neprecenljivo, razgibani gorski grebeni vrhunec estetike, čiste reke in jezera po lepoti segajo v sam svetovni vrh. Imamo bogastvo, ki ima še eno prednost. Območje je zavarovano kot park najvišje kategorije. Imamo orodja, da to območje obvarujemo pred kapitalističnim svetom, pred pohlepom in da omogočimo prebivalcem trajnostni razvoj.

Park ima svoj zakon. Zakoni so včasih nekaj, kar človeka v nekaj sili, in zato nepriljubljeni. Ponavadi nekaj prepovedujejo in človeška narava je taka, da je prepovedani sad najslajši. Zakon omejuje, da varuje, je slogan, ki se pojavlja ob naših cestah. Varuje človeška življenja. Prav tako je z zakoni, ki so pisani na področju varstva narave. Varujejo živa bitja. Živali in rastline, ki so tudi del našega planeta. Pogostokrat nanje pozabljamo ali pa v nevednosti počnemo stvari, ki jih porivajo na rob preživetja ali privedejo celo do izumrtja.

V letu 2010 sprejeti Zakon o Triglavskem narodnem parku prinaša upravljavcu parka mnogo nalog, ki se jih na upravi TNP lotevamo z zagnanostjo in odgovornostjo. Izkazalo se je, da je z dobrim dialogom, sodelovanjem in ozaveščanjem vse mogoče. V lanskem letu je bila zelo dobro sprejeta akcija ozaveščanja o škodljivosti uporabe pirotehničnih sredstev za naravo in človeka. Zakon o Triglavskem narodnem parku prepoveduje uporabo omenjenih sredstev v naravnem okolju parka, vendar smo želeli z akcijo opozoriti, da je vpliv veliko širši, četudi se uporabljajo izven naravnega okolja.

Hrup, ki ga sprožajo petarde in rakete, se širi daleč naokoli. Takrat prostoživeče živali preživljajo hude čase. Hrane ni v izobilju oziroma je to nje zelo težko priti. Premagovanje mraza in debele snežne jim pobere veliko energije, ki jo s pičlo hrano le

stežka nadomestijo. Vsaka dodatna motnja, ki v tem času žival prestraši, povzroči še večjo izgubo energije, kar v neugodnih razmerah pomeni tudi smrt. V prvih dneh letošnjega leta smo v medijih lahko brali o masovnih poginih ptic v Ameriki. Kot enega od vzrokov strokovnjaki navajajo tudi noveletne ognjemete, ki so ponoči preplašili ptice. Zbegane so poletele in se zaletavale v žice električnih napeljav.

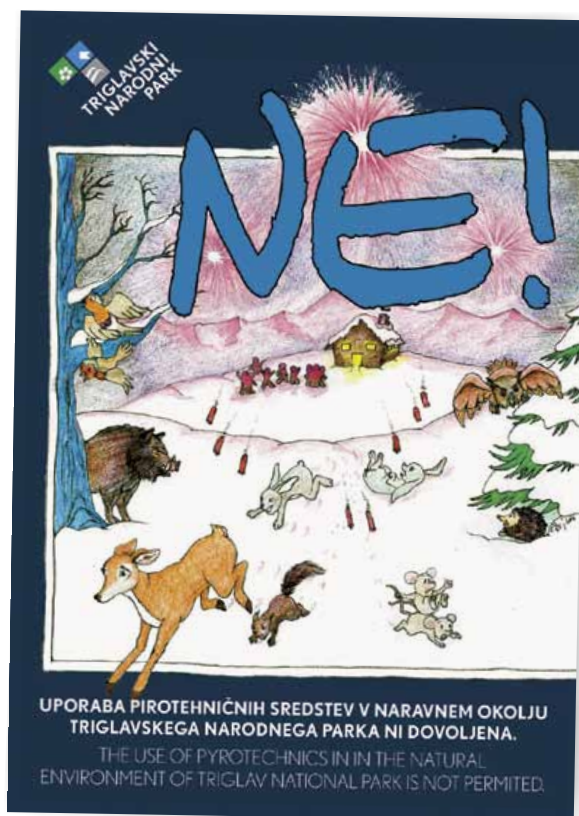
Poleg hrupa uporaba pirotehničnih sredstev povzroči tudi onesnaževanje zraka, saj se ob pokih in eksplozijah sprosti veliko strupenih snovi. Meritve Agencije Republike Slovenije za okolje kažejo, da so v silvestrski noči zelo povečane koncentracije trdnih delcev, ki so posledica pirotehničnih vojn. Niso pa potrebna nobena merjenja, da ne bi opazili dimnih zaves, ki še dolgo po ognjemetu visijo v zraku.

Negativni vplivi so tudi estetske narave. Prvo noveletno jutro mnoga prizorišča zabav, tudi po visokogorju,

"krasijo" ostanki petard in raket, ki so grd opomin nočnemu dogajanju. Ne nazadnje je vsako leto vse več poškodovancev, ki v času največjega veselja pristanejo v bolnišnicah, tudi s hujšimi poškodbami.

Človek bi se ob vsem tem vprašal, ali nam je tega treba. Ali bi bil prehod v novo leto brez pokanja in bliskanja kaj slabši? Ali bi bil veseli december brez odvržene petarde kaj manj vesel? Mir in tišina sta tudi za človeka nekaj dragocenega. Vstopimo v zadnji del letošnjega leta tudi s to mislijo in razmišljanjem!

In če zaključim z besedami Franceta Avčina: "Gore so vselej čiste. Kot žareče plamenice nad somrakom izrojene človekove civilizacije sijejo vzvišeno, prek vseh časov. Tudi v čase, ko nihče ne bo več hodil po njih, po tej Zemlji. Ko ne bo ne tebe ne mene in nikogar več, ki bi s Turgenjevim še iskal skritih svetišč, kjer le tišina šepeta." Spoštujmo Triglavski narodni park kot svetišče šepetanja tišine. ○

Likovni natečaj Pirotehnika v Triglavskem narodnem parku – NE

Triglavski narodni park v letu 2012 pripravlja vrsto ozaveščevalnih akcij. Ena od njih je tudi otroški likovni natečaj na temo škodljivih učinkov uporabe pirotehničnih sredstev za naravo in človeka. Izdelke lahko pošljete ali dostavite na naslov Triglavski narodni park, Ljubljanska c. 27, 4260 Bled do 5. 12. 2012. Na zadnjo stran izdelka **obvezno** pripišete ime in priimek ter naslov dela. Priložite tudi prijavnico, ki jo podpišejo starši ali skrbniki. S podpisom se strinjajo s pravili likovnega natečaja. Del, ki ne bodo ustrezno opremljena, ne bomo ocenjevali. **Sodelujejo lahko učenci od 4. do 9. razreda osnovne šole.** Vsak avtor lahko sodeluje z največ tremi deli. Več o natečaju si lahko preberete na: http://www.tnp.si/news/more/likovni_nateaj_pirotehnika_v_triglavskem_narodnem_parku_-ne/

Tehnična dovršenost za zimske razmere

Premišljen do vsake najmanjše podrobnosti, vzdržljiv in udoben; vse to je nahrbtnik Osprey Variant. Nahrbtnik, s katerim bo vaša naslednja odprava v visokogorje veliko bolj prijetna in enostavna.

Dober nahrbtnik ne pade s hruške. Mike Pfotenhauer je to spoznal že kot mladoletnik, ko se je z znanjem šivanja podal v podjetniške vode in v domači Kaliforniji šival nahrbtnike za popotnike. Svojo strast je kmalu razvil v obrt, po zaslugi dobre reklame »od ust do ust« pa so popotniki kmalu čakali v vrsti za svoj nakup. Prelomni trenutek je sledil leta 1987, ko se je Mike v Doloresu v Koloradu znašel ravno na dan zaprtja tovarne Gore-Tex; priložnosti ni izpustil in v prostorih tekstilne tovarne je nastal pravi »nahrbtniški« imperij. Pfotenhauer je bil stalno obseden s kvaliteto svojih izdelkov in še danes osebno preveri vse izdelke. 35 let po ustanovitvi podjetja je znamka najbolj znana po kolesarskih, potovalnih in seveda alpinističnih nahrbtnikih.

Variant 37

Posebej za zimske razmere v visokogorju izdelan vodoodporni nahrbtnik Variant 37 je izdelan po enakih visokih kriterijih kot vsi nahrbtniki Osprey, odlikuje pa ga vrsta tehničnih detajlov. Ti kažejo na tesno sodelovanje med tovarno in športniki, v tem primeru gorskimi vodniki, ki svoje izkušnje iz gora prenesejo v razvoj posameznega. Najprej boste opazili celo vrsto žepov, trakov in vponk, ki so namensko oblikovani za pritrditev cepinov, smuči, rokavic, derez in druge opreme. Vse to vas

čaka na zunanosti nahrbtnika, katerega prostornina je odvisna od izbrane velikosti: S (34 l), M (37 l) ali L (40 l). Glavni predal se odpira na vrhu, pod pokrovom pa se skriva še snemljiv žep dodatna zanka za zapiranje predala, ki poskrbi, da prav vsaka snežina ostane zunaj. Komaj kilogram in pol težak nahrbtnik je izdelan kombinacije naprednih in vzdržljivih tkanin: najlona Matrix 420D in Cordura 315D High Tenacity.

Med gorniško ali smučarsko odpravo boste na nahrbtnik kar pozabili, saj se ponaša z vrhunskim sistemom nastavljenih ramnic, ki omogoča zares optimalno razporeditev bremena. Udobje in praktičnost pa poveča še širok pas, ki ga lahko po potrebi »pospravite« in spnete na prednji strani nahrbtnika. Hrbtišče nudi dobro oporo in razporeditev teže, po želji pa ga lahko uporabljate z ali brez okvirja HDPE iz lahkega aluminija 6061. Na notranji strani hrbtišča je še žep za hidracijski meh, zelo značilna plezalna funkcija pa je tritočkovno vpetje za dvigovanje nahrbtnika.

Osprey Variant 37 je nahrbtnik, ki dosega najvišje možne ocene v praktično vseh specializiranih revijah, kar zaradi tehnične dovršenosti in uporabnosti niti ni presenetljivo.

Cena: 140 EUR

Uvoznik: Factory Store d.o.o., 03/710 3686, www.factorystore.si

Zanimiv, raznolik in vsebinsko bogat alpski teden

Besedilo: Herman Berčič

V švicarskem kraju Poschiavo (Valposchiavo) je bil od 5. do 8. septembra 2012, sočasno z ministrsko konferenco držav članic Alpske konvencije, organiziran alpski teden z nosilno temo Obnovljive Alpe. Kot je znano, je to konvencijo leta 1991 podpisalo osem alpskih držav: Avstrija, Francija, Italija, Švica, Nemčija, Slovenija, Liechtenstein, Monako in Evropska unija. Švicarsko predsedstvo je pri svoji organizaciji sledilo cilju, da bi se morale države in organizacije, ki pripadajo alpskemu prostoru in ga obravnavajo z različnih vidikov, med seboj tesno povezati.

Čezmejno sodelovanje naj pri reševanju različnih problemov v alpskem prostoru pomeni novo kakovost. To naj bi bilo še posebej vidno pri urejanju, načrtovanju in ohranjanju alpskega prostora v vseh deželah z Alpami. Poudarjeno je bilo, da mora biti sodelovanje osredotočeno na specifične cilje, predvsem na gospodarsko, socialno in ekološko obnovo alpskega prostora, pri tem pa naj bi bil v ospredju trajnostni razvoj. Za tvorno sodelovanje se kažejo številne možnosti, ki jih odkriva bogastvo Alp in jih je treba v polni meri izkoristiti.

V treh delovnih dneh so si sledila predavanja, okrogle mize in delavnice, ves čas pa so bile iz posameznih držav, ki se ukvarjajo z obravnavo alpskega prostora, na ogled stojnice različnih organizacij. Izbrana vsebina alpskega tedna je v bistvu izhajala iz sprejete okvirne konvencije, izvedbenih protokolov in deklaracij (zanimivo je, da protokol Šport še ni bil sprejet), ki so jih države podpisnice sprejemale od leta 1991 do 2009. Ti protokoli so: Urejanje prostora in trajnostni razvoj, Varstvo narave in urejanje krajine, Hribovsko kmetijstvo, Gorski gozd, Turizem, Energija, Varstvo tal, Promet, Deklaracija o prebivalstvu in kulturi, Deklaracija o podnebnih spremembah in Akcijski načrt za podnebje v Alpah.

Na tej osnovi so si sledile obravnave. V prvem dnevu je bilo v okviru simpozija Obnovljive Alpe govora o tem, kako naj učinkovito razbremenjujemo naravo, kakšni so izzivi na poti do CO₂-nevtralnosti, kakšno naj bo varstvo podnebja in kakšne so perspektive za dobro življenje. Predstavili so primer Vorarlberga, ki je na poti k avtonomni oskrbi z energijo. Predavanje na temo Trajna sreča je ponujalo odgovor na vprašanje, kako ustvariti kakovostno življenje v zavarovanih alpskih območjih. Obravnavali smo perspektive in izzive za hribovsko kmetijstvo, zanimiv projekt Anti-ageing za Alpe. V predavanju Novo upravljanje v alpskih območjih so predstavili kritične poglede na tekoče čezalpske procese upravljanja in ideje o nujnosti obnove upravljanja Alp ter možne strategije. Poleg navedenega so v okviru širše teme Mobilnost v Alpah ali kako lahko premostimo ovire predstavili nove poti za spodbujanje trajnostnega javnega potniškega prometa in prometnih sistemov. Dan se je zaključil z zanimivo predstavitevijo multivizije Za Alpe.

Drugi dan so predstavili majhna in srednje velika podjetja, ki naj bi bila pomemben dejavnik za gospodarsko, družbeno in okoljsko obnovo v alpskem prostoru. Z novo urbanizacijo v Alpah naj bi posegli v mobilnost in dinamiko urbanih življenjskih slogov. Tu so strokovnjaki poskušali odgovoriti na vprašanje, kakšen je vpliv gorskega podnebja in kakšna so tveganja za novo urbanizacijo v Alpah. V nadaljevanju so predstavili znanstvena spoznanja o gorskem svetu kot skupni dobrini, kjer so ponudili odgovore na vprašanje, kako lahko znanstvene strokovne revije prispevajo k obnovi Alp. Sodelovanje mladih Young Voice – New Vision je bilo poudarjeno v posameznih projektih, ki se nanašajo na obnovljivost Alp. Posebej je bilo izpostavljeno alpsko prebivalstvo, še zlasti novi prebivalci gorskih območij, ki naj ustvarijo

nove podjetniške pobude. Projekt ALPSTAR je razkrival poti k nevtralnim Alpam z možnimi pristopi za področje energije, turizma, prometa in prostorskega načrtovanja. Zanimivi so bili tudi pedagoški pristopi posameznih institucij oz. visokih šol v okviru raziskovalnega projekta Šole v alpskem prostoru. Posebno pozornost je zbudil prispevek Valposchiavo oblikuje svojo trajnostno prihodnost. V prispevku Čezalpski tovarni promet: Nove rešitve so strokovnjaki odgovarjali na vprašanje, kako lahko vzpostavimo trajnosten in okolju prijazen čezalpski prometni sistem.

Tretji delovni dan se je začel s predstavitevijo modelnega projekta Sinergije v podeželskem prostoru in se nadaljeval s Trajnostnim znakom za hribovska gorska območja: Zelena snežinka. Med pomembnimi prispevki tega dne so bili tudi tisti, ki so se nanašali na energetske učinkovite stavbe in naselja, svetlobno onesnaženje v Alpah ter alpske krajine prihodnosti. Pri slednjem so si strokovnjaki zastavili temeljno vprašanje, ali postavljamo svoje vizije na kocko. Razprava je tekla tudi o menedžerjih in njihovi vlogi pri uveljavljanju regionalnih politik, kar se je posebej nanašalo na Švico. V ta sklop je bilo uvrščeno tudi predavanje Postopki kmetijske rabe za ohranitev biotske raznovrstnosti in odpiranje kulturne krajine. Posebna pozornost je bila namenjena alpinizmu v povezavi s podnebnimi spremembami. Zaključek je pripadal sklepnemu plenarnemu zasedanju, kjer so razpravljavci odgovarjali na vprašanje, v kolikšni meri so Alpe obnovljive.

Alpski teden je bil nadvse vsebinsko bogat in raznolik s številnimi odmevnimi predstavitevami, z obilico propagandnega in študijskega gradiva ter vzpostavljenimi mednarodnimi povezavami, pri čemer lahko ocenimo, da je bila Slovenija zgledno zastopana in tudi preko PZS ustrezno predstavljena. ◉

Nagradna natečaja ob 120-letnici Planinske zveze Slovenije

Vabimo vas, da s svojo zgodbo sodelujete na nagradnem literarnem natečaju ob 120-letnici Planinske zveze Slovenije. Zgodbe z zgodovinsko tematiko ali z navezavo na preteklost, lahko so tudi domišljjske, pošljite s pripisom "Literarni natečaj PV" najkasneje **do 31. decembra 2012**. Zaželena sta igrivost in kanček humorja. Dolžina zgodb naj bo do 8000 znakov s presledki. Besedila, napisana v obliki Microsoft Word, pošljite po elektronski pošti na pv@pzs.si. Svojo zgodbo opremite s šifro ali psevdonimom, ki ga poleg imena in priimka zapišete v spremnem besedilu elektronske pošte. Zgodbe bo ocenila tričlanska komisija, in sicer dva člana iz uredniškega odbora in en zunanji sodelavec. Najboljše tri bodo nagrajene s 300, 200 in 100 € in objavljene v Planinskem vestniku. Na natečaju ne smejo sodelovati člani uredniškega odbora Planinskega vestnika in stalni zunanji sodelavci. Sodelujete lahko le z zgodbami, ki še niso bile objavljene nikjer.

Planinski vestnik razpisuje javni natečaj za **najboljšo fotografijo s tematiko Gore in ljudje**. Za natečaj pridejo v poštev fotografije s tematiko iz gorskega sveta, in sicer tako njegovih naravnih in kulturnih lepote kot tudi dejavnosti človeka v njem. Na natečaju lahko sodelujejo vsi ljubitelji gorskega sveta, razen članov uredniškega odbora PV in njegovih zunanjih sodelavcev. Vsak udeleženec natečaja lahko predloži do tri fotografije na zgoščenki v najvišji ločljivosti **do 31. decembra 2012** na naslov Planinska zveza Slovenije, Dvořakova 9, 1000 Ljubljana, s pripisom "Za foto natečaj". Na zgoščenki mora biti čitljivo napisano geslo ali psevdonim avtorja. Tega mora vsak udeleženec posebej poslati v zaprti ovojnici skupaj s pravim imenom in naslovom; te se bodo odprle šele po izboru najboljših treh fotografij.

Uredništvo

120 let
years

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

Marmot
FOR LIFE

PRIMALOFT

ALPINIST HYBRID JACKET

Celota je vedno boljša kot seštevek vseh delov! Alpinist Hybrid Jacket je izredno napreden kos oblačila narejen iz dveh "High-Tech" component ki skupaj zagotavljata izredno udobje tako pri smučanju, lednem plezanju ali zimskih vzponih. Primaloft® izolacijski sloj preprečuje ohlajanje telesa, medtem ko Polartec®PowerStretch®Pro Fleece na rokavih in hrbtu zagotavlja zračnost in neomejeno gibanje. Seveda je tu še kapuca, ki je narejena tako, da jo z lahkoto uporabljamo tudi s čelado.

Kolekcijo Marmot najdete v trgovinah:
ANNAPURNA, Krakovski nasip 4, Ljubljana
Avantura Sport, Gregorčičeva cesta 19, Ilirska Bistrica
ACTIONMAMA, Farmova 51, Ljutljana
Suvel Sport Nova Gorica, Trg Edvarda Kercelja 5, Nova Gorica
Cult, Dolenski c. 360, Lavrica
Svet športa, Tihova 16, Jesenice
Proklimb, Ljutljanska cesta 1, Bled

www.annapurna.si

www.marmot.eu

Poškodbe v gorah

Poškodbi, značilni za plezalce

V zadnji številki Planinskega vestnika sem pisala o tem, kaj naj vsebuje naša torbica za prvo pomoč, in o tem, kakšni so prvi ukrepi v primeru poškodbe. Tokrat bomo na kratko pogledali, kakšne poškodbe nas lahko doletijo v hribih.

Izkušnje kažejo, da se nam v gorskem svetu lahko zgodi skoraj vse, od najlažjih do najtežjih poškodb, tudi s smrtnim izidom. Poškodujemo si lahko zgornje in spodnje okončine, hrbtenico, prsni koš, trebuh in organe, ki so v njem, glavo itd. Teža poškodbe je odvisna od mehanizma njenega nastanka. Poškodbe so lahko blage, kot so na primer odrgnine kože, udarci ali majhne ranice, lahko so srednje hude, kamor bi lahko uvrstili hujske zvine, zaprte zlome in izpahe sklepov brez zapletov, lahko pa so hude, kot npr. poškodbe glave, hrbtenice in notranjih organov. Nekatero od teh poškodb so tudi življenjsko ogrožajoče. Poškodb je toliko, da bi jim lahko posvetili celotno številko Planinskega vestnika. Zato sem se odločila, da bom v tej številki opisala le dve specifični poškodbi, ki se pogosto zgodita plezalcem pri plezanju v skali.

Plezalski prst

Prva je **plezalski prst**, ki ga verjetno vsi, ki se ukvarjajo s plezanjem, dobro poznajo, saj predstavlja približno 30 % poškodb prstov

pri plezalcih. Gre za poškodbo fibrozne (vezivne) ovojnice okoli tetive upogibalk prstov (slika 1), katere funkcija je, da tetive učvrsti ob kost. Pri določenih prijemih pri plezanju (90-stopinjski upogib prsta) je ta ovojnica bolj obremenjena kot sama tetiva mišice upogibalke in se tako zlahka poškoduje. Lahko pa je poškodovana tudi kronično. Koliko časa po takšni poškodbi ne bomo mogli/smeli plezati, je odvisno od stopnje poškodbe. V najboljšem

Slika 1: Delna (a) in popolna (b) poškodba fibrozne ovojnice tetive upogibalke prsta (vir: internet)

primeru potrebujemo fizikalno terapijo za dva do štiri tedne. Po štirih tednih lahko začnemo z lahkim plezanjem, po šestih pa že lahko plezamo "na polno", ob tem da prst bandažiramo (povijamo) še tri mesece. V najslabšem primeru, ko sta potrebni tudi kirurška terapija in imobilizacija, pa se lahko k lahkemu plezanju vrnemo šele po štirih mesecih in na isto težavnost plezanja kot pred poškodbo šele po pol leta.

Besedilo: Petra Zupet

Bandažiranje pri plezanju je potrebno še vsaj eno leto.

Plezalski komolec

Druga poškodba, s katero se pogosto srečujejo plezalci, je **plezalski komolec**. To je ime za akutno ali preobremenitveno poškodbo tetive ali tetivno-mišičnega prehoda nadlahtne mišice, ki leži na sprednji strani podlahti pod dvoglavo nadlahtno mišico. Njena funkcija je upogibanje komolca. Do

poškodb te mišice običajno pride pri plezanju prečnic, kjer zaradi specifičnosti gibov v komolcu in podlahti ne moremo dovolj aktivirati dvoglave nadlahtne mišice. Zato pride do povečane obremenjenosti nadlahtne mišice in posledično njene poškodbe. Poškodbo spoznamo po bolečini na sprednji strani komolca. Zdravljenje je običajno konzervativno in zahteva vsaj dva do štiri tedne počitka. V primeru,

ZVD

ZVD Zavod za varstvo pri delu d.d.

Preventiva in rehabilitacija športnih poškodb

cmš

Center za medicino in šport

Na ZVD Zavodu za varstvo pri delu d.d. v Centru za medicino in šport vam nudimo:

- Specialistične preglede in zdravljenje poškodb pri športu
- Ultrazvočne preglede mišic, tetiv in sklepov
- Funkcionalno oceno mišičnega ravnovesja
- Funkcionalno oceno ravnotežja
- Individualno fizioterapevtsko obravnavo in rehabilitacijo športnih poškodb
- Predoperativno fizikalno terapijo in trening
- Pozno rehabilitacijo po operacijah športnih poškodb

Za dodatne informacije smo vam na voljo: T 01 585 51 64, M 031 637 880, W www.zvd.si

Slika 2: Dvoglava nadlahtna mišica

da gre le za nateg omenjene mišice, lahko poskusimo s prilagojenim plezanjem, a paziti moramo na to, da

Slika 3: Nadlahtna mišica (vir: internet)

ni boleče. Samo zdravljenje pospeši fizikalna terapija s fizioterapevtom, ki poškodbo dobro pozna in ve,

kako jo je potrebno zdraviti. Pri zdravljenju je pomembno še, da krepimo tudi mišice z nasprotno funkcijo. V primerih, ko fizikalna terapija ne pomaga ali ko se poškodba ponavlja, je potrebno poškodbo zdraviti kirurško. To pa pomeni, da lahko z lažjim plezanjem začnemo šele po treh mesecih.

Kaj lahko naredimo, da se omejenima poškodbama izognemo? Največ naredimo s tem, da krepimo in tudi raztezamo tetive mišic, ki pri plezanju sodelujejo, ter njihove nasprotno mišice. Smiselno je tudi vzdržljivostni trening teh mišic, ki naj vsebuje veliko število ponovitev pri premagovanju nizkih bremen. Dobro je mišice ogrevati pred aktivnostjo in jih hladiti po njej. Zelo dobro je tudi, če znamo prste ustrezno povijati, posebno še, če smo jih že imeli poškodovane. Predvsem pa ne smemo pozabiti na zadosten čas za regeneracijo med dvema vzponoma, ki pa je odvisen od težavnosti in trajanja vzpona.

Kako pride od drugih, v uvodu naštetih poškodb, predvsem pa o tem, kako ukrepamo, če do njih pride, bomo pisali v eni od prihodnjih števil. ○

Plus efekt

Hitro nad močnejšo bolečino.

www.septolete.si

782-2012, IF/KS.

Revolucionarna pršilka s kratkim pršilom omogoča široko pršenje in tako zajame mikroorganizme in boleče predele na širšem območju grla. V trenutku začutite plus efekt.

Septolete plus so na voljo v dveh oblikah – pršilo je primerno za uporabo doma, pastile pa so idealne, ko ste na poti.

ŠIROKO PRŠENJE

www.krka.si

Septolete® plus

Naša inovativnost in znanje za učinkovite in varne izdelke vrhunske kakovosti.

Pred uporabo natančno preberite navodilo!
O tveganju in neželenih učinkih se posvetujte z zdravnikom ali s farmacevtom.

Kri mlada pravi: poskočiva! Kri stara pa: posediva!

Rezultati ankete, priložene septembrski številki

Urejanje revije, namenjene vsem, ki radi zahajajo v gore in uživajo v raznovrstnih aktivnostih, ni lahko početje. Čeprav se dobro zavedamo, da vsem v vsem ni mogoče ustreči, se na vsake štiri leta uredništvo odloči za anketo, s katero nam bralci lahko sporočite svoje želje, pohvale in pritožbe. Menimo, da je tak stik med nami potreben kljub osamljenemu očitku, da je eden od prejšnjih urednikov uspešno urejal revijo vrsto let, a pri tem brez vsakih anket natanko vedel, kaj hočejo bralci. S tem se seveda ne moremo strinjati, saj če ni nobene komunikacije, ostane le bolj ali manj uspešno vsiljevanje neke volje. Pisma posameznikov, ki občasno pišejo na uredništvo, pa ne morejo biti merodajna, saj gre v glavnem le za pohvale ali graje, med tem ko glasu tihe večine ne izražajo.

Z odzivom ankete ste nas izredno presenetili. Takšnega odziva glede na anketo v letih 2004 in 2008 nismo pričakovali. Vrnjenih smo dobili kar 618 vprašalnikov (leta 2004 natanko 200, štiri leta kasneje pa 188). To pomeni, da je anketo izpolnilo in vrnilo kar 10 % naročnikov oziroma kupcev revije, kar je presenetljivo, pomeni pa tudi,

da ste revijo vzeli za svojo in vam ni vseeno, kakšna je. Več kot 60 % vas je izkoristilo še možnost komentarja na koncu ankete, čeprav tega nismo posebej zahtevali. Smo pa na ta način pridobili nekaj povratnih informacij, ki jih vprašalnik ni vseboval, saj nismo želeli tratiti vašega časa s kopico podrobnih vprašanj, o katerih večina niti ne razmišlja.

Rezultati ankete so posplošeno povedano naslednji: želite si predvsem več domačih gora, člankov o izobraževanju in opremi ter planinskih doživetij. Dokaj naklonjeni ste tudi zgodovinskim temam. Tujih gora, alpinizma, alpinističnih novic in intervjujev pa se večini zdi že dovolj. Tu lahko na podlagi prispelih odgovorov podam komentar; tuje gore namreč zaradi poenostavljenega vprašanja jemljete zelo različno. Nekateri mednje štejete vse gore, ki so izven meja naše države. Drugi kot "naše" štejete tudi obiske gora po naši nekdanji državi, bližnjih Karnijcev in Koroške, tretji pa celo Dolomito in Visokih Tur, kar je povezano s še sprejemljivo nekajurno vožnjo po avtocesti. Tudi glede intervjujev naj omenim, da so pravzaprav dokaj redki. Nekateri namreč motijo

daljši intervjuji z določenimi osebami, v to rubriko pa ne štejemo pogovorov s strokovnjaki, ki jim zastavimo vprašanja, povezana z njihovo stroko ali položajem. Seveda ostane še alpinizem, ta stalno nekoliko preganjana vsebina, ki da je glede na planinsko ime revije preveč zastopana. Alpinizem pač ima svoje mesto tu že od vsega začetka leta 1895 in ga je glede na število strani v eni številki pravzaprav zelo malo, le okoli 10 %. Govorim o alpinizmu, vanj pa seveda ne moremo šteti raznih prispevkov in opisov o brezpotnih gorah, člankov o feratah, turnih smukih ipd.

In še nekaj je. Časi se spreminjajo (in mi z njimi). Nekateri so se v mladih letih celo spogledovali z alpinizmom, v srednjih so morda bolj zaupali težavnim potem, opremljenim z jeklenicami, kasneje pa je bil lep dosežek že vzpon na dvatisočak po normalni planinski poti. To je popolnoma naravno in človeško, a s človekovo aktivnostjo se včasih spreminja tudi bralni okus. Pri enih se razvije v nostalgijo in so pri stvari še vedno radi vsaj skozi pripovedovanje drugih, nekatere pa odvrne in tako včasih prejmemo celo odpoved po dolgih letih, češ da je revija postala taka, da je samo še za alpiniste.

Izbor komentarjev iz vrnjenih vprašalnikov

Vsebinsko in oblikovno je revija boljša kot pred leti – tako naprej!

Več domačih člankov, manj tujine. O alpinizmu pišite v kakšni drugi reviji, PV naj bo namenjen hribom in planinam. Po možnosti revijo vključiti v planinsko članarino.

V prvi vrsti je to Planinski vestnik, ne alpinistični. Na tem področju je že dovolj specializiranih revij.

Super ste! Hvala za trud, še tako naprej. Vsem nam pa seveda ne boste ustregli nikoli, ker smo si različni.

Opisujte več Dolomite in druga bližnja gorstva.

Predlagam več opisov ferat, tako doma kot v tujini.

Več alpinizma, intervjuji z alpinisti, predstavitev plezališč, morda v obliki žepne priloge.

Več humorja in manj dolgočasno opisanih doživetij.

Ustreznejše komuniciranje z avtorji. Objavite informacijo, kdo sploh sme pisati v PV!

Doživljske spise očistiti balasta in cenenega humorja o pripravah, prevozu, pitju, sanjarjenju, pitju piva ipd.

Roko na srce, markacisti kot prostovoljci smo v reviji premalokrat omenjeni.

Več pozornosti pomembnim planinskim pohodom in akcijam. Želel bi mape, v katere bi lahko vstavljali letnike in opise izletov, da jih ni potrebno dajati v vezavo. Dajte jih delati in na prodaj, bilo bi več interesentov.

Opise izletov imamo že v mnogih vodnikih. Raje bi več pisali o vtisih in zanimivostih na planinskih izletih.

Zelo rada prebiram Vestnik, tudi za prejšnjim formatom sem že nehala žalovati. Želim vam še naprej uspešno delo.

Upoštevajte, da je sedanji sivi tisk za starejše bralce težje berljiv kot nekoč črn na belem, tudi font črk je premajhen, starejši bodo revijo odpovedali, ker je ne morejo brati.

Po temeljitem razmisleku sem vse odgovore označil kot enako.

Revija mora biti raznovrstna, kar sedaj je. Številke se po vsebini razlikujejo med seboj, kar je prav. Zato nadaljujte kot do sedaj.

Lahko bi izhajali na 14 dni ali pa malo povečali obseg. Kar težko čakamo naslednjo številko.

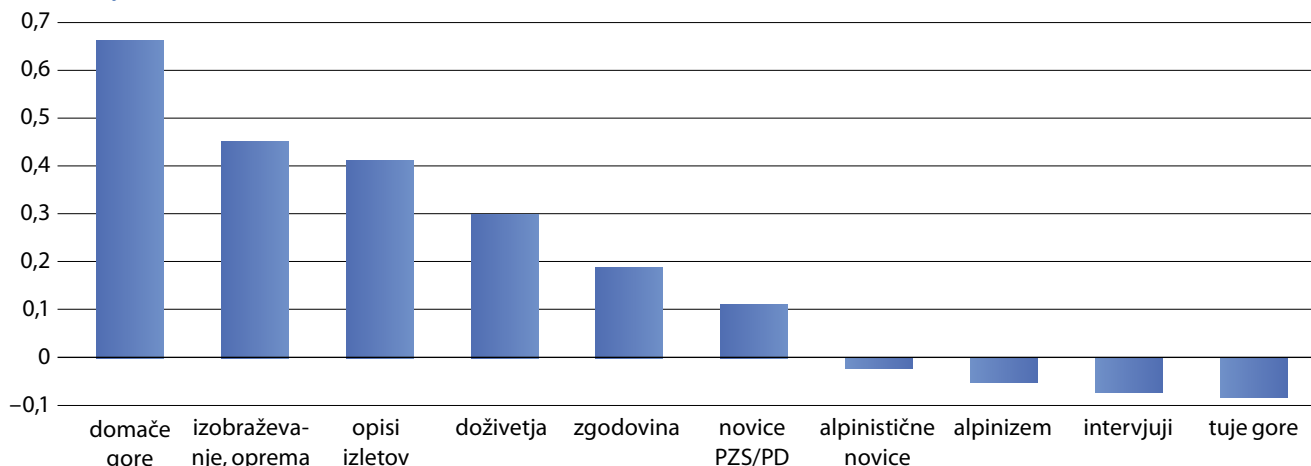
Odlično: Tema meseca – obvezno ohraniti.

To je eno izmed boljših obdobj PV. Berem ga od leta 1958, torej 54 let.

Mogoče več vsebin za otroke.

Mogoče bi kdaj opisali še kakšno romarsko goro, četudi ni zelo visoka.

Več ali manj v Planinskem vestniku?

Rezultati ankete so narejeni na podlagi različnih odgovorov, odražajo pa mnenje večine. Če skušamo na podlagi vprašanj o starosti, spolu in članstvu v planinski organizaciji sestaviti profil našega povprečnega bralca oziroma naročnika, dobimo naslednje. Po vsej verjetnosti je moški (anketo je izpolnilo 85 % moških, vendar iskreno upamo, da bere revijo še kdo razen pošiljatelja, več vas celo omeni, da je revija vaše družinsko čtivo). Povprečni bralec je verjetno tudi član planinskega društva (skoraj 70 %), njegova povprečna starost je 55 let in najbolje se počuti na markiranih poteh v domačih gorah. Planinski vestnik mu je zelo všeč, saj je bil njegov najpogostejši komentar "Kar tako naprej", napisan na 59 (!) anketah. Reviji je dal povprečno oceno kar 4,4. Ta se je glede na leto 2008 dvignila za skoraj pol ocene, kar gre

na račun zadovoljstva velike večine s povečanjem formata (samo trije od šestotih bi radi nazaj manjši format), zelo lepo se je prijela tudi rubrika Z nami na pot s kratkimi opisi izletov v sredici.

Kot zanimivost naj omenim, da so med našimi naročniki tudi taki, ki so nam ne glede na vse spremembe zvesti že več kot 65 let (od 1945). Najstarejši, ki je vrnil anketo, šteje 89 let, najmlajši pa 14.

Planinski vestnik je revija, ki je namenjena vsem. Omejena je s prostorom in vanj moramo spraviti čim več takšnih člankov, da bo tem manj zamere pri bralcih, ki jih zanima predvsem ena od dejavnosti. Še naprej se bomo trudili, da bi vam ustregli, kolikor bo v naših močeh. Pri tem nam lahko pomagate tudi vi, in sicer tako, da nam pošljete kvaliteten članek. Venomer se trudimo, da bi razširili krog naših avtorjev.

Upoštevati je treba le, da je besedilo napisano strokovno ali pa dovolj zanimivo v primeru, da gre za doživetja. Opisovanje vsakdanjih izletov z naštevanjem razgledov z vrhov in postankov za malico verjetno ni posebno zanimivo branje. Tehnična navodila o dolžini in obliki člankov ter ostala navodila avtorjem najdete na spletnih straneh Planinskega vestnika, naslov je: <http://www.planinskivestnik.com/index.php?id=11>

Na priloženem grafu si lahko pogledate, česa želite več in česa nekoliko manj. Ničelna os prikazuje uravnoteženost mnenj. Če sega stolpec, ki ponazarja določen segment pod njo, pomeni, da želite bralci teh člankov manj, če sega nad njo, pa jih želite več. Za konec si lahko preberete tudi izbor vaših komentarjev, še veliko več pa jih boste našli na spletni strani.

Za uredništvo PV Dušan Škodič

Nahrbtniki
vrhunske oblike in kvalitete!

OSPREY

FS[®] Factory store d.o.o., Griže 125, 3302 Griže • Tel: 03 710 36 86 • E-mail: info@factorystore.si • www.factorystore.si

Gobe na suhih travnikih

Glive vlažnice

Besedilo: Dušan Klenovšek

Letošnjo jesen si bodo mnogi zapomnili po gobah. Izredno sušno poletje je preprečevalo njihovo rast, zato pa je bolj vlažna in topla jesen poskrbela za njihovo eksplozivno rast. Ob omembi iskanja gob takoj pomislimo na gozdove, a tokrat obiščimo travnike. Na njih je gob v obilju, med njimi tudi naravovarstveno pomembne vlažnice. To so gobe izredno lepih barv – od rožnate, zelene, vijolične in vseh odtenkov rumene pa do temno škrlatne. Hkrati so običajno vodenega in steklastega izgleda. Mnogi jih zaradi tega imenujejo orhideje gobjega sveta. Imajo voskaste, odebeljene in razmeroma redke lističe, krhko vlažno meso in voskaste, lepljive ali sluzaste klobuke. Mlade gobe so stožčaste, pri starih pa se konci klobuka zavijajo navzgor, medtem ko je obrobje lahko razcepljeno. Večkrat imajo dolge stisnjene bete, ki so votli in močno lomljivi. Številne vrste med njimi je težko določiti brez mikroskopa (razlika je v sporah). Čeprav so večinoma užitarne, za prehrano niso pomembne, saj se običajno polomijo, preden pridemo do doma. Nekoliko strupene vrste so vse, ki imajo neprijeten vonj in okus ter črnijo. Glede na njihov način prehranjevanja jih uvrščamo med gniloživke (saprofitne glive).

Vlažnice so zelo občutljive na onesnaževanje s težkimi kovinami

Hygrocybe ceracea, voskasta vlažnica, Veternik Foto: Dušan Klenovšek

(škropiva) ali umetnimi gnojili. Škodi jim tudi pretirano gnojenje s hlevskim gnojem. Ker potrebujejo specifično okolje za rast (gospodarjenje s travnikom le s košnjo in pašo), so zelo občutljive na spremembe in s tem dober pokazatelj (bioindikator) njegovega stanja. In kako ocenimo ohranjenost travnika glede na prisotnost vlažnic? V svetu je razvitih več različnih sistemov za določanje relativne mikološke vrednosti travnatih površin, najenostavnejšega je leta 1985 razvil Rald, ki kot osnovo vsebuje število vlažnic na travniku. Pri tem sistemu je pomembno število najdenih vlažnic pri enem obisku travniške površine, torej časovni vidik obiska. Skupno število vlažnic je osnova za ohranitveno vrednost travniških površin.

Velja naslednja lestvica: nepomembna 1 do 3 (1–2 vrsti pri enem obisku), lokalni pomen 4 do 8 (3–5 vrst pri enem obisku), regionalni pomen 9 do 16 (6–20 vrst pri enem obisku) in nacionalni pomen 17 do 32 (11–20 vrst pri enem obisku). Gobarsko društvo Lisička je v letih 2007 in 2008 izvajalo projekt, gradivo in rezultati so predstavljeni

Hygrocybe coccinea, škrlatna vlažnica, Veternik Foto: Dušan Klenovšek

na njihov spletni strani.¹ V oktobru 2012 je v okviru mikološkega srečanja v Kozjem potekalo tudi terensko raziskovanje travnikov na Veterniku, ki je pokazalo, da sodijo med območja nacionalnega pomena.² Sedemnajst opaženih vrst je dovolj tehten razlog za to in dejstvo, ki potrjuje pravilnost njihovega vključevanja v regijski park ter omrežje Nature 2000.

Ker smo tako rekoč vsi Slovenci vsaj po malem tudi gobarji, lahko z lastnimi opažanji pripomoremo k boljšemu poznavanju njihove razširjenosti. Pred vstopom v gozd (ali ob izstopu) preglejmo še rob travnika – prav tam, kjer je med zelnatimi rastlinami tudi mah, običajno najdemo vlažnice. Vzemimo si čas in preštejmo, koliko različnih vrst je prisotnih. Če jih je več kot prstov na eni roki, o tem obvestimo poznavalce. Kakšno pohvalno besedo glede gospodarjenja s travnikom pa spregovorimo tudi z lastnikom travnika, če ga srečamo. ◉

¹ Spletna stran: <http://www.gobe.si/Mikologija/GliveVlaznice>: Glive vlažnice (*Hygrocybespp.*) kot odzivni bioindikator za ohranjanje biotske raznovrstnosti;

² S. Šerod: Glive travniških površin kot bioindikator za ohranjanje biodiverzitete. Poročilo o raziskovanju vlažnic na Veterniku. Mikološko srečanje, Kozje, 2012.

NOVICE IZ VERTIKALE

Prvenstvene smeri

Nejc Marčič, Jurij Hladnik in Matevž Mrak (vsi AO Radovljica) so se najprej odpravili v Veliko Mojstrovko, kjer so 8. septembra ponovili varianto malo plezanega **Črnega kota** (VI, 400 m) in nato sestopili pod Nad Šitom glavo, kjer so med številnimi smermi našli prostor še za eno novo. Med Albinco in Sijočimi mračinami so preplezali **Globoko grlo** (VII/V+, 240 m, 3,5 h). Smer se začne po dveh algastih kaminih z odlično skalo. Najtežji raztežaj je v pasu slabe skale, ki se vleče čez vse smeri v tem delu stene. Raztežaj je resen, v njem je ostal en klin, edino solidno varovanje lahko urediš z metuljem. Do vrha so plezali po kaminih z dobro skalo in solidnimi možnostmi varovanja. Za ponovitev je potrebnih šest ali več različnih klinov in

set metuljev s podvojenimi srednjimi velikostmi. Jurij Hladnik, Nejc Marčič in Martin Žumer (vsi AO Radovljica) so 16. septembra v Debeli peči preplezali novo smer **Lesi se ne vrača** (VII-, A1, 500 m). In to ne kakršnekoli, ampak samostojno linijo od začetka do konca po povsem logičnih naravnih prehodih. Grozi ji, da postane prava klasična smer velikega formata, ki bi po priljubljenosti lahko stopila ob bok ostalim klasikam te stene. Do popolnosti ji manjka le še prosta ponovitev, ki pa se bo zaradi opisanih kvalitet smeri gotovo kmalu zgodila. Smer v grobem poteka desno od smeri Jesih-Potočnik in v spodnjem delu zavija po logičnih prehodih, nato sledi izrazitemu stebru desno od strmih plošč, prečka Sekločevo smer in nadaljuje po markantnem stebru naravnost proti vrhu Debele peči. Miha Zupan (AO Tržič) in Urban Golob sta preplezala novo smer v Malem Kladivu. Smer

Lesi se ne vrača v Debeli peči

Ta črn kot (VI, A0/V, II-IV, 900 m) ponuja zelo raznoliko plezanje od lahkega do težkega, v dobri, pa tudi slabi skali. Poteka po izraziti, 250 metrov dolgi zajedi v severni steni Malega Kladiva. Varovala sta se le tri raztežaje. Kakšna je smer in komu je posvečena, je najbolje povedal Miha sam: "Ker v naših hribih takšnih markantnih in nepreplezanih zajed ni več na pretek, ker je smer resna, razgibana in ambient divji, sva se odločila, da jo posvetiva spominu na Filipa Benceta." Janko Oprešnik in Tomaž Berglez (oba AK Slovenska Bistrica) sta v zahodnem delu Stene ponovno preplezala novo smer. 9. septembra je nastal **Črni humor** (VI, VI+/III-V, 900 m, 11 h). Spodnji del poteka po stebru z veliko črno streho, med smerema Črni pas in Jugov steber. Smer se po sedmih raztežajih priključi Jugovemu stebru, nato pa se spet samostojno nadaljuje

naravnost navzgor in se po stiku z Zlatorogovimi policami usmeri proti levi do izrazitega raza. Po njegovem levem boku priplezamo na rob stene. Skala v smeri je ponekod odlična, večji del pa povprečna. V smeri so ostali trije klini. Janko in Tomaž sta letos skupaj preplezala že kar nekaj prvenstvenih smeri. 15. septembra pa se jima je v Klemenči peči pridružil še Robi Krapše in nastala je nova smer **Veseli Štajerc** (VII, A0/IV-VI, 200 m, 6 h). Poteka v odlični skali desno od Paranoika in je v celoti opremljena s svedrovci in nekaj klini. Vsekakor je vredna obiska. V četrtek, 4. oktobra, sta neumorna Janko in Tomaž v isti steni opremila in nato tudi preplezala še novo smer **Iskalec sanj** (VII/VI, 190 m), ki za razliko od prve poteka levo od Paranoika ter ponuja lepo in uživaško plezarijo z dobrim varovanjem. Potrudila sta se in jo tudi očistila trav in majavih lusk. Da so njune

Ta črni kot v Malem Kladivu

plezalni dnevi kranja 2012

Kranj, športna dvorana Zlato polje,
30. nov. - 2. dec. 2012

<http://pdk.aokranj.com>

Globoko grlo v Nad Šitom glavi

smeri res lepe, sta potrdila Klemen Jelič in Matija Klanjšček (AO Kranj), ki sta opravila verjetno prvo ponovitev Veselega Štajerca. V četrtem poizkusu sta ga preplezala prosto in ga ocenila z VIII-. Peter Bajec in Primož Bregar (oba AO Železničar) sta 14. septembra v Lešarjevi peči preplezala še eno novo smer, **Jesensko odo** (V/IV, 300 m). Poteka po najizrazitejših kaminih na mestu, kjer se Lešarjeva peč zalomi in obrne skoraj proti zahodu oz. vrhu Razorja. Linija je markantna in očitna. Zaporam v kaminih se velikokrat ognemo po desni strani, le na začetku in na koncu smeri je primernejši obvoz po levi strani. Ponavljavcem svetujeta deset različnih klinov in nekaj metuljev ter zatičev.

Pomembne ponovitve

V steni Debele peči je Anže Čokl s soplezalcema (Freeapproved) preplezal smer **Ang Phu**. Sicer ne gre za prvenstveni vzpon, a je smer redko plezana in tudi mož, po katerem nosi smer ime, ni bil kdorkoli. Ang Phu je bil namreč Šerpa in sirdar na jugoslovanski odpravi na Everest leta 1979. Na vrh se je povzpел s Stanetom Belakom – Šraufom in Stipetom Božičem. Žal se je dan kasneje po

bivakiranju v viharni noči na okoli 8300 metrih višine smrtno ponesrečil. Matej Balažič in Maja Lobnik sta opravila prvo ponovitev smeri **Deštin** (VI, VI-/IV-V, 400 m) v Prisojniku, ki sta jo konec junija kot prva preplezala Urban Golob in Miha Zupan. Tako kot prva plezalca sta tudi prva ponavljavca nad smerjo in skalo v njej navdušena. Nova smer torej že daje prve znake, da bo zaradi lepote postala popularna. Kasneje se jima je pridružila še Tjaša Jelovčan (AO Kranj) in skupaj so se odpravili pod severno steno Stenarja, prespali v bivaku IV, naslednji dan pa preplezali precej nepoznano in še manj obiskano **Kaminsko smer** (VI-, V+/IV-V, več kot 400 m). Čeprav je smer stara (preplezana je bila v letih 1950–1951), se kak klin najde le v spodnjem, krušljivem delu. Višje, kjer je skala kompaktna, pa je neopremljena, a ponuja dobre možnosti nameščenja metuljev in zatičev. Primož Lavrič in Tadej Krišelj (oba AO Kamnik) sta v petek, 5. oktobra, v turobnem meglenem vremenu v Steni preplezala kombinacijo **Peterne love** (VII-/V, 400 m) in **Srpa** (VII-/V+, 300 m), 3. oktobra pa sta v Skuti v smeri **Golo sonce** (VII-/IV-V, 300 m) uživala v soncu in odlični skali. Že 22. septembra sta Robert Krštinc in Gregor Šetina (AO Novo mesto) prav tako v Skuti preplezala malo znano

Jesenska oda v Lešarjevi peči

Zagiftomanijo (VI+/IV-V, 350 m). Verjetno gre za prvo ponovitev smeri, ki sta jo prva preplezala Andrej Markovič in Jure Juhasz. Redko v medije zaide objava o plezanju v Borovi peči. Miha Zupan (AO Tržič) in Sebastjan Potočnik (AO Kranj) sta preplezala **Gamsov steber** (V+, A1/III-IV, 120 m). Smer je kot prvi preplezal prav Miha, ki jo je opisal takole: "Smer ponuja tekoče plezanje v zanimivem ambientu, z lepimi detajli, dobrimi oprimki in solidnim kremenovim konglomeratom."

Ponovitve v tujini

Peter Juvan (Akademski AO) in Nastja Davidova (AO PD Ljubljana-Matica) letos veliko plezata v dolomitskih stenah. 17. septembra sta uspešno prosto ponovila smer **Veverica** (Schirata) v Piz Ciavazesu (IX-, 235 m). Smer sta kot prva preplezala Manuel Stuflesser in Martin Riegler pozimi 2011/2012, prve proste ponovitve pa je bila deležna marca letos. V najtežjem raztežaju (IX-) je Nastji uspelo na pogled, Petru pa potem na fleš. Več težav jima je povzročal nepregledni prehod čez streho (VIII), saj sta samo ta raztežaj morala ponoviti za prosti vzpon. Lepa smer je tudi zgledno opremljena, kajti sredovci so zavrtani le na mestih, kjer je varovanje težavno ali nemogoče. Boris Strmšek (AAO Kozjak-Mari-bor) in Erwin Puch sta preplezala

šopek smeri, ki jih najverjetneje v novicah ne bi omenjal, a je Erwinovih 69 let dovolj dober argument za objavo. Smeri v Dolomiti in domačih hribih niso najlažje, z bremenom let pa tudi ne izgubijo na ostrini. Preplezala sta **Rumeni raz** (VI+, 330 m) v Mali Cini, **Via Maurizio Speciale** (V+, 300 m) v Lagazuoiu Piccolo ter smer **Costantini-Ghedina** (VI-, 530 m) v Tofani di Rozes. V avgustu sta preplezala še **Zajedo Ekar-Jamnik** (VI-, 350 m) v Dolški škrbini nad Jezerskim.

Plezalni tabor v Chamonixu

V dneh od petka, 19., do sobote, 27. septembra, je v Chamonixu potekal plezalni tabor 2012 v organizaciji Komisije za alpinizem PZS. Za vodenje sva bila zadolžena Tomaž Jakofčič in Peter Mežnar. Kljub neprestanemu deževju oz. sneženju je bilo opravljenih lepo število vzponov, pokazanega pa obilo skupinskega duha, zagnanosti in seveda vztrajnosti in kvalitete, ki bodo v bodoče gotovo dale kar nekaj izjemnih alpinistov. Ob prvem kratkotrajnem izboljšanju vremena so udeleženci zaradi nepredvidljivih razmer in nestabilnega vremena opravili aklimatizacijo v severni steni Aiguille du Chardonnet. **Migot Spur** (IV, AD+, 500 m) sta preplezala Nejc in Rok Kurinčič

in kasneje dodala še **Aureille Feutren Gully** (III, 4+, 500 m), ki sta jo preplezala tudi Boštjan Mikuž in Tadej Kračun. **NW Spur Direct** (III, 4, 500 m) sta preplezala Martin Žumer in Janez Svoltjšak, **Charlet Bettembourg** (III, 4, 400 m) Miha Šošteršič in Blaž Kramer ter **Escarra** (III, 4, 400 m) Primož Lavrič in Tadej Krišelj. Vodji sta za ogrevanje zmogla smer **Peroux** (III, 4+, 5c, 350 m) v Triangle du Tacul. V nadaljevanju je bilo treba kar nekaj časa čakati na izboljšanje vremena, kar smo izkoristili za plezanje daljših športnih smeri, *drytooling* in športno plezanje. Zvrstilo se je nekaj poskusov, ki pa so bili v mizernem vremenu obsojeni na neuspeh. Šele v četrtek se je vreme začelo popravljati. Sledila je serija uspešnih vzponov. V petek sta v Les Droites smer **Ginat** (5, IV, 1000 m) preplezala Boštjan Mikuž in Janez Svoltjšak, že v četrtek popoldne sta v Aiguille de Pelerins Rok in Nejc Kurinčič preplezala smer **Rebuffat-Terray** (V, 5 M, 550 m), naslednji dan pa sta jima sledila Blaž Kramer in Peter Mežnar. V petek sta Rok in Nejc dodala še **Eugster direct** (IV, 5, 1000 m) v Aiguille du Midi. In še za pokušino vzponi iz plezališča Les Vuardes: smer **Fantasia + C. Anselme** (6c, 250 m) sta preplezala brata Nejc in Rok Kurinčič, **Quand on tu le Cchon + El Dilettante** (7a, 250 m) Tadej Krišelj in Janez Svoltjšak, **Voie Christian Anselme** (6b+, 260 m) Primož Lavrič in Boštjan Mikuž ter **Vertiges del Oubly**

(6c+, 260 m) Peter Mežnar in Tomaž Jakofčič. V vmesnem obdobju in kasneje je Tomaž ostal v dolini in preplezal še smer **La Costa** (6b, 260 m) z Blažem Kramerjem in **Cobra-cabana** (7b, 270 m) z Andrewom Lanhamom.

Srečanja

In na kratko še o enem srečanju v tujini. Club Alpino Accademico Italiano je letos organiziral že drugo mednarodno plezalno srečanje, ki je potekalo od 16. do 22. septembra v dolini Orco. Od Slovencev sta se srečanja Trad climbing meeting 2012 v "italijanskih Yosemiteih" udeležila Jan Podgornik in Karel Završnik (oba AAO). Dolina ponuja veliko različnih možnosti plezanja v granitu, od balvanov, kratkih smeri do več raztežajev dolgih smeri dolžine do 250 metrov. V dolini je veliko neopremljenih počitniških težavnosti od 6a do 8b, dolge smeri pa so praviloma opremljene s svedrovci na varovališčih in na mestih, kjer varovanja ni možno urediti z metulji in zatiči. Namen srečanja je bil, da vsi udeleženci spoznajo plezalni potencial, ki ga Orco ponuja, in se preizkusijo v različnih oblikah plezanja v granitu. V okviru srečanja sta Jan in Karel preplezala smeri, težke do 7a, balvane do 7B+ in tehnično smer z oceno A3.

Novice je pripravil Peter Mežnar.

SPORTNO PLEZANJE

Svetovni pokal v težavnostnem plezanju

Tik pred zadnjo tekmo letošnjega svetovnega pokala v težavnostnem plezanju, ki bo 17. in 18. novembra v Kranju, sta na Japonskem kar dve naši tekmovalki stali na stopničkah. Mina Markovič, ki po osmih tekmah pokala še vedno vodi, je 28. oktobra postala zmagovalka tekme v Inzaiu, Maja Vidmar pa je osvojila bron. Med obe Slovenki se je uvrstila Korejka Jain Kim. Favoritoma med našimi

SKY 30

Izredno lahek 30 literski nahrbtnik, ki je uporaben za avanture čez celo leto. Oblika in tehnične značilnosti mu zagotavljajo široko uporabnost od lažjih sprehodov do daljših pustolovščin.

SALOMON

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana
T: 01 2410 656,

E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gorništvā, alpinizma, fotomonografij in potopisov

CLIMBING THE SEVEN SUMMITS: A Guide to Each Continent's Highest Peak

Mountaineers Books;
junij 2012
(mehka vezava; 352
strani; barvne fotografije;
28,47 €)

KNJIGARNA KONZORCIJ

Zlata Mina Markovič in bronasta Maja Vidmar v družbi z drugouvrščeno Korejko Jain Kim Foto: Heiko Wilhelm

fanti je za las ušel finale osmih najboljših: Urban Primožič je tekmo zaključil na 10. mestu, Domen Škofic pa je bil za eno mesto boljši od njega, torej 9. V Kranju se, kot kaže, vsekakor obeta ogleda vredna tekma.

"Zlati" Domen Škofic

Prvič se je zgodilo, da imamo Slovenci mladinskega evropskega prvaka v težavnostnem plezanju. Naslov prvaka je namreč osvojil Domen Škofic 4. novembra v Franciji na prvem evropskem prvenstvu v okviru Mednarodne zveze za športno plezanje.

Pri mladincih sta bila odlična tudi Sergej Epih s 5. mestom in Jure Raztresen z 8. Tina Šušteršič je med mladinkami osvojila 9. mesto, kadeta Martin Bergant in Gregor Vezonik sta priplezala na 6. in 8. mesto, starejši deček Anže Peharc pa na 4.

Iskrene čestitke vsem!

Marta Krejan

Prvi mladinski evropski prvak za Slovenijo Domen Škofic

Foto: Heiner Schmidl

NOVICE IZ TUJINE

Poskus samotnega Japonca na Everestu

Japonec Kuriki Nobukazu je v letošnji jesenski sezoni poskušal s solo vzponom na Everest. Izbral si je Ameriško smer (Američani jo imenujejo West Ridge, čeprav si s celotnim Zahodnim grebenom, ki so ga prvi preplezali naši alpinisti leta 1979, deli le del med Zahodno ramo in vršno piramido Everesta), ki do drugega tabora sledi Normalni smeri z juga. Potem se vzpne na Zahodno ramo, s katere vodi najprej po grebenu, nato pa preči v severno steno pod Hornbeinov ozebnik in po njem vodi na vrh. Omenimo še, da sta Američana Unsoled in Hornbein leta 1963 kot jurišna naveza velike odprave prva prečila Everest, saj sta potem sestopila po normalni smeri.

Japoncu žal ni uspelo osvojiti vrha, saj se je v Hornbeinovem ozebniku (za doseženo višino trenutno še ne vemo) obrnil. Vsekakor pa je na veliki višini preživel ogromno časa. Drugi tabor v Zahodni globeli (6400 m) je namreč dosegel že 9. oktobra, dan kasneje prišel do višine 7200 metrov in nato nad to višino prebil devet dni, dvajsetega oktobra pa se je vrnil do tabora 2, od koder ga je rešil helikopter in ga prepeljal naravnost v bolnišnico v Katmandu. Pri sestopu izpod Hornbeinovega ozebnika mu je pomagal tudi Šerpa (odzval se je Japončevemu klicu na pomoč), kar sicer postavlja pod vprašaj način solo vzpona. Japonec je pred odpravo namreč dejal, da bo plezal sam, brez podpore višinskih nosačev, a kot kaže, to vendarle ni bilo čisto tako.

A kljub vsemu – v primerjavi s spomladansko gnečo po smeri prvopristopnikov je že samo jesensko plezanje na Everest čisto nekaj drugega. Letos sta na najvišji gori sveta jeseni delovali le dve odpravi in še med tema dvema je bila ena sestavljena le iz enega člana. Kuriki Nobukazu se je s solo vzponom po precej odmaknjeni smeri dejansko odločil za pravo alpinistično pustolovščino, kakršne na najvišjih gorah sveta v zadnjem času vidimo le redko. Pri Hornbeinovem ozebniku omenimo še, da sta po njem leta 1979 po osvojitvi vrha sestopala Nejc Zaplotnik in Andrej Štremfelj, dva dni kasneje pa so se po njem na vrh povzpeli še Stane Belak – Šrauf, Stipe Božič in Ang Phu. V ozebniku so na sestopu v viharju krepko nad 8000 metri tudi bivakirali, naslednji dan pa je Ang Phu tam padel in se smrtno ponesrečil.

Odličen vzpon mladih francoskih alpinistov v indijski Himalaji

Iz Indije je prišla novica, da je močna francoska ekipa GMHM (Groupe Militaire de Haute Montagne) preplezala doslej še

nedotaknjeno 2000-metrsko jugozahodno steno Kameta (7765 m). Naveza Sébastien Bohin, Didier Jourdan, Sébastien Moatti in Sébastien Ratel je preplezala smer v šestih dneh od svojega tabora pod steno (5800 m) in sestopila po južnem grebenu. Imenovali so jo Spicy Game in jo ocenili z ED1, najtežja mesta v osrednjem ozebniku, ki mu smer v glavnem sledi, pa so F5+, 90° z nekaj previsnimi odstavki. Na gori je delovala še ena naveza iz iste odprave, ki je na alpski način želela preplezati zahodni greben, a so se fantje morali obrniti.

Sicer pa sta bila dva člana francoske naveze – Bletton in Ratel – letos že na eni odpravi. V Karakorumu sta s prijatelji preplezala novo smer v Latoku II, s katero so Francozi odprli letošnjo sezono v Pakistanu. Kot zanimivost, ki je povezana s Kametom, omenimo še vzpon japonske naveze Kazuya Hiraide in Keija Taniguchija v jugovzhodni steni Kameta. Zanj sta pred tremi leti prejela zlati cepin.

Nesreča na Anapurni

Iz Nepala je prišla žalostna novica o smrti dveh odličnih uzbeških alpinistov, ki sta umrla v velikem plazju na severni strani Anapurne (8091 m). To sta bila manj znani Ivan Lebanov (51) in izjemno uspešni himalajec Iljaš Tukvatulin (54). Na severni strani Anapurne sta sicer delovali dve "bratski" odpravi, in sicer ruska, ki je opremljala novo smer, in pa uzbeška, katere člana sta bila tudi Lebanov in Tukvatulin. Pod drugim taborom ju je presenetil plaz in ju pokopal pod seboj, tretjemu članu naveze pa se je uspelo izogniti najhujšemu. Po nesreči in neuspešnem iskanju pogrešanih so obe odpravi prekinili.

Tukvatulin je sodil med najmočnejše alpiniste z vzhoda. Poleg številnih vzponov v Pamirju in Altaju je sodeloval in dosegel vrh kot član ruskih odprav po severni steni Jannuja, zahodni steni K2 in severni steni Everesta.

Nova smer na Vzhodno Puscanturpo v Peruju

Za nas je ta novica zanimiva predvsem zato, ker sta svojo smer na Puscanturpo leta 2007 potegnili Pavle Kozjek in Grega Kresal, novo smer na ta petticočak v Cordillera Huayhuash pa so letos preplezali tudi Nizozemci. Že julija je pod steno prišla odprava iz najbolj nižinske evropske države v postavi Bas van der Smeede, Elly van der Plas, Bas Visscher, Vincent van Beek in Saskia van der Smeede, idejo pa so dobili prav pri Pavletovem in Gregorjevem vzponu. Po ogledu stene in aklimatizaciji so prvič vstopili v steno in začeli po Slovenski smeri, nato pa zavili v še nedotaknjeno severno steno. Zaradi mraza sta nadaljevala le Bas in Vincent, a sta se približno na polovici stene zaradi poslabšanja vremena obrnila. Veter in mraz sta jih ovirala tudi pri drugem naskoku. Obe nizozemski alpinistki sta se obrnili, fantje pa so nadaljevali, preplezali dve previsni pregradi in nadaljevali po lažjem terenu. Vršni del je bil spet malo bolj pokončen (VI in VI+), gladka stena malo pod vrhom pa jih je končno prisilila k prečnici na krušljiv raz, po katerem so ob treh popoldne dosegli vrh. Smer so imenovali Poco Loco in ocenili s TD in VI+ v skali in tako opravili šele tretji vzpon na to goro. Toda s tem nizozemsko plezanje na Vzhodni Puscanturpi še ni bila končano. Nizozemske alpinistke očitno niso kar tako, in ko se je vreme nekoliko otoplilo, sta tudi Elly in Saskia vstopili v steno in po smeri svojih moških kolegov v 16 urah osvojili vrh.

Novice je pripravil Urban Golob.

PISMA BRALCEV

Beolpeška/Klanška/ Mangartška jezera

Zadnjih petinštirideset let vedno z veseljem prelistam in

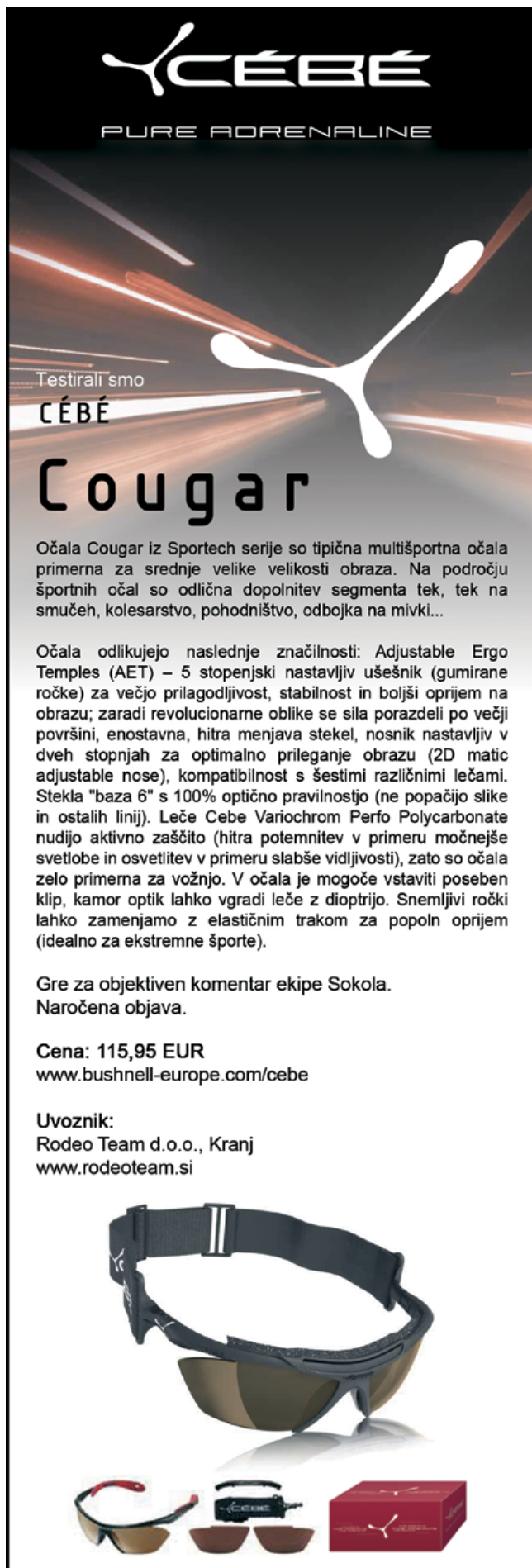
preberem tole zanimivo revijo. Doma imam tudi skoraj kompletne letnike Planinskega vestnika vse od začetka. V zadnji, septembrski številki sem zasledil prispevek z naslovom Hitro dostopen velikan, podpisan z Bor Šumrada. Moram priznati, da sem bil razočaran nad opisom fotografije na strani 32, kjer je uporabljen naziv Belopeška jezera. Menim namreč, da bi se morali potruditi in uporabljati lepa slovenska imena, ki jih imamo za gore, reke, naselja in jezera. Kot je razvidno iz fotografije, gre za Mangartski jezera, kar je edino pravilno slovensko poimenovanje za dve ledeniški jezera v Mangartski dolini. Izraz Belopeška jezera je v resnici le prevod nemškega zemljepisnega imena Weissenfelfer Seen. Medtem pa se staro ime – Klanška jezera – skoraj ne uporablja več. Menda so dobila ime po nekem Klanšku, ki je bil lastnik posesti okrog jezer. Verjamem, da je moje pisanje morda moteče, a vseeno upam, da ga morda objavite v naslednji številki glasila.

Venčeslav Thaler

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

V začetku oktobra je Planinska zveza Slovenije ob tednu otroka 2012 javnosti sporočila, kakšen pomen imata držanje otrok za roko in vodenje otrok na ta način. Znanje, pridobljeno in utrjeno v gorah, lahko s pridom izkoristimo tudi v dolini. Planinska zveza je pripravila nov Pravilnik o članstvu posameznikov in ga planinski javnosti dala v obravnavo, prav tako je na pobudo planinskih društev pripravila nov Pravilnik o praporu, praporščaku in postopkih, ki urejajo vprašanja, vezana na postopek razvitja prapora in ravnanja, na naloge in obveznosti praporščaka itn. (obrnava slednjega traja do 15. novembra). Za planinska društva je PZS pripravila jesenske posvete, tokrat z glavnima

CEBÉ
PURE ADRENALINE

Testirali smo
CEBÉ
Cougar

Očala Cougar iz Sportech serije so tipična multišportna očala primerna za srednje velike velikosti obraza. Na področju športnih očal so odlična dopolnitev segmenta tek, tek na smučeh, kolesarstvo, pohodništvo, odbojka na mivki...

Očala odlikujejo naslednje značilnosti: Adjustable Ergo Temples (AET) – 5 stopenjski nastavljen ušešnik (gumirane ročke) za večjo prilagodljivost, stabilnost in boljši oprijem na obrazu; zaradi revolucionarne oblike se sila porazdeli po večji površini, enostavna, hitra menjava stekel, nosnik nastavljen v dveh stopnjah za optimalno prileganje obrazu (2D matic adjustable nose), kompatibilnost s šestimi različnimi lečami. Stekla "baza 6" s 100% optično pravilnostjo (ne popačijo slike in ostalih linij). Leče Cebe Variochrom Perfo Polycarbonate nudijo aktivno zaščito (hitra potemnitev v primeru močnejše svetlobe in osvetlitev v primeru slabše vidljivosti), zato so očala zelo primerna za vožnjo. V očala je mogoče vstaviti poseben klip, kamor optik lahko vgradi leče z dioptrijo. Snemljivi ročki lahko zamenjamo z elastičnim trakom za popoln oprijem (idealno za ekstremne športe).

Gre za objektivni komentar ekipe Sokola.
Naročena objava.

Cena: 115,95 EUR
www.bushnell-europe.com/cebe

Uvoznik:
Rodeo Team d.o.o., Kranj
www.rodeoteam.si

temama o hitrem pridobivanju sredstev in o društvenih glasilih, vodstvom planinskih društev pa so predstavili tudi novosti v planinski organizaciji. Pomemben del posvetov so povratne informacije planinskih društev, vprašanja in pobude Planinske zveze. V oktobru je PZS organizirala celodnevni delavnici o pridobivanju sredstev za planinska

društva in delavnice o aplikaciji Naveza, kjer so predstavniki planinskih društev spoznali novosti, kako pripraviti obračun članarine in voditi evidenco o prostovoljstvu. Vodstvo PZS se je udeležilo skupščin Avstrijske planinske zveze OeAV, Združenja planinskih zvez Balkana BMU in Mednarodne zveze planinskih

organizacij UIAA, kjer je bilo izvoljeno novo vodstvo. Predsednik UIAA, katere članica je PZS, je postal Nizozemec Frits Vrijlandt. Planinska zveza je objavila razpis za zbiranje kandidatur za dva podpredsednika PZS z mandatom do volilne skupščine 2014. Rok za oddajo kandidature je 25. november 2012. Na Gorenjskem so se zbrali planinci treh dežel iz obmejnih slovenskih meddruštvenih odborov planinskih društev, deželne zveze avstrijske Koroške in Furlanije-Julijske krajine, kjer so razpravljali o planinskih kočah in poteh – pravicah in obveznostih planinskih zvez do njih. **Športni plezalci Mina Markovič, Maja Vidmar, Urban Primožič in mladinec Domen Škofic so zelo uspešno tekmovali ter prinesli domov kup medalj s tekem svetovnega plezanju, v katerem pred zadnjo tekmo in finalom v domačem Kranju v skupnem seštevku vodi Mina Markovič.** Vodja alpinistične odprave Janak 2012 Miha Habjan je z veseljem sporočil odlično novico, o kateri smo seznanili tudi širšo javnost: dobitnika letošnjega zlatega cepina za lanski vzpon v K7 Luka Stražar in Nejc Marčič sta splezala novo, prvenstveno smer v do sedaj še nedotaknjeni zahodni steni Janaka, kamor sta se tudi povzpela in z njega srečno sestopila. V času, ko bo Planinski vestnik izšel, se bodo člani odprave ravno vrnili domov. Novi rod perspektivnih alpinistov je plezal in se uril na alpinističnem taboru v Chamonixu, ki ga je financirala Komisija za alpinizem PZS. Dva mlada alpinista je finančno podprla tudi na taboru tradicionalnega plezanja Trad climbing meeting v dolini Valle Orco. Že se bliža konec leta, zato je Komisija za alpinizem objavila razpis za alpinistične akcije v letih 2013 in 2014, rok za oddajo je 7. januar 2013. Znani rek "Dober alpinist je star alpinist" je še kako prišel do izraza na že 31. zboru alpinistov veteranov, na katerem so se v začetku oktobra na Vršiču zbrali alpinisti veterani. Planinska zveza je s Komisijo

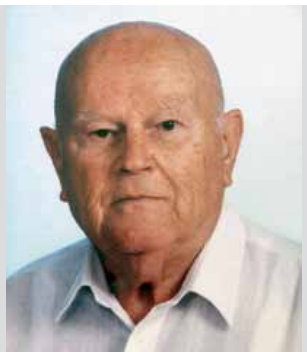
za alpinizem in njeno podkomisijo za tekmovalno ledno plezanje podala pripombe na Načrt upravljanja TNP glede lednega plezanja, ki so bile tudi upoštevane. Mladinska komisija je razpisala volitve in h kandidiranju povabila vse mlade, ki bi radi sodelovali v njenih organih. Volilni zbor mladinskih odsekov bo v soboto, 17. novembra, na Igu. Tam bo teden kasneje potekal tudi zbor vodnikov PZS, 28. novembra ob 17. uri pa še 8. strokovni posvet Gore in varnost. Mladinska komisija je objavila nova pravilnika planinskih orientacijskih tekmovanj in lige ter podrobna navodila regijskih delov letošnjega tekmovanja Mladina in gore, ki bodo potekala 10. novembra v Pesnici, Tuhinju in Postojni. Mladinska komisija je za mentorje planinskih skupin pripravila izpopolnjevanje, za mlade planince v programu Mladi planinec pa lepa, lična in zanimiva priznanja. PZS je skupaj s Slopakom pripravila sklop zanimivih in koristnih prispevkov, ki seznanjajo bralce, oskrbnike planinskih koč, obiskovalce spletnih medijev PZS in gora o ravnanju z odpadki. Varuhi gorske narave so poročali o zaključku tečaja in o srečanju varuhov gorske narave Meddruštvenega odbora planinskih društev Posočja, poročali pa smo tudi o 21 novih markacistih PZS in kar 26 novih alpinistih. Turni kolesarji so v začetku oktobra pripravili odlično turnokolesarsko turco Komisije za turno kolesarstvo, ki je številne navdušene in pogumne turne kolesarje popeljala po Pohorju. Planinska zveza je še vedno opozarjala uporabnike samovarovalnih sestavov, ki so jih različni proizvajalci odpoklicali zaradi preventivnih razlogov. In če še niste opazili tedenskih akcij Planinske založbe PZS, ki jih izvajamo že vse od lanskega avgusta, vas vabimo, da ste pozorni na izdelke tedna (cenejši so za 25 odstotkov) in vsak mesec na izdelek meseca, ki je cenejši za kar polovico.

V SPOMIN

Marjan Viduč

(1922–2012)

V začetku oktobra se je od nas poslovil Marjan Viduč, še zadnji izmed prvih tolminskih gorskih reševalcev in eden prvih funkcionarjev PD Tolmin po drugi svetovni vojni. V letih 1946–1949 je bil tudi podpredsednik PD

Tolmin. Viduč, ki bi decembra praznoval častitljivih devetdeset let življenja, je spadal v skupino tistih, ki so jih po obnovi dediščine nekdanje Soške podružnice Slovenskega planinskega društva, združeni v Planinskem društvu Tolmin, najprej imenovali "reševalno društvo". Zаметki postaje GRS se kažejo v jedrnatem in zgovornem zapisniku izrednega občnega zbora tolminske podružnice Planinskega društva Slovenije (22. septembra 1946): "Gorska reševalna služba: vodstvo prevzame tov. Vidmar. Javijo naj se prostovoljci." To je bila le prva, začetna pobuda.

V začetku leta 1948 pa so pridobili prve "dobrovoljce" gorske reševalne službe: Janeza Vidmarja, Marjana Viduča in Mirka Filija. Isto leto je PD Tolmin sprejelo tudi Pravilnik Gorske reševalne službe PZS, ki ga je izdal njen glavni odbor. V njem je bila opredeljena organizacijska shema tedanje GRS, ki se je delila na gorske reševalne baze. Za območje t. i. Zahodnih Julijskih Alp je bila imenovana baza v Bovcu, njen sestavni del pa naj bi bile po tem pravilniku postaje v Trenti, Koritnici in Tolminu. Z vidika krovne organizacije, Planinske zveze Slovenije, je bila to tudi pravna osnova za organiziranje GRS v Tolminu. Janez Vidmar je v imenu "reševalnega društva" na občnem zboru PD ob koncu leta 1948 že izrazil zahtevo po nabavi sanitetnega materiala, zapisnik z istega zbora pa omenja naslednje člane GRS: Marjana Viduča, Evgena Božiča, Jožeta Muniha, Jožeta Lipuščka, Ivana Filija in dr. Jožeta Valentinčiča.

Vidučevo ime je več kot tesno povezano z začetki gorske reševalne službe in planinstva v Posočju po drugi svetovni vojni. Poklicno je bil predstavnik stare garde računovodskih strokovnjakov, ki so delali v povojnih razvijajočih se podjetjih na Tolminskem. Po upokojitvi je preživel sproščena leta v družinskem krogu na svojem domu in v domačem okolju Mosta na Soči. Kdo, razen dobrih poznavalcev, bi sodil, da se je za umirjenim zunanjim videzom starostnika, ki je ob nedeljah rad kartal v bližnji gostilni, skrivala nekdanja mladostna figura fizično izredno razvitega mladeniča. Starejši vaščani še znajo povedati, kako se je v letih pred začetkom druge svetovne vojne, ko je bil pod Mostom na Soči še globok rečni kanjon Soče in Idrijce, velikokrat s pogumnim skokom na glavo z visokega balvana pognal v penec, vrtinčaste valove.

Žarko Rovšček

Zdenka Mihelič

**JESENSKA
DOŽIVETJA
NARAVE**

vsak petek ob 17.02 h
na radiu Ognjišče
z Blažem Lesnikom

<http://oddaje.ognjisce.si/dozivetja>

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja
ČEZ HRIBE IN DOLINE
vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

PRI NAS POSLUŠAMO
RADIO KRANJ
97,3 MHz

GORENJSKI MEČASRČEK

GTV
gorenjska televizija
www.gtv.si

www.gore-ljudje.net

dobro jutro

**Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija**

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

**Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.**

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

VOTAN LEO BURNETT Foto: Aleksander Čurar

DOBRODOŠLI V DOBRI DRUŽBI!

KAKO LEPO JE TAM GOR V DRUŽBI VESELIH, PRIJAZNIH LJUDI, KI RADI V DOLINI PUSTIMO SKRBI.

Vzpetina, kucelj, grič, hrib, planina, gora ... vseeno, kje se sprehajate in kaj vse še imate v načrtu: imejte ob tem tudi dober občutek in varnejši korak! Včlanite se v eno od več kot 270 društev, povezanih v najbolj množično zvezo društev v Sloveniji, humanitarno organizacijo, ki deluje v javnem interesu in ki že več kot stoletje druži nas, ki radi hodimo tja gor. Slovenci smo planinski narod: kot člani planinskih društev imejte tudi vi popust pri prenočevanju v planinskih kočah doma in na tujem, nezgodno ter druga zavarovanja doma in na tujem, možnost izobraževanja, usposabljanja in druženja ter kopice drugih ugodnosti in popustov.

Samota ali družba prijaznih ljudi – vseeno, kaj iščete v planinah. V neprijaznih časih, ko se vse bolj odtujujemo drug od drugega, člani Planinske zveze Slovenije v neokrnjenem gorskem okolju na svežem zraku zagotovo dobimo tisto, po kar smo prišli. In če bi se kaj zgodilo, je občutek boljši, ko veš, da s PZS v gorah nikoli nisi sam. Zato dobrodošli med članicami in člani PZS, med vrstniki in somišljeniki, ki gremo radi v naravo in radi naredimo kaj – zanjo in predvsem zase!

www.pzs.si

